Mason Sözlüğü'nde Gezintiler – 7

Terimler ve Kavramlar
Birinci Aşama

Bu çalışma **"Ansiklopedik Mason Sözlüğü"** adlı kitabın, 2013 tarihli 6. basımından alıntılarla düzenlenmiştir.

Masonlukta geçen o kadar çok terim ve kavram var ki, bu nedenle herhalde bunları içeren gezintimiz tümü arasında en uzunlarından biri olacak. Dolayısıyla, bu gezintiyi iki aşamada yapacağız. İlk aşama: A-K.

Ad

Eş. İsim; *Fra.* Nom; *İng.* Name; *Alm.* Name

Bir kimse, kurum ya da nesnel varlığın belirlenmesini sağlayan söz ya da terim.

Masonlukta her birim ve kuruluşun kendine özgü bir adı vardır. Bu adı genellikle ilgili birim ya da örgütün kurucuları koyar.

Yeni bir masonik birime, özellikle locaya gelişigüzel bir ad konulmaz. Bu seçim yapılırken, öncelikle şunlara dikkat edilir:

- Locanın çalışacağı kent, kasaba ve diğer coğrafi yöre adları;
- Masonluk ile ilgili, simgesel bir anlam taşıyan ya da ritüelik sözcük ve terimler;
- Eski masonların ya da insanlığa değerli katkıları olmuş kimselerin adları.

Ad Vitam

Latince: "Yaşam boyu" ya da "ömür boyu".

Bu terimin daha çok bir görev unvanı ile birlikte kullanıldığı görülür. Örneğin birisi için "Ad Vitam Büyük Üstat" denildiğinde o kişinin yaşamı boyunca büyük üstat olarak kalacağı belirtilmiş olur.

Sözü açılmışken Masonlukta yaşam boyu konusuna değinilen yerlere bakalım.

Yaşam Boyu Üstat

Esk. Ömür Boyu Üstad; *Fra.* Maître ad Vitam
İng. Master ad Vitam; *Alm.* Lebenslänglicher Meister

Bir locada, yaşamı boyunca saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem olmak üzere seçilmiş olan mason.

Bu tanımda "üstat" unvanı, bir derece unvanı olmayıp, doğrudan bir locanın yöneticisinin görev unvanıyla özdeşleşir. Bir locanın yöneticisini yaşamı boyunca görevde kalmak üzere seçmek, Operatif Masonluk döneminden kalma bir gelenektir. Londra Büyük Locası'nın kuruluşu sırasında İngiltere'de kaldırılan bu gelenek, 18. yüzyılda Fransa ve diğer Kıta Avrupası ülkelerinin bazılarında yeniden yürürlüğe konmuştur. Günümüzde çoğu mason kuruluşları, bu 18. yüzyıl yöntemini uygulamaz.

Yaşam Boyu Büyük Üstat

Esk. Ömür Boyu Üstad-ı Âzam; *Fra.* Grand Maître ad Vitam
İng. Grand Master ad Vitam; *Alm.* Lebenslänglicher Grossmeister

Yaşamı boyunca büyük üstatlık görevini sürdürmek üzere seçilmiş mason.

Özellikle 18. yüzyılda, Kıta Avrupa'sındaki obediyanslarda büyük üstat, yaşamı boyunca görevde kalmak üzere seçilirdi. Ancak uygulamada bir unvan olmaktan öteye gitmiyordu. Bu nedenle 19. yüzyılda kaldırıldı. Günümüzde, "yaşam boyu büyük üstat" bir görevi değil, bir onurlandırmayı yansıtır.

Yaşam Boyu Üyelik

İng. Life Membership

Bir masonun, locasına, yaşamı boyunca geçerli olmak üzere üye oluşu.

Bu yöntem Amerika Birleşik Devletleri'nde oluşturulmuş ve yer yer bazı eyaletlerde uygulanmaktadır. Uygulanma tarzı bakımından yalnızca üyelerin ödentiyükümlülükleri üzerine kuruludur. Locasına yaşam boyu üye olmak isteyen mason, olası yaşamı boyunca tüm yıllık ödentilerinin karşılığı olmak üzere, peşin bir ödemede bulunur. Bu ödemenin tutarı istatistiksel bir yöntemle hesaplanır.

Bu yöntem, bir yandan daha da yaygınlaştırılmasına çalışılmasına karşılık, diğer yandan da ağır eleştirilere uğramaktadır. Çünkü yaşam boyu üyeler, bundan böyle localarının toplantılarına katılma yükümlülüğünden de bağışık sayılmakta, dolayısıyla aslında Masonlukla ilgisi olmayan birçok mason, ölünceye kadar bir locada düzenli bir üye gibi kayıtlı görünmektedir.

Locasına yaşam boyu üye olan bir mason bir masonik suç işler ve bundan ötürü hakkında disiplin soruşturması açılması gerekirse, bunun nasıl yürütüleceği de bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Masonluktan çıkarılmasına karar verilen ya da ödenti yükümlülüğünü yaşam boyu geçerli olmak üzere yerine getirmiş bulunmakla birlikte kendi dileği ile Masonluktan ayrılan (istifa eden) bir masonun peşin olarak ödemiş bulunduğu ödentilerin ne olacağı da başlı başına bir sorundur.

Adalet

Eş. Türe; *Fra.* Justice; *İng.* Justice; *Alm.* Gerechtigkeit

Haklıya ya da hak sahibi olana, hakkı olanın verilmesini gözetme, savunma ve sağlama.

Adalet, Masonluğun en önemli töresel ilkelerinden biridir. Her ne ortamda ve herne koşul altında olursa olsun, bireyler ve toplumlar arasında ayırımsız ve ayrıcalıksız olarak adaleti gözetip savunma, bir masonun en değerli erdemlerindendir.

Adalet, bir insanın, kendisinin olanlara yaraşır olması, başkalarını da aynı şeylere yaraşır görmesiyle başlar. Kişinin bu ilkenin gereğini öz varlığında duyabilmesi, iyiliklerin ve güzelliklerin ancak adalet ortamında toplandığına inanması ve güvenmesi gereklidir. Adaletin, insanlık sevgisinin kaçınılmaz gereği, eşitliğin ve bilgeliğin temeli olduğu söylenebilir.

Âdil Yargılama

Fra. Jugement juste; *İng.* Impartial Judging; *Alm.* Unparteiisch Urteilung

İyi ve doğru olanı bulmak ve uygulamak üzere, yansız ve ön yargısız yargılama.

Masonluğun ilkeleri ve töresi uyarınca; herkes, herhangi bir zaman herhangi bir nedenle yargılanacağında âdil yargılanma hakkına sahiptir. Yargılamada hiçbir nedenle ve hiç kimse için farklı ölçütler de kullanılmaması gerekir. Yargı kararı kesinleşinceye kadar yargılanan kişinin öncelikle "suçsuz" olarak benimsenmesi de zorunludur.

Yargının âdil olmadığı bir toplumda huzur, güven ve mutluluk olamaz. Toplumlarda âdil yargılama ve hakseverlik anlayışı, insanların yasalar önünde eşit olmalarını gerektirir. Bu nedenle âdil olmayan bir yargılama ve kişi haklarının çiğnenmesi, toplumda gerek özgürlük gerek eşitlik anlayışının bulunmadığının göstergesidir.

Akıl

Eş. Us; *Fra*. Dérange; *İng.* Mind; *Alm*. Verstand

Birtakım düşünce ilkelerine göre düşünmek ve sonuç çıkarmak yeteneği.

Akıl, "herhangi bir temele dayanmayan bir düşünce ya da görüş" ile "doğru" olanı birbirinden ayırt edebilmek için insanın kullanılabileceği tek yetenektir. Akıl süzgecinden geçirilmeyip, doğrulanmamış bir düşünce ya da görüş ancak "tasarım", aklın doğrulamadığı bir düşünce ya da bir görüş ise "imge"*(hayal)* olabilir.

Canlı varlıklar arasında yalnızca insana özgü olan akıl, onun dogmalardan, batılyada kör inançlardan, yanılgılardan ve saplantılardan sıyrılabilmesi için gerekli verileri sağlar.

Akıl ile "zekâ"yı birbirine karıştırmamak gerekir. Zekâ, insan zihninde düşünceyi oluşturan öğedir. Akıl ise düşünce yapıcı değildir; zekânın oluşturduğu düşünceler arasından en doğru ve en uygun olanını seçer.

Akıl, insana, kişiliğini ve iç özgürlüğünü kazanma olanağını verir. Bu olanaktan yararlanmayı bilenler, toplumları içinde edilgin *(pasif)* bir öğe olmaktan kurtulur, etkinliğe geçer. Böylece, hem bireysel olarak kendi evrimlerini sağlar hem toplumlarını evrimsel doğrultuya yöneltebilirler.

Bilim ile akıl, birbirlerini bütünler ve pekiştirir. Bilim, akıl yoluyla kullanıldıkça gelişir ve ilerler. Akıl da bilimsel verilere dayandığı sürece yücelir ve olgunlaşır.

Akıl, bir bakıma, "olumlu"*(müspet)* ya da "olumsuz"*(menfi)* olarak nitelenebilir. Aslında olumlu ya da olumsuz olan akıl değildir; aklın kullanılış yöntemi, onun olumlu ya da olumsuz olarak nitelenmesine yol açar. Eğer akıl, insanın gerek kendisine gerek toplumuna, giderek tüm insanlığa yararlı olabilecek bir tarzda kullanılıyorsa, olumlu sayılır. Bireysel ya da zümresel çıkarlar uğruna, birtakım özel tutkuları doygunluğa ulaştırabilmek için, başkalarına zarar verebilecek sonuçlar pahasına kullanılan akıl olumsuz olarak nitelenir.

Aklı olumsuzluğa yönelten bilgisizlik *(cehalet)*, batıl inançlar, dogmalar veerdemden yoksun oluş, olumluluğa yönelten ise bilgeliktir. Bu nedenle de Masonlukta, aklın bilgelik ile bütünleştirilmesi öngörülmüştür.

Zekâ

Fra. Intelligence; *İng.* Intelligence; *Alm*. Intelligenz

Zihinsel etkinlik yetisi.

Zekâ, bir şeyi anlama, bilgisel veriler arasındaki ilişkileri kurma, algılama, soyutlama, genelleme, çözümleme, ayırt etme, soyutlanmış ve çözümlenmiş olanları yeniden somutlayıp bütünleme, böylece tümüyle kavrayıp başkalarıyla benzeştirme yetilerinin toplamıdır. Bazı zaman, yeni ve değişik koşullara uyabilme, hızlı karar vererek uygulamaya koyabilme, yerine ve ortamına göre tüm seçenekler arasından en uygun olanını bulabilme anlamlarına gelmek üzere de kullanılır.

Zekânın en önemli işlevi, insanı diğer hayvanlardan ayırt eden yeteneğini yaniaklını kullanabilmesini ve insanın toplum içinde bireysel bilincinin gelişimini sağlamasıdır. Temelde kalıtımsal olmakla birlikte, geliştirilebilmesinin de söz konusu olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Akıl Yürütme

Eş. Uslamlama; *Fra*. Raisonnement; *İng*. Reasoning; *Alm*. Logisches Denken

Sorgulama, anlama, yorumlama ve değerlendirme yaparak kavramaya, neden-sonuç ilişkilerini zihin yoluyla kurmaya çalışma.

Gerçeğin aranmasında en güçlü araç olan akıl, bir sorgulama, anlama, yorumlama ve değerlendirme yeteneğidir. Tasarım, eylem ve yargılarının sonuçlarını denetleyen akıl, yaşamın gerçekleriyle yüzleşerek gelişir.

Aklü Hikmet

Eski ritüellerde ve günümüzde de Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası ile bağlantılı yazında sık sık kullanıldığı anlam uyarınca, "akıl ve bilgeliğin birleşimi".

Dil kurallarına daha iyi uymak için "akıl ve hikmet" dendiği de olur. Bu kullanımın gerekçesi, aklın mutlaka hikmet *(bilgelik)* ile bütünlenmesi gerektiğini vurgulamaktır.

Mademöyle, bizde ona uyalım ve hikmet ya da bilgelik kavramına da bakalım.

Bilgelik

Esk. Hikmet; *Fra*. Sagesse; *İng*. Wisdom; *Alm*. Weisheit

Bilgi ve erdemin birleşiminden oluşan olgunluk.

Bilgelik, insanın özvarlığını bilmesinden doğan bir içsel aydınlıktır. Şiddetli istek ve tutkulara gem vurmak suretiyle, ruhsal bütünlüğe kavuşabilmektir. Özverivetolerans ile egemenlik ve gelişme buyrultusunu bir araya getirebilmektir.

Eski çağlarda bilgelik, edilgin*(pasif)* bir yönde değerlendirilerek, tüm isteklerin dizginlenmesi, her türlü tutkunun giderilmesi şeklinde tanımlanırdı. Bilgeliğin birtek gizemcilik *(mistisizm)* yoluyla edinilebileceği öngörülürdü. Bireysel bilincin tutku, buyrultu, arzu ve sevgiden oluşan güçleri, gerçeğin üstünde olduğu benimsenenbir tanrısal ereğe yöneltilmişti. Bireysel bilincin tüm öğelerini bu erek ile birleştirebilmiş olan kişinin, bilgeliğe varmış olduğu kabul edilirdi.

Eski çağların anlayışında tanımlanan bu tür bilgelik, insanın doğal yaşamına hiç uymaz; çünkü yaşamı yapaylaştırır. Dolayısıyla bu tür bilgeliğin ne insana, ne topluma, ne doğaya ne de bilimsel ve akılcı gelişime bir yararı vardır. Bu tür bilgelik, ancak insanın kendi kendisiyle baş başa kalarak iç evrenine kapanması, sonra da miskinleşerek evrensel yaşamdan kopması olgusunu doğurabilir.

Çağımızın bilgelik anlayışında ise, kişisel bilincin güçleri doğaya, topluma ve insanlığa yönelmiştir. Bu tür bilgelikte gizemci *(mistik)* bir yön bulunabilir ama bu zorunlu değildir. Çünkü bu tarz bilgelikte, olumlu ve çağdaş bilgilerle beslenip gelişen akıl ilkelerinin, doğacı *(natüralist)* ve insancı *(hümanist)* erdemlerle birleşmesi söz konusudur. Böylece bu tür bilgelik, gerçeklere, akılcı ve bilimsel gelişime, evrimsel doğrultuda ilerlemeye, giderek yetkinliğe yaklaşmaya olanak sağlamaktadır.

Kimileri çağdaş bilgeliği doğrudan ve yalnızca *"bilgi sahibi olmak"* ileeş değertutar. Oysa buna *"bilgelik"* değil, ancak "bilginlik" denebilir. Çünkü bilgelikte bilgi ile birlikte adalet, töre, sevgi ve benzeri tinsel nitelikler de bulunur. Bilginlik ise salt özdekseldir; tinsel kavramlara ancak bilgisel bakımdan önem verir.

Bilgelikte bilim ile erdem, bilgi ile töre, nesnel gerçek ile sevgi kaynaşma içindedir. Bir kişi eğer bilgeyse, bilgi ve duygularını yoğurarak düşünülerine yükselip, bunları akıl ile bağdaştırarak insanlığa yöneltebiliyor demektir. Bilimsel ve akılcı düşüncenin erdemlerle beslenip bilgelik aşamasına getirilişi, yetkinleşmeye başlamaktır. Dolayısıyla bilgelik, "yetkinlik doğrultusunda yol alan kişinin bireysel niteliği" diye tanımlanabilir. Bu nitelik, insanın dogma ve batıl inançlar ile bağnazlıktan sakınmasını sağlar. Bilgi ile erdemin birleşimi, bilinçli ve etkin bir mutluluğu gerçekleştirir.

Bilgelik, Masonlukta önerilen yollardan biridir. Bilge olabilmek için, tüm konularda tartışma ve eleştiriye toleransla yer vermek, her türlü karşıt düşünce özgürlüğüne içtenlikle saygı göstermek, gerçek yolunda varılan her noktanın bir "son" olmadığını kavramak, her ilkede bir yanılgı payının bulunabileceğini benimsemek gerekir.

Alaca Karanlık

Fra. Crépuscule; *İng.* Twilight; *Alm.* Zwielicht

Aydınlık ile karanlık arası.

Belirsizliğin, bilgi yetersizliğinin, kararsızlığın simgesi olarak benimsenir.

Masonluğun bazı derecelerinde çalışma süresinin sonuna yaklaşıldığını, dinlenme zamanının geldiğini belirtmek üzere kullanılır.

Alçak Gönüllülük

Esk. Tevazu; *Fra.* Humilité, Modestie; *İng.* Humbleness, Modesty; *Alm.* Anspruchslosigkeit

İnsanın, öz varlığına karşı aşırı düşkün olmayıp, niteliklerini değerlendirebilmesi.

Alçak gönüllülük, bir bakıma kibir ve gururun karşıtıdır. Masonlukta, bir masonunen önemli erdemlerinden sayılır. Yetersizlik, korkaklık ve kendine güvensizlik olmadığı gibi, insanın kendini küçük görerek alçaltması da değildir; tersine kendi değer ve yeteneklerini, olumlu ve olumsuz yanlarını bilerek; kendini olduğundan başka türlü görmemesi ve göstermeye kalkışmamasıdır. Kendisini içtenlikle yargılayıp, bu bağlamdaki yargısını da ortaya koymasıdır.

Dolayısıyla alçak gönüllülük bir bakıma benlik tutkusundan kurtulmayı bilmek, gösterişe değil öze önem vermek, boşuna övünmemek, övülmeyi beklememektir.

Bir insanın alçak gönüllü gibi görünmesi ile gerçekten alçak gönüllü olması farklı şeylerdir. Gerçekten alçak gönüllü olan kişi, ne kendisini kandırır ne de başkalarını kandırmaya kalkışır.

Bundan ötürü, alçak gönüllülüğün kaçınılmaz öğelerinden biri de içtenliktir. Alçak gönüllülükle bezenmiş gibi görünen bir tutum ve davranış içtenlikten yoksunsa, bu ancak bir "gösteriş" olabilir.

Aslında alçak gönüllülük, insanın doğasına terstir çünkü insanın tüm tutkularını gidermesine neden olur. Gerçi insanın olumsuz tutkularını giderebilmesi erdemolarak nitelenebilir ama bunu olumlu tutkularını da giderecek ölçüde aşırılığa vardırırsa, artık bu bir erdem olmaktan çıkar ve bireyi miskinliğe yönelten bir edilgin *(pasif)* nitelik olmaya dönüşür. Bu yüzden alçak gönüllülüğün erdemliği, içtenlikle dolu olduğu kadar aşırıya kaçmayıp ölçülü olmasına da bağlıdır.

Algılama

Esk. İdrak; *Fra.* Perception; *İng.* Perception; *Alm.* Wahrnehmung

Nesnel dünyayı, duyular yoluyla öznel bilince aktarma.

Alşimi

Esk. Simya; *Fra.* Alchimie; *İng.* Alchemy; *Alm.* Alchemie

Harflerin, sayıların ve şekillerin birtakım gizli güçler taşıdığı inancıyla, nesneleri başka nesnelere çevirmek, madenleri dönüştürmek uğraşısı içinde varlığın özünü kavramayı amaçlayan eski bir okült bilim dalı.

Alşimi, tarih öncesi çağlara kadar uzanır. Antik Mısır'daki hermetik ekollerde doğmuş olduğu sanılmaktadır. Nitekim "alşimi" sözcüğünün aslı Arapça "El Kimya"dır.

Eski Mısır tanrılarından Şifalı Bitkiler Tanrısı'nın adı "Khem" olarak bilinir. Mısır, kara toprağı nedeniyle "Khem-t" olarak anılmıştır. Batı dillerinde sonraları Chemita sözcüğü **"**Mısır sanatı" anlamına gelmek üzere kullanılmıştır.

Alşimistlerin yöntemleri ile hermetik öğretilerin yakın benzerliklerinden ötürü, sonraki çağlarda alşiminin, "hermetik sanat" olarak anıldığı görülür. Alşiminin, okült nitelikli bir uğraşı oluşuna karşın çağdaş kimya biliminin temelini attığı, özellikle 17. ve 18. yüzyılda birçok bilim adamının alşimi ile yakından ilgilendiği bilinmektedir.

Alşiminin tek amacının madenleri değiştirmek, özellikle bakırı altına dönüştürmek olduğu sanılmıştır. İşin içinde öyle uğraşılar da vardır ama alşimistlerin asıl amacı, özdeksel nitelikteki bu çabanın örtüsü altında insanın benliğinde gizli bulunan güçleri ortaya çıkarmasını, bunları kullanmayı öğrenmesini, sonra da bilinçli bir yaklaşımla kavrayarak uygulamaya koymasını, böylece kişinin doğanın gerçeklerine yaklaşmasını sağlamaktır.

Alşimistlerin yöntemlerini öğrenip, bireysel çıkar sağlamak için ya da kötü amaçlar uğruna kullananlar da olmuştur. Zaman zaman kimileri, alşimi deneylerindeki yöntemleri bir gösteriye de dönüştürmüştür. Alşimist olduğunu ileri süren birçok kişinin şarlatanlıkları, asıl alşimistlerin adının kötüye çıkmasına da neden olmuştur. Oysa bazı mason ritlerinde gerçek alşimistlerin ilkelerinden esinlenmeler yer alır.

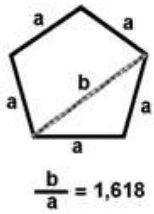
Altın Efsane

Fra. Légende d'Or; *İng*. Golden Legend; *Alm*. Goldene Legende

Süleyman Mabedi'nin yapımına ilişkin öyküde "Hiram Abif'in öldürülmesi" bölümünü nitelemek üzere kullanılan bir simgesel terim.

"Hiram'ın öldürülmesi" ile ilgili öykü, ilk bakışta dinsel gibi görünür ama aslında bir tür efsanedir. Bu öykünün "Altın Efsane" olarak da anılması, Masonluktaki diğer efsanesel öykülerden daha önemli tutuluşundan ileri gelir.

Altın Oran

Fra. Rapport d'Or; *İng*. Golden Ratio; *Alm*. Goldenes Verhältnis

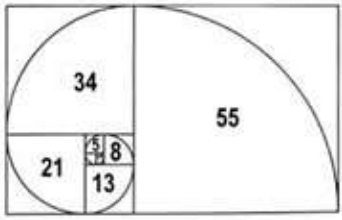
Bir eş kenar beşgenin diyagonalinin kenar uzunluğuna oranı.

Bu oran aritmetiksel olarak şöyle verilebilir:$(1 + \sqrt{5}) / 2 = 1.618$

Ancak bu rakam yaklaşıktır. Bütünü 1,618033987… şeklindedir.

Bu sonsuz sayı, birtakım başka matematiksel işlemlerde kullanıldığında hayli şaşırtıcı sonuçlar verir.

Bu bağlamda, **"Fibonacci Serisi"** olarak anılan sayılar dizininde, üç basamaklı sayılara varıldığında, her rakam bir öncekine bölününce yaklaşık olarak altın oran çıkar. Bunun geometrik çizimi de "Fibonacci Spirali" olarak anılan şekli ortaya çıkarır. Sayıların sonu olmadığı sürece bu spiralin açılımının da sonu gelmez. Aşağıda bu spiralin 55'e kadar olan başlangıcı görülüyor.

Bu oran, birtakım başka aritmetiksel işlemlerde kullanıldığında hayli şaşırtıcı sonuçlar verir. Tarih boyunca çok önemsenmiş, gerek ezoterik örgütlerde gerekse doğrudan geometrik tasarımlarda sık sık kullanılmıştır.

Buna doğada, özellikle çiçek ve böceklerde çok ilginç formlarda rastlanır. Bir insanın genel beden ve yüz ölçülerinde bu oranın geçerli olduğunu gösteren, bunun üzerine yorumlar yapanlar çıkmıştır.

Altın Sayı

Fra. Nombre d'Or; *İng*. Golden Number; *Alm*. Goldene Zahl

Mimarlıkta, bir yapı ya da bir bölmenin boyutları arasındaki oranın, en uyumlu olarak benimsenmiş i.

Bu sayı "altın oran" ile ilişkilendirilirse de aslında ikisinin bir bağlantısı yoktur.

Bu sayı 7/5 = 1,4 olarak alınır. Tarih boyunca, çoğu yapıların ölçülendirilmesinde özellikle bir odanın boyu ile eninin oranı bakımından kullanılmıştır. Dolayısıyla matematiksel değil, sadece mimarideki geometrik uygulamayla bağlantılıdır.

Anagram

Fra. Anagramme; *İng.* Anagram; *Alm*. Anagramm

Bir sözcüğün harflerinin yerleri değiştirilerek oluşturulmuş bir başka sözcük.

Masonlukta bu yöntem eskiden hayli sık kullanılmıştır. Özellikle ileri ve yüksek derecelerin ritüellerinde nereden ve nasıl gelmiş olduğu bir türlü anlaşılamayan bazı adlar, sözcükler ve terimler geçer. Bunların çoğu birer anagramdır.

Masonluğun 18. yüzyılda Batı Avrupa'da oluşturulmuş özgün ritüelleri kapsamında kullanılmış olan kişi adı ve sözcüklerin birçoğu Tevrat'tan alınmadır. Bu nedenle, sözcük ve isimlerin kaynağı araştırılırken, etimolojik bakımdan bunların aslının *"İbranice"* olduğu varsayımıyla başlamak en doğru yol olarak benimsenmiştir.

Fakat bir sözcüğün kökeni araştırıldığında etimolojik yaklaşım kimi zaman hiçbir sonuç vermez. Çünkü kökeni araştırılan o sözcüğün, aslında varsayılan dil ile hiçbir ilgisi olmayabilir. Üstelik Masonluktaki bu tür sözcükler, aynı ritüelde yan yana yer aldıkları için, kökenlerinin bulunması kolay değildir.

Bu nedenle, sözcüklerin kökenlerinin araştırılması sırasında bunların aslında birer anagram olup olmadıklarını da incelemek gerekir. Bunun için, o konunun ilk kez nerede ve hangi koşullar ya da etkiler altında kaleme alınmış bulunduğu da önemlidir. Çünkü bazı anagramların kapsamlarında yer alan harfler, karşılıkları olan sözcüklerin, çağımızdaki yazılışı veya okunuşu ile tutmayabilir.

Anakronizm

Fra. Anachronisme; *İng.* Anachronism; *Alm*. Anachronismus

Sanki tarihte geçmiş bir gerçek olay gibi anlatılan bir öyküde tarihe ya da çağa aykırılıklar olması ya da bilinen olaylarla çelişkiler yer alması.

Özellikle din felsefesinde anakronizm ile sıkça karşılaşılır. Örneğin, tarih biner yıllık dönemlere ayrılır ve dinsel bakımdan her önemli olay, bin yılların sonlarına oturtulur.

Mason ritüellerinde de alegorik öyküler ile tarihsel gerçeklerin pek uyuşmadığı hatta kişi adları ile anlatılan olayların geçtiği söylenen yerler bakımından da çelişkilere düşüldüğü izlenebilir. Kimi zaman verilmekte olan tarih, bilinen tarih ile uyuşmaz; kimi zaman da olayların sıralanışı, bilinen kronolojiyle çelişkilidir. Tüm bu gibi durumlarda asıl önemli olan tarihsel gerçek değil, anlatılan öykünün ardındaki töresel öğretimdir.

Bir diğer deyişle, anlatılan öykülerin birer tarihsel gerçek olup olmadığı göz ardı edilerek alegorik bir anlam içerip içermediğine bakmak gerekir. Bazı mason kuruluşları, ilgili tarihin kanıtlanmış olan kronolojiyle çelişkili olması durumunda bunun bir "simge" olduğunu benimser.

Anno Benefacio

Latince: "Kutsama yılında".

Bazı mason ritlerinde masonik takvim, simgesel olarak bu sisteme göre düzenlenir. Bu takvimde çağdaş takvim yılına 1913 eklenir. M.Ö. 1913, İsraillilerin Mısır'dan çıkış yılı olarak kabul edilir.

Anno Caedo

Latince: "Ölüm yılında".

Bazı mason ritlerinin kimi derecelerinde kullanılan bu takvim yılı, çağdaş takvime göre 1314 yılında başlar. 1314, Tapınak Şövalyeleri Tarikatı ortadan kaldırıldıktan sonra, tarikatın son büyük üstadı Jacques de Molay'ın yakılarak idam edilmiş olduğu yıldır.

Anno Depositionis

Latince: "Emanet yılında".

Bu yılı masonik takvimin başlangıcı olarak kabul eden sistemlerde çağdaş takvim yılına 1000 eklenir. Bu tarih, Süleyman Mabedi'nin yapımına başlanan yıl olarak kabul edilir.

Aslında Süleyman Mabedi'nin yapımına M.Ö. 966 yılında başlanmıştır. Bununla birlikte, Kral Süleyman'ın babası Davut, mabedin yapımı için gerekli hazırlıklara daha önce başlamış, işi yürütememiş, bu amaçla toplanmış ve biriktirilmiş para ve malzemeyi "emanet"e aldırmıştır. Bir yoruma göre "emanet yılı" bu anlamda kullanılır.

Anno Diluvii

Latince: "Tufan'ın yılında".

İngiliz Masonluğu Sistemi'ndeki "**Royal Ark Mariner"** adlı derecenin çalışmasında masonik takvim bu sisteme göre alınır. Bunda çağdaş takvim yılına 2348 eklenir. M.Ö. 2348, Tufan'ın oluştuğu yıl olarak kabul edilir.

Anno Domini

Latince: "Efendimizin yılında".

Burada sözü edilen "efendi" Hz. İsa'dır. Anno Domini, İsa'nın doğum tarihidir.

İsa'nın doğum tarihi sonradan günümüzde kullanılan takvime göre M.Ö. 6 olarak belirlenmiş ama "miladi yıl" değiştirilmemiştir.

Anno Egyptiaco

Latince: "Mısır yılında".

Bu sisteme göre düzenlenen takvimde çağdaş takvim yılına 5044 eklenir. Bu takvim yılı, özellikle Hermetizmi öğretiminin temeli olarak alan mason ritlerinde görülür.

Anno Inventionis

Latince: "Keşif yılında".

Bazı ritlerin Royal Arş derecesinde masonik takvim bu yıla göre hesaplanır. Bu uygulamada çağdaş takvim yılına 530 eklenir. Bunun nedeni de derecenin değerli bir simgesi olan "akik taş"ın, Süleyman Mabedi'nin yıkılmasından sonra yitirilmesi fakat M.Ö. 530 yılında yine bulunmuş olduğunun kabul edilmesidir. Buna göre sözkonusu "akik taş" daha sonra Kudüs'te yapılan İkinci Mabet'in temel taşı olmuştur.

Anno Lucis

Latince: "Işık yılında".

Bu yıl başlangıç olarak alınan takvimde çağdaş takvim yılına 4000 eklenir.

Bunun nedeni, bazı eski tarihsel kaynaklarda Tevrat'ın Tekvin bölümünün başında anlatılan "Tanrı'nın ışığı yaratması" olayının M.Ö. 4000 yılında gerçekleştiğinin benimsenmiş olmasıdır.

Mason ritleri ve sistemlerinin çoğunda bu takvimin kullanılması âdeta gelenek edinilmiştir.

Anno Mundi

Latince: "Dünya yılında".

Bu yılın başlangıç olarak alındığı takvimde çağdaş takvim yılına, Eylül ayına kadar 3760, Eylül'den Aralık sonuna kadar ise 3761 eklenir. Bu takvim, İbrani takvimi ile özdeştir. Bu nedenle "Anno Hebraico" olarak da anılır.

Gerek Yahudilikte gerek Hıristiyanlıkta benimsendiği üzere, bu tarih, Âdem'in cennetten kovularak yeryüzüne indirildiği yıldır.

Anno Ordinis

Latince: "Düzen yılında".

Bu yılın temel alındığı takvimde çağdaş takvim yılından 1118 çıkarılır. 1118, Tapınak Şövalyeleri Tarikatı'nın kuruluş yılıdır. Buradaki düzen, "örgütlenme" anlamındadır.

Anno Reductionis

Latince: "Dönüş yılında".

M.Ö. 6. yüzyılda Babilliler Kudüs'ü ele geçirmiş, İsraillileri tutsak ederek Babil'e götürmüştü. Bundan 50 yıl kadar sonra Babil, Perslerin eline geçince, Pers İmparatoru Kurus İsraillilere özgürlüklerini bağışlamıştı. İsraillilerin çoğu Babil'de kalmayı yeğlemiş, kimileri ana yurtlarına dönmüştü.

Buradaki "dönüş yılı" işte bu dönüşün yapıldığı yıldır. Tarihsel bilgilere uyarınca M.Ö. 536 yılındadır ama genellikle M.Ö. 530 alınır.

Anno Restorationis

Latince: "Yenilenme yılında".

Pratikte Anno Caedo ile aynı tarihtir. Bu tarihin yenilenme yılı olarak anılması, Tapınakçıların bundan böyle bir başka kimlik altında yenilenmesinden ötürüdür. Kimilerine göre ise Operatif Masonlukta locaların kurulmasına ilk kez bu tarihte başlanmış, böylece Roma Kolejleri dönemindeki meslek örgütü yenilenmiştir.

Anno Salutis

Latince: "Kurtuluş yılında".

Hıristiyan inançları uyarınca, insanlığın kurtuluşu Hz. İsa'nın doğumuyla başlar. Anno Salutis yalnızca bunu anımsatan bir terimdir. Pratikte, miladi takvim yılı olan "Anno Domini" ile özdeştir.

Antisemitizm

Fra. Anti-sémitisme; *İng*. Antisemitism; *Alm*. Antisemitismus

Yahudi sevmezlik; Yahudi düşmanlığı.

Antisemitizm, önce dinsel ya da ırksal ayırım gütme nedeniyle değil, ekonomik kaygılardan ötürü ortaya çıkmış bir akımdır. Yahudilerin özellikle ticarette başarı sağlayarak dünyanın hemen her yanında hayli güçlenmeleri üzerine duyulan korku ve biraz da kıskançlık, bu akımın doğuşunun temel etkeni olmuştur. Fakat sonradan bu etkenin yerine Yahudi dini kapsamındaki asal dogma geçmiştir. Bu asal dogma, Yahudilerin kendilerini Tanrı'nın seçilmiş kulları olarak görmesi, üstelik bunun Hıristiyanlığın da kutsal kitabı sayılan Tevrat'ta böyle belirtilmiş olmasıdır.

Aslında bu akımın Masonluk ile hiçbir ilgisi yoktur. Ancak, Masonluğun ne olup ne olmadığını yeterince bilmeden ya da bir art niyetle antimasonik girişimlerde bulunanlardan kimileri, Masonluğu bir "Yahudi organı" gibi tanımlamış, bu nedenle, çoğu antisemitistler aynı anda birer mason karşıtı olmuştur. Masonluğu Yahudilerin kurmuş olduğunu ileri süren bile çıkmıştır. Oysa Masonluk tarihinde antisemitist eğilimlerin mason localarına da girdiği, yer yer ve zaman zaman Yahudilerin localara kabul edilmemiş olduğu bile görülür.

Antimasonik girişimlerde Masonluğun *"Siyonist emellere hizmet eden bir örgüt"* olduğuna ilişkin asılsız savlar pek yaygındır. Bunda da Siyonizm kavramının yanlış anlaşıldığı görülür. Masonlukta Süleyman Mabedi ile bağlantılı, Tevrat'tan esinlenmeli öykülerin yer alışı, pek çok İbranice asıllı sözcüğün bulunması örnek gösterilir. Oysa bunların hiçbiri Masonluğun "Yahudilerin ulusal politik ülküsü" anlamındaki Siyonizm ile bağlantısı olduğunu göstermez. Tüm bunların Masonluğa nereden, niçin ve nasıl girmiş olduğuna bakılması gerekir.

Antitez

Fra. Antithèse; *İng*. Antithesis; *Alm*. Antithese; *Eş*. Karşı sav

Diyalektikteki devinim olgusunun ikinci aşaması.

Diyalektik düşüncenin temel niteliği, her tezin yani önerme ya da savın, bir yadsımayı ya da karşıtlığı da birlikte getirmesidir. Tez ile antitezin çatışması, bir sentezi yani daha gelişkin bir bireşim oluşturur. Diyalektik düşünce uyarınca "evrim" böyle sağlanır. Herhangi bir tezin antitezi yani savın karşı savı olmazsa, durağanlık baş gösterir; ardından evrimsel gelişim durur ve gerileme tehlikesi ile karşılaşılır.

Düalist *(ikilemci)* felsefelerde de birbirine karşıt öğeler vardır ama bunlar birbirleriyle çatışmaz; yalnızca birbirlerini bütünler. Bu nedenle düalist felsefelerdeki karşıtöğeler birer tez ve antitez değildir.

Apokrif

Yun. Apokruphos; *Fra*. Apocryphe; *İng*. Apocrypha

Dinlerin kutsal kitaplarının gizemci ve ezoterik nitelikli yorumu.

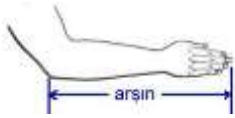
Sözlüklerde apokrif, "doğruluğuna güvenilmez söz ve yazılar" olarak tanımlanır. Fakat bu terim daha çok din adamları tarafından kullanılmıştır. Dogmalar ile çelişkili sözler "apokrif" olarak nitelenir; çünkü din adamlarının söylediği doğru, çelişkili olanlar din düşmanlarının uydurmacası sayılır.

Arşın

Fra. Cubit; *İng*. Cubit; *Alm*. Kubit

Eskiden kullanılan bir uzunluk ölçüsü.

Arşının çağımızdaki karşılığı, birbirinden farklı biçimlerde verilir; çünkü kesin bir ölçüsü yoktur. Elin orta parmağının ucundan kol boyunca dirseğe kadar olan uzunluktur. 45 cm dolayındadır.

Yer yer bir de **"**kutsal arşın"dan sözedilir. Bu arşının herhangi bir kutsallığı yoktur; standart arşının iki katıdır.

Eski çağlardan kalma birçok belgede yapıların boyutlarından sözedilirken, uzunluk birimi olarak metre yerine arşın kullanılır. Buna, Süleyman Mabedi'nde de değinilir.

Arşın, Osmanlı döneminde ve sonrasında 1931 yılında metrik sisteme geçilenekadar Türkiye Cumhuriyeti'nde kullanılan bir uzunluk ölçü birimiydi. Farklı tanımları vardı. Örneğin daha çok çarşı pazarlarda kullanılan "çarşı arşını" yaklaşık 68 cm kadardı. Bunun yanında bir de "mimar arşını" vardı ve karşılığı 75,77 cm idi.

Asal Erdemler

Esk. Esas Faziletler; *Fra*. Vertus Cardinales;
İng. Cardinal Virtues; *Alm*. Kardinaltugenden

Tüm erdemler arasında öncelikli olarak nitelenenler.

Asal erdemler olarak şunlar belirtilir: Ölçülülük*(Ilımlılık)*,adalet, dayanıklılık ve bağlılık. Kimi benimseyişlerde iyilik, doğruluk, sağgörü ve yiğitlik de bunlara katılır.

Asal Noktalar

Esk. Esas Noktalar; *Fra.* Points cardinaux; *İng.* Cardinal Points; *Alm.* Kardinalpunkten

Bir mason mabedinin belirli noktalarından her biri ya da yönleri.

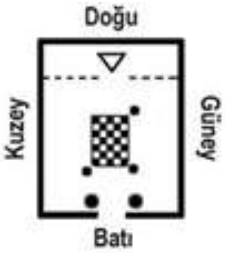
Bu tanıma göre asal noktalar, doğu, batı, kuzey ve güneydir. Bu noktalardan her biri şu kavramların karşılığı sayılır:

Doğu : Bilgelik

Batı : Güç

Güney : Güzellik

Kuzey : Bilgisizlik

Astroloji

Fra. Astrologie; *İng.* Astrology; *Alm.* Astrologie

Uzay kütlelerinin konumlarını ve dünyaya göre yer değişimlerini izleyerek, bunların insanlar üzerindeki etkilerini inceleyen eski bilim dalı.

Etimolojisi bakımından Yunancadaki "astron" ile "logos" sözcüklerinin birleşiminden oluşur; "yıldız mantığı" anlamını taşır. Ölçümleme, somut geometrik ilişkiler ve fiziksel yasalara dayanan astronominin doğarak gelişmesine öncülük etmiştir. Ancak astronomi bir pozitif bilim dalı olduğu için, sonradan astrolojiyi gölgede bırakmış hatta bilim dışına itmiştir.

Astroloji, çağlar boyunca ezoterik sistemde çalışan birçok akım ve kurumun ilgi alanlarından birini oluşturmuştur. "Eski Misterler"den birçoğunun temelini oluşturan mitolojik öyküler, genellikle astrolojik inançlar üzerine kurulmuştur.

Kimileri astrolojiyi "uydurmaca" olarak niteleyip, "büyücülük" ile eş değer tutar ya da metafizik ile bağdaştırır. Bunun nedeni, astrolojinin geleceğe ilişkin varsayımlarda bulunmak üzere, falcılık amacıyla kullanılmış olmasıdır. Aslında astrolojinin fal ile ilgisi yoktur ama tarih boyunca onu bu amaçla kullanan birçok şarlatan çıkmıştır.

Öte yandan, astrolojinin bir gerçek bilim dalı olduğunu savunanlar da vardır. Ancak yasaları henüz belirlenememiştir.

Uzaydaki aynı olay ve olguların dünyada birbirine benzer birtakım oluşumlar yarattığı açıkça görülmektedir ama ilişki ve bağlantıları bulunamadığı için birçoğu henüz bilimsel yöntemle açıklanamamaktadır. Dolayısıyla astroloji, astronomiden daha eski oluşuna karşın henüz bir pozitif bilim dalı kimliği edinememiştir.

Çağdaş davranış bilimcileri, uzaydaki olay, olgu ve değişimlerin, tüm canlılar üzerinde belirgin etkiler yarattığını saptamıştır. Bu da bir bakıma astrolojinin ilgi alanına girer. Ancak bunların bilimsel bilgi niteliğini kazanabilmesi için, daha çok gözlem ve deney gerekmektedir.

Astronomi

Fra. Astronomie; *İng*. Astronomy; *Alm*. Astronomie

Uzay kütlelerinin geometrik ve fiziksel özellikleri ile oluşum, devinim ve ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

Etimolojisi bakımından Yunancada "yıldız" demek olan "astron" ve "dağılım" demek olan "nemein" sözcüklerinin birleşiminden oluşturulmuştur. Sözlükanlamı bakımından "yıldız dağılımı" demektir ama bu sözcük "yıldız yasası" anlamına gelmek üzere kullanılmış, bir bilim olarak nitelenmiştir. Bu bilim eski çağlarda benimsenmiş Yedi Bağımsız Bilim'in sonuncusudur.

Astronomi, teist dinlerin doğuşundan çok daha eskidir. Teolojik inançlar, evrenin ilk oluşumuna ilişkin dogmalar içerir. Astronomi bunlardan çoğunu çürütüp yıkar. Bu nedenle, din adamlarının saldırısına ve dinsel kurumlarca yasaklamaya uğramıştır.

Dinlerin çoğu jeosentral *(merkezi dünya olan)* bir "evrenkuramı" üzerine oturtulmuştur. Astronomi, dünyanın bir gezegen olduğunu, dünya çevresinde dönen bir "sabit gök kubbe" bulunmadığını ortaya koyunca, teist nitelikli dinsel dogmalar ister istemez çökmektedir.

Masonluğun çalışmaları astronomi ile yakından ilgilidir. Masonluktaki bazı simgeler astronominin ilgi alanından alınmadır. Bu nedenle astronomi de masonların yaptığı çalışmalarda önemli bir yer tutar.

Aşağı Loca / Aşağı Mahfil ve Aşağıdakiler

Türk masonlarının, bir ara İstanbul'da Nuruziya Sokağı'nda bulunan lokali nitelemek üzere, kullanmış oldukları bir sözgelimi.

Bu terimin doğru olarak kullanılış dönemi ancak 1959-1968 yılları arasıdır. Daha önce, İstanbul'da gerek simgesel derecelerde çalışan localar gerekse yüksek derece atölyeleri Tepebaşı'ndaki binada toplanmaktaydı. Ancak bu bina yetersiz kalıyordu. Bu binanın çok yakınında dik bir yokuş olan Polonya Sokağı'ndaki bina satınalınmış, sokağın adının Nuruziya Sokağı olarak değiştirilmesi sağlanmıştı. Büyük Loca bu yeni binaya taşınmıştı.

Türk masonlarından birçoğu hem büyük locaya bir locanın hem de bir yüksek derece atölyesinin üyesi olduğundan, bu iki bina arasında yoğun bir gidiş geliş trafiği oluşmuştu. Tepebaşı'ndaki binaya "Yukarı Loca", Nuruziya Sokağı'ndaki binayada "Aşağı Loca" denirdi. Kimi masonlar, bu iki terimi, her iki binada çalışması yapılan derecelerle bağdaştırmışsa da bu yanlıştır. Yukarıda ve aşağıda oluş, yalnızca çevrenin topoğrafik niteliğinin bir sonucudur.

Bu gidiş geliş trafiği, 1968 yılı başlarında sona erdi. Böylece, aslında "Yukarı Loca" ve "Aşağı Loca" terimlerinin bir anlamı kalmamıştı ama birçok mason her iki terimin kullanmayı sürdürdü. Günümüzde bile bu kullanım, bir masonun, hangi obediyansın üyesi olduğunu açıkça değil, dolaylı olarak belirtmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Özgür Masonlar Büyük Locası'nın eski merkezi Tepebaşı'nda Meşrutiyet Caddesi üzerindeki 111 (sonradan 49) numaralı binada, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın merkezi ise öteden beri Nuruziya Sokağı No. 25 (sonradan 19) adresindedir. Bunun için Aşağı Loca yerine "Nuruziya" ya da "25", Yukarı Loca yerine ise "Tepebaşı" ya da "111) dendiği de olur. Fakat Özgür Masonlar Büyük Locası'nın merkezi de taşınmış olduğu için, bu kullanımın artık bir anlamı kalmamıştır.

Bu sözgelimi uyarınca, o tarihlerde Büyük Mason Mahfili olarak anılan Özgür Masonlar Büyük Locası'na bağlı olan locaların üyelerine "Yukarıdakiler", Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası üyelerine de "Aşağıdakiler" denmiştir.

Bu iki terim, bir mason topluluğunun aşağılanıp diğerinin yüceltilmesi gibi bir eğilimi dile getirmez. Her iki terimin kullanımı da Aşağı Loca ve Yukarı Loca terimlerinin kullanımından doğmuştur. Bu kullanım genişletilmiş ve Türkiye çapında geçerli bir sözgelimi haline getirilmiştir. Öyle ki; yalnızca Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'na bağlı locaların üyeleri değil, kendi üyelerini bu büyük locadan alan yüksek konseyin *(Yüksek Şûra'nın)* üyelerinden söz edilirken de aynı terim kullanılmıştır. Bu kullanımlar, birtakım yanlış anlamalara neden olmuştur.

Yukarı Loca / Yukarı Mahfil

Türk masonlarının bir ara İstanbul'da Tepebaşı'nda bulunan lokalini nitelemeküzere kullanmış olduğu bir söz gelimi.

Bu terimin doğru ve geçerli olduğu dönem 1959-1968 yılları arasıdır. Şöyle:

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası daha önce Tepebaşı'nda Yüksek Şûra'nın **Meşrutiyet Caddesi No. 111** adresindeki lokalini kullanmaktaydı.

Ancak bu bina hem büyük loca hem de yüksek şûra çalışmalarının yürütülebilmesi bakımından yetersizdi. Bu nedenle Büyük Loca, Beyoğlu'nda Polonya Sokağı üzerinde 25 numaralı binayı satın aldı. Sonraları bu sokağın adı **"Nuru Ziya Sokağı"** olarak değiştirildi.

Simgesel localar Nur-u Ziya Sokağı 25 numaradaki yeni lokalde çalışmaya başlayınca, hem bir simgesel locaya hem bir yüksek derece atölyesine katılan masonlar, bu iki lokal arasında bir gidiş geliş trafiği oluşturmuştu. Bu iki lokalin arasında kısa fakat oldukça dik bir yokuş bulunuşu, böyle bir söz geliminin doğmasına neden oldu. Tepebaşı'ndaki lokal, "yukarı mahfil" olarak da anılıyordu.

Türk Masonluğu'nun 1966 yılındaki bölünme olayından sonra da bu gidiş vegelişler iki yıl kadar daha sürdü. Bu arada, yeni kurulan Türkiye Büyük Mason Mahfili, Tepebaşı'ndaki binada çalışmaya başladığından, o da bu deyimden nasibini aldı. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'na da "aşağı loca" denildi. Bu iki terim, yalnızca İstanbul'a özgüydü ama İstanbul'da kullanılmakla kalmadı; yurt çapında mason localarının bulunduğu Ankara ve İzmir'i de kapsamak üzere âdeta genelleştirildi.

Bu iki terimin kullanımında bir mason obediyansını yüceltme ve diğerini küçültme sözkonusu değildi. Sadece bir yokuşun tepesi ile daha aşağıda olan bir noktadan söz ediliyordu. Herkes de bunun böyle olduğunu biliyordu. Buna karşın, bu deyimin kullanımından hiç de hoşnut olmayanlar çoktu. Üstelik bunların, Ankara ve İzmir için hiçbir anlamı yoktu.

Zamanla bu deyimlerin yerini "Tepebaşı" ve "Nuru Ziya", yer yer "111" ve "25" aldı.

Bunların da yurt çapında kullanılması yanlıştı. Çünkü bunlar da ancak Büyük Mason Mahfili ile Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın merkezlerinin bulunduğu yerleri betimlemekten öteye gitmiyordu.

Sonradan Belediye kapı numaralarını da değiştirdi. Böylece o 111 ile 25 de anlamsız kaldı; sadece bir anı… Bununla birlikte, tüm bu birer söz gelimi olarak ortaya çıkmış deyimlerin günümüzde bile kullanımı sürüyor. (2020)

Yukarıdakiler

Türk Masonluğu 1966 yılında ikiye bölündükten sonra, Türkiye Büyük Mason Mahfili'ne bağlı olan locaların üyelerini nitelemek üzere kullanılmış bir söz gelimi.

Bu söz gelimiyle birlikte Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'na bağlı locaların üyeleri de **"Aşağıdakiler"** olarak anılmıştır.

Bu iki deyim, bir mason topluluğunun aşağılanması, diğerinin yüceltilmesi değildir. Bunların kullanımı, **"aşağı loca"** ve **"yukarı loca"** deyimlerinden doğmuştur.

Bu kullanım genişletilmiş ve tüm Türkiye çapında geçerli bir söz gelimi haline bile getirilmiştir. Öylesine ki, daha önce birbirini tanımayan iki mason ilk kez tanışıp, her ikisi de ötekinin "mason" olduğunu anlayınca; birbirlerine hangi locanın üyesi olduklarını söylediklerinde, bir rastlantı sonucu her iki büyük locaya bağlı olarak aynı adı taşıyan birer ayrı loca yoksa, bu kez her ikisi de ötekine *"aşağıda"* mı yoksa *"yukarıda"* mı olduğunu sorma alışkanlığını edinmiştir.

Son yıllarda bu deyimlerin kullanımının giderek seyrekleştiği görülmektedir.

Ataerkil Masonluk Kuramı

Fra. Théorie Patriarcale de la Franc-maçonnerie;
İng. Theory of Patriarchal Freemasonry;
Alm. Patriarchentheorie der Freimaurerei

Masonluğun kökenini eski İbrani kaynaklarına bağlayan bir tasarım.

Masonlukta bu kuram, bazı eski el yazmalarında Enoş, Lamek, Nuh, İbrahim, Musa ve Süleyman'dan söz edilmesi üzerine çıkarılmıştır.

Bu kurama göre, İsrailliler soyunun bu ataları, masonların da atalarıdır. Böylece bu kuram, Masonluğa, Tevrat'a sıkıca bağlı bir dogmatik inanç yerleştirmeyi öngörür. Adı bir "kuram" *(teori)* olarak geçse de bu aslında bir varsayımdır ve yanlıştır. Doğru olması durumunda antimasonik girişimlerde Masonluk ile Semitizmi ilişkili gösteren savların da doğru olması gerekir; antimasonik girişimlerde Masonluğun "Yahudilerin politik ülküsü" anlamındaki Siyonizm ile özdeşleştirilmesi bile haklılık kazanabilir.

Atlantis

Tarih öncesi çağlarda -denildiğine göre M.Ö. on bin yılı dolaylarında- bugünkü Batı Avrupa ile Atlas Okyanusu'nun kuzeyinde yer alan, sonradan bir büyük doğal afet sonucu göçmüş, varsayımsal bir eski kıta.

Atlantis hakkında anlatılmış ve anlatılan birçok öykü vardır. Masonluk bakımından bu kıtanın önemi, Francis Bacon'un 17. yüzyıl başlarında yazmış olduğu "Nova Atlantis" *(Yeni Atlantis)* adlı kitabın, Masonluğun bazı ritüellerinin oluşturulmasında kullanılmış bulunmasından ileri gelir. Francis Bacon, bu kitabında bir ülküsel devlet ve toplum düzeni tasarlamıştır. Bu toplumun, kıtanın tepesinde "House of Solomon" *(Süleyman'ın Evi)* olarak anılan yerden yönetildiğini anlatır.

Audi - Vide - Tace

Latince: "Dinle - Gör - Sus".

Bu üçleme, ezoterik sistemde çalışmakta olan kuruluşlardan birçoğunda tarih boyunca bireylerin uymaya çalışması öngörülen ilkeleri vurgulayan bir özdeyiştir. Dinlemek ve görmek, öğrenmek için zorunludur. Öğrendikten sonra susmak ise hem bilgeliğe yönelmeyi, hem de bilgilerin korunmasını sağlar.

Bu üçleme birçok masonik binanın kapısı üzerinde görülebilir.

Aydınlatma

Bir aydınlanma törenini (birinci derece tekrisini) yönetme, böylece masonadaylarının Masonluktaki simgesel dil uyarınca ilk aydınlanmalarını sağlama.

Türkçedeki sözlük anlamı bakımından bu terim "bir konu üzerinde bilgi vermek" demek olsa da Masonlukta "aydınlanma" teriminin özel anlamı uyarınca bir söz gelimi tarzında kullanılmaktadır. Aslında Mason Töresi uyarınca uygun bir kullanım değildir.

Aydınlık

Fra. Lumière; *İng*. Light; *Alm*. Licht

Karanlığın karşıtı.

Masonlukta "aydınlık" denilince, ya akıl ile uyumlu bilimsel gerçekler ya da bu kurumda masonların kazandığı bilgi ve erdemler anlaşılır. Bu bağlamda "ışık", "nur" "gerçek ışığı", "nur-u ziya" ve "aydınlanma" terimleriyle bağlantılıdır.

Masonlukta sözü edilen aydınlık, hiçbir zaman ve hiçbir aşamada mutlak ve yetkin değildir. Her bir derecedeki aydınlık, bir önceki dereceye oranla daha çok bilgiyi,daha ileri düzeyde erdemleri niteler.

Karanlık

Esk. Zulmet; *Fra*. Obscurité; *İng*. Darkness; *Alm*. Dunkel

Aydınlığın karşıtı.

Masonlukta bu sözcük, masonik öğretim yoluyla masonlara verilen simgesel ışığı edinemeyenlerin evrenini nitelemek için kullanılır.

Bu bakımdan, Masonluktaki "ışık" ya da "aydınlık" gibi, bu da simgesel bir anlam taşır. Bu simgesel bağlamda en önemli noktalardan biri, aydınlığın kaynağının ışık olmasına karşılık, karanlığın herhangi bir kaynağının olmamasıdır.

Karanlık, yalnızca Masonlukta değil, hemen tüm ezoterik ve filozofik ekollerde, bilgisizlik *(cehalet)* ve kötülüğün simgesi olarak benimsenmiştir. Böylece dışarıda kalanlar küçümsenmekte değildir.

Toplumda "mason" sıfatını taşımayan birçok kişi aslında aydın olabilir. Ayrıca, Masonluğun ilkelerine uygun ve yakın bir dünya görüşüne sahip kişiler de aydınlanmış sayılır. Kendilerini bir türlü bilgisizlikten, dogmalardan, bağnazlıktan ve batıl saplantılardan kurtaramamış olanlar, bilim ve akıl ilkelerini benimsemeyerek kendilerini varsayımya da bilinmezlere tutsak edenlerise karanlıkta kalmış olarak nitelenir.

Bağlılık

Esk. Sadakat; *Fra.* Fidélité; *İng.* Fidelity; *Alm.* Treue

Sevgi, görev duygusu, bilinç, özveri, içtenlik ve onurun birleşiminden oluşan bir erdem.

Bağlılık, bir masonun gerek masonik gerekse özel ve toplumsal yaşamında tutarlı oluşunun ölçüsüdür. Vurdumduymazlığın ve aldırışsızlığın karşıtı, sevgi ve saygının göstergesidir. Bireyin sorumluluk duygusu ve bilincini geliştirerek, toplumu içinde yararlı bir kişi olmasını sağlar.

Bağnazlık

Esk. Taassup; *Fra.* Fanatisme; *İng.* Fanatism; *Alm.* Fanatismus

Bir inancı, ülküyü, geleneği, ilkeyi, bilgiyi, düşünüyü, yorumu ya da bunların birkaçını körü körüne bağlılıkla ve aşırı ölçüde inatla savunarak, ondan başkasını ya da başka türlüsünü de benimseyebilme eğilimini kesinlikle gösterememe olgusu.

Bağnazlık, Masonluğun savaşım içinde olduğu en büyük olumsuzluklardandır. Çünkü bağnazlık, durağanlık ve değişmezliği destekler. Gelişime, değişime, evrime karşı, tartışma, eleştiri ve toleransa kesinlikle kapalıdır.

Bağnazlıkta öncelikle noksan olan, akıl yoluyla düşünüp olayları ve gerçekleri bilgelikle değerlendirebilmektir. Bunun yapılamayışının nedeni, bağnazlığın, birtakım "doğru ile yanlış" ya da "iyi ile kötü" gibi ön yargılar üzerine oturtulmuş olmasıdır. Bunun kökeni ise, ya korku, ya yeteneksizlik, ya beceriksizlik, ya güvensizlik ya da bunlara bencillik ve tembelliğin eklenmesidir.

Bağnazlık "özgür düşünce"nin tam karşıtıdır. Bir bakıma, kişinin sıyrılamadığı bir olumsuz tutkudur. Bağnaz kişi, bir gün kendi düşünülerinin ve tutumunun yanlışlığının farkına varsa bile, kendisini bunlardan kurtaramaz. Nitekim bu nedenle bağnazlıktan korunabilmenin en etkili yolu, özgür düşünce sahibi olmaya çalışmaktır.

Bağnaz kişi, bilgisiz *(cahil)* olmayabilir. Fakat edinmiş olduğu bilgileri dondurmuş, bunlara kesinlikle bağlanmıştır. Bu durumu koruyabilmek için, bildiklerinin doğruluğuna kuşku konduran düşünülere düşman kesilir. Bu düşmanlık bir de korku duygusuyla karışırsa, saldırgan olmaya başlar. Bu durumda, bağnaz kişi, kendi bağlanışlarını başkalarına zorla kabul ettirmek, kendisininkilere uymayanları ise ezmek için "kaba güç" kullanır. Böylece insanlar arasında ayrılık ve çatışmaların yolu açılır.

Masonluğun amaçları bakımından bir masonun görevlerinden biri, bir yandan toplumsal katmanlardaki bağnazlık ile savaşırken, diğer yandan da kendi bilgi ve düşünülerinde, tutum ve davranışlarında herhangi bir şekilde bağnazlığa düşmekten sakınmaktır.

Barış ve Ahenk

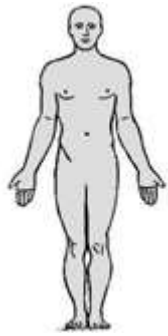
Esk. Sulh ve Sükûn; *Fra*. Paix et Harmonie;
İng. Peace and Harmony; *Alm*. Friede und Harmonie

Toplumsal yaşamın mutluluk ve esenlik içinde sürmesini sağlayan iki temel öğe.

Barışın olmadığı yerde yıkıcı ve yıpratıcı, bölücü ve bozguncu tutum, eğilim ve davranışlar vardır. Ahenk *(uyum)* olmayınca da düzenli ve evrimsel birçalışma yapma olanağı elde edilemez. Dolayısıyla barış ve ahenk, her masonik kuruluş ya da birimin yararlı ve verimli bir şekilde çalışmalarda bulunabilmesi için kaçınılmaz öğelerdir.

Beden

Esk. Vücut; *Fra*. Corps; *İng.* Body; *Alm*. Körper

Canlı varlığın özdeksel yapısı.

Özellikle ikici *(düalist)* felsefelerde, canlı varlığın, biri beden diğeri ruh olmak üzere iki temel öğeden oluştuğu, bu iki öğenin sürekli etkileşim içinde bulunduğu kabul edilir. Bu benimseyiş, yer yer mason ritüellerinde de görülebilir.

Beden özdeğin *(maddenin)*, ruh ise tinsel öğelerin *(manevî unsurların)* karşılığı olarak benimsenir. En önemli sorunlardan biri, bedenin ve ruhun bir arada var olup olmadığı değil, "ölüm" sonrasıdır. Beden ölünce ruhun canlılığını sürdürdüğüne ilişkin inanç, birçok dinin temelini oluşturur.

Bencillik

Eş. Egoizm; *Fra*. Egoisme; *İng.* Egoism; *Alm*. Egoismus

Bir insanın, yalnızca kendisiyle ilgilenip, tüm özdeksel *(maddi)* ve tinsel *(manevi)* değerleri hep kendisine istemesi.

Bencillik, insan karakterinin olumsuz yönlerinden biridir. Masonluğun tüm insanlara ve tüm toplumlara yönelik evrensel amaçlarına ters düşer.

Bencil insan, evrene yalnızca ondan ne alabileceğini düşünerek baktığı için, sosyal zorunlulukların anlamını ve değerini kavrayamaz. Her şeyi, yalnızca kendi varlığı için var olarak değerlendirmesi nedeniyle, bireysel çıkarlarının olmadığı hiçbir ortak çabaya katkıda bulunamaz.

Bencil olmayışın ilk koşulu, başkalarının da yararlanabilmesi bakımından kişisel çıkarlarından özveride bulunabilmektir. Çağımızın insanı güncel gereksinmelerin baskısı altında ister istemez öncelikle kendini düşünme, çıkarlarını gözetme eğilimindedir ama bu eğilimin aşırılığa varmasını engellemek elindedir.

Bencilliği önleyen güçlerden ilki, herkese eşitlik içinde kardeşçe yaşama hakkını tanıyan sevgidir. Alçak gönüllülük, dostluk, bağlılık, tolerans ve adalet, tümüyle ve içtenlikle benimsendiklerinde, bencilliğin gelişmesine olanak kalmaz.

Beş Mimar Üstat

Fra. Cinq Maîtres architectes; *İng*. Five Master Architects;
Alm. Fünf Arkitectenmeister

Süleyman Mabedi'nin yapımına ilişkin alegorik öyküde, Başmimar Hiram Abif'in öldürülmesinden sonra, mabedin eksik kalan işlerinin bitirilip tamamlanabilmesi için kendilerine görev verilmiş olan kişiler.

Bu beş ustanın her birinin Mimarlığın beş temel ilkesini çok iyi bildiği, her birinin ayrıca "Bina Emini" olarak da anıldığı belirtilir.

Mimarlığın Beş Temel İlkesi

Fra. Cinq Principes Fondamentaux de l'Architecture;
İng. Five Fundamental Principles of Architecture;
Alm. Fünf Fundamentgrundsätze der Architektur

Operatif Masonluk döneminde, bir yapının *"tam ve kusursuz"* nitelenebilmesi için tasarımında ve yapımında uyulması gerekli görülmüş olan ilkeler.

Bu ilkeler, Ortaçağ öncesinde mimarlık ve yapıcılık mesleği döneminde saptanmıştır. Her birinin, Çağdaş Masonlukta da simgesel bakımdan birer karşılığı vardır. Bu ilkeler ve simgesel karşılıkları şöyledir:

1. Kullanışlılık : Bilim
2. Rahatlık : Akıl
3. Yeterlik : Bilgelik
4. Sağlamlık : Güç (Kuvvet)
5. Estetik : Güzellik

Bilge

Esk. Hakîm; *Fra*. Sage; *İng*. Sage; *Alm*. Weise

Hikmet sahibi yani bilgileriyle erdemlerini ve aklıyla duygularını birleştirip, olgunluğa yükselmiş seçkin kişi.

Kime bilge denebilir, kim denemez?

Bu sorunun yanıtı göreli bir öncel benimseyişe dayanarak verilebilir. Bunun için, önce "bilgelik" (hikmet) kavramı üzerinde uyuşmak gerekir.

Bu kavramdan az önce söz etmiştik.

Bilgi

Esk. Malûmat; *Fra.* Connaissance, Savoir; *İng.* Knowledge; *Alm.* Erkenntnis, Wissen

"Bilen" ile "bilinen" arasındaki ilişki.

Bilen ile bilinen, birinin etkin *(aktif)* diğerinin edilgin *(pasif)* oluşundan ötürü birbirlerinin diyalektik karşıtıdır. Bu karşıtlık, bir devinim oluşturur. "Bilen" olma eğilimini gösterebilen etkin varlığın, "bilinen" olmayı bekleyen nesneyi kavramasını, böylece "bilgi"nin ortaya çıkmasını sağlar.

Eğer "bilen" olarak insan alınırsa, bilginin "insan ile doğa arasındaki ilişki" olarak tanımlanabilmesi olanağı doğar. Fakat "bilen" olmak, salt insana özgü bir nitelik değildir. Kaldı ki "bilinen" de onu bilenin yalnızca yakın çevresinden algıladıkları ile sınırlı değildir. Bir "bilen" olarak insan, duyu organlarıyla algılayamadığı birçok şeyin de bilgisine ulaşma yeteneğini taşımaktadır.

Çağdaş bilim, bilgi edinme yeteneğinin yalnızca insana özgü olmadığını ortaya koymaktadır. Doğası uyarınca insan her şeyi kendine göre düşündüğü için, yukarıdaki tanım bilgi kavramının daha kolay anlaşılabilmesini sağlamaktadır.

Bilginin görsel ve deneysel, bilimsel ve filozofik nitelikli olmak üzere üç türü vardır.

a) Görsel ve Deneysel Bilgi: Duyulara, algılara, doğal gözlemlere ve güncel deneyimlere dayanan, insanın düşünme yeteneğini kullanmadan, yöntemli deneyler ya da değerlendirmeler yapmadan edindiği bilgi.

b) Bilimsel Bilgi: İnsanın, düşünme yeteneğini kullanması, deneyler yapması, kendinden önce başkalarının yaptığı deneylerden yararlanması, gözlemlerini bunlarla birleştirerek sonuçlar çıkarması suretiyle oluşan bilgi.

c) Filozofik Bilgi: Tüm bilgiler arasındaki bağlantıları kurarak, hepsini bir evrensel bütün içinde toparlayan bilgi.

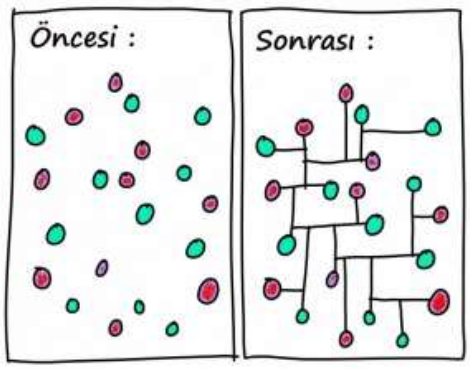
Bilgi, birbirini izleyen dört evrede oluşur:

1. **Algılama:** Doğadan etkilenen duyu organlarının, insanın bilincinde doğanın nesnel gerçeğinin bir imgesi olan tasarımı oluşturması.
2. **Düşünme:** Aklın çalışmaya başlaması; oluşan yeni tasarımı, bilinçteki diğer tasarımlarla karşılaştırması.
3. **Anlama:** Çok sayıda tasarımın birleştirilip karşılaştırılarak, tümünün yerli yerine konması.
4. **Açıklama:** Tüm bilgisel tasarımların öğelerine ayrılıp, aralarında bağlantı kurulması.

Bilginin, doğanın nesnel gerçeğini yansıtabilmesi için, doğa ile tam bir uyum göstermesi gerekir. Ancak doğanın sürekli bir devinim içinde oluşu, bilginin de sürekli olarak değişime uğramasını gerektirebilir.

Bilginin bu özelliği, konusu ve türü her ne olursa olsun, her zaman "eksik ve bütünlenmemiş" olduğunu, ancak doğaya uyarlanarak doğrulandıkça saltıklığına yaklaştığını, tümbunlardan ötürü "göreli" *(izafi/rölatif)* olduğunu gösterir. Çağlar boyunca insanın "bilgi" konusundaki en büyük yanılgısı, doğanınnesnelgerçekliğine ilişkin edinmiş olduğu göreli bilgilerin birçoğunu kesin ve değişmez sanması olmuştur.

Bilgi edinme süreci

Bilgisizlik *(cehalet)*, Masonluğun amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için savaşılması gereken olumsuzlukların başında gelir. Bu nedenle de Masonlukta bilgiye,masonların her an biraz daha bilgi edinmelerine çok önem ve değer verilir. Gerçek mason, bilgilerini sürekli olarak artırarak geliştirmeye çalışır.

Bilgisizlik

Esk. Cehalet; *Fra.* Ignorance; *İng.* Ignorance; *Alm.* Unwissenheit

Bilgi yokluğu ya da bilgi birikiminde aşırı noksanlık.

Bilgisizlik, akıl ve bilimin, özgürlük ve evrimin en büyük engelidir. Masonluğun savaştığı olumsuzlukların başında gelir.

Bireysel boyutta bilgisizlik, bir insanın "insan" niteliğini kazanamamasıdır. Bu nedenle bilgisizliğin yaygın olduğu bir insan topluluğuna *"toplum"* denilemez,çünkü bu topluluk, toplu yaşayan hayvanlar gibi bir **"sürü"** niteliği taşır.

En büyük bilgisizlik, bir kimsenin, kendi noksanlarını ve yanılgılarını bilemediği halde bilir sanması, hiçbir öğrenme çabası göstermemesi ya da öğrenmeyegirişmekten çekinmesi, bilmediklerini de bilir gibi görünmesidir.

Bilgisiz bir insan, doğal ve dürtüsel eğilimlerininyadakörükörüne bağlanmış olduğu inançlarının zorunluluğu dışında, bilinçli bir sevgiyi tanımaz. İnsanların birbirleriyle kardeş olmaları gereğini anlayamaz ve kavrayamaz. Akıl yoluyla ve akılcı yöntemle düşünemez. Aklının ermediğine, kandığı olay ve olgularakarşıya kayıtsız kalır ya da bu gibi olgulardan korkarak gerçekliklerini yadsır. Dolayısıyla bilgisiz bir insan, gerçekleriaraştıran vesavunan kişilerden ya kaçar ya da onlara düşman kesilir.

Bilgisiz bir insan, doğruluk, dayanışma, alçak gönüllülük, iyilik, tolerans gibi erdemleri değerlendiremez. Bunların karşıtlarıyla aralarındaki farkı ayırt edemediği için, bu erdemleri yanlış anlar ve yanlış uygular. Mutlaka bir şeylere dayanmak, bağlanmak gereğini duyar. Özellikle "özgür düşünce" kavramı ona yabancıdır. Bu nedenle de zihinsel evreni, olasıya kapıldığı boş inançlarla, tüm gücü ile tutunduğu ön yargılar ve dogmalarla doludur.

Bilgisizliğin yaygınlaşması, giderek bağnazlığa dönüşmesi, ancak toplumları korku ve baskı altında tutarak bundan kendi bireysel ya da zümresel yararlarını sağlayan çıkar çevrelerinin, olumsuz tutkularını bir tür doygunluğa ulaştırmak için buyoluseçenlerin işine gelir. Dolayısıyla bilgisizlik, gerek bireysel gerekse toplumsal köleliğin başlangıcıdır.

İnsanları boyunduruk altına almak isteyenler, tarih boyunca öncelikle onların yararlanabileceği bilgi ve kültür kaynaklarını kurutma, bilgi edinme olanağını kaldırma yolunu tutmuştur. Özellikle büyük kitaplıkların yakılmasıyla, bilimsel ve filozofik bilgilerin yok edilmesine, halkın bilgisizliğe gömülmesine, dogmalar ile boş inançların her şeyin üstünde tutulmasına çalışılmıştır.

M.Ö. 330 yılında Persepolis, 490 yılında İskenderiye, 783'te Bizans kitaplıklarının yakılması, 700 yılında Keltlerden kalma ve on bin rulodan oluştuğu söylenen eski el yazmalarının tümüyle ortadan kaldırılması, bu tür eylemlerin örneklerinden bazılarıdır.

13. yüzyılda Cengiz Han, ele geçirdiği tüm ülkelerdeki kitaplıkları, sonra Hülagû Alamut ve Bağdat kitaplıklarını yaktırmıştır. 15. yüzyılda Katolik Kilisesi'nin İber Yarımadası'nda görevlendirdiği engizitörler, Endülüs'te okunacak kitap bırakmamıştır.

Bu tür yakıp yıkmaların amacı, ya halkı bilgisizliğe tutsak ederek politik egemenliği sağlamak ya da bilimsel yöntem ve akıl yoluyla bulunmuş ve bulunabilecek olan gerçeklerin belli birtakım dogmaları çürütmesini engellemektir. Tüm bu nedenlerle Masonluk, önce masonları bilgiyle donatmayı, sonra da onların bilgisizlikle savaşmalarını sağlamayı amaç edinmiştir.

Bilim

Esk. İlim; *Fra.* Science; *İng.* Science; *Alm.* Wissenschaft

Doğanın ve evrenin gerçeklerine ilişkin gözlem ve izlenimleri değerlendirerek, elde edilen bilgileri yöntemli bir şekilde tanımlayıp sınıflandıran, bunların nedenlerini ve aralarındaki ilişkileri araştıran, bağlı oldukları yasaları belirlemeye çalışan nesnel birikim.

Bilim, insanın, doğal izlenimleri ve yaptığı gözlemler sonucunda, iç içe ya da karşı karşıya bulunduğu olay ve olguları anlamaya çalışması, bunun için de aklını ve düşünme yeteneğini kullanmaya başlamasıyla birlikte doğmuştur. Çağlar boyunca birçok evre geçirmiştir. Bazen hızla ilerleyerek yükselmiş, bazı zaman ise gelişimi duraklamıştır. Yıkıma uğradığı, unutulduğu, yitirildiği, sonra yeni baştan canlandırıldığı da olmuştur.

Bilimin amacı doğayı ve evreni hem bir bütün olarak hem de parçalarıyla birlikte açıklamaktır.

İnsanların bir zamanlar çok korktuğu, en azından şaşkınlıkla izlediği birçok olay ve olgu, bilim yoluyla elde edilen bulgularla açıklanmıştır. Önceleri tanrısal *(ilahî)* yada doğaüstü olarak nitelenen birçok olay ve olgunun, aslında doğal olduğu kanıtlanmıştır.

Bilim, doğanın olay ve olgularını, sadece oldukları gibi, bağlı bulundukları yasalar çerçevesinde ortaya çıkararak açıklar. Bunun için de, bulguları uygulamaya koyarak denemek, aynı koşullar altında yineleniş biçimlerini sınamak, gerçekliklerini doğrulamak yöntemini kullanır.

Bilim ve Teknoloji:

Yöntemlerinin benzerliğine bakarak bilim ile teknik birbirine karıştırılmamalıdır. Gerçi bilim ile teknik insanın evrimi yolunda el ele vermiştir ama aralarında belirgin bir fark vardır.

Teknik, doğadan yararlanmasına karşın doğada olmayanı icat etme, bunlarla insanın yaşamını kolaylaştırma ya da geliştirme uğraşısı içindedir. Bilim ise, yalnızca doğada kendiliğinden bulunanlarla ilgilenir.

Teknik, kendine özgü olarak oluşturduğu yasaları ve sonuçlarıyla kesin ve değişmez ilkeler üzerine kuruludur; gelişimini, bunların arasında geçersiz ya da yararını yitirmiş olanları atıp yenilerini kurarak sağlar. Bilim ise, ne belirlediği yasalarında ne de elde ettiği sonuçlarda kesin ve değişmezlik ileri sürmez; ancak göreli *(izafi / rölatif)* bir evrimselliği vardır.

Bir bilimsel yasanın yerini bir yenisi alıyorsa, bunun nedeni, önceki yasanın ya bir yanılgısı ya da noksanlığının oluşudur. Bu olgu, bilimdeki noksanlığın değil, bilimin evrimselliğinin göstergesidir.

Teknik, varlığını ve gelişimini sürdürebilmek için bilime gereksinme duyar. Bilim ise, teknik olmadan da yaşayıp gelişebilir; fakat tekniğin yaratmış olduğu birçok olanak, özellikle çeşitli gereç ve aygıtlar, bilimin çok daha hızlı gelişerek ilerlemesine katkıda bulunur.

Bilimin Özellikleri:

Bilimin özelliklerinden en başta geleni, doğaya ilişkin her bir bulgunun, tümüyle nesnel *(objektif)* bir ortamda sınamadan geçirilerek gerçekliğinin kanıtlanmasını gerektirmesidir. Bu yapılamadığı sürece, uygulanan yöntem bilimsel olsa da elde edilmiş sonuç ancak bir varsayımdır.

Aslında bilim varsayımları yadsımaz ama onları "gerçek" olarak da benimsemez. Bilim için her varsayım, gerçeği bulmaya yarayacak bir başlangıç noktası olabilir. Bu nedenle bilim varsayımlarla da ilgilenir; araştırır, tekrar sınar, doğaya uygular ve gerçekliklerini bulmaya çalışır.

Bu uğraşı her zaman başarılı sonuçlar vermeyebilir; yeterli ya da güvenilir düzeyde bir açıklama getirilemediği, varsayımı yadsıdığı ya da öylece bıraktığı da olur.

Bu durum karşısında kimileri bilime olan güvenlerini yitiriverir. Ön yargılı ve art niyetli kişiler ise, bilimin başarısızlığını, gizemci ya da dogmatik inançların üstünlüğünü ve yüceliğini gösterebilmek amacıyla kullanır.

Oysa bilimin, insanın tüm sorunlarını hemen ya da kısa bir süre içinde çözebileceğini ileri sürmek gibi bir savı yoktur. Bilinmeyenleri yavaş yavaş bilinir yaparak, gizemci ve dogmatik inançları çelişkilere sürüklemeyi ya da çürütmeyi sürdürmektedir. Ancak bilim, gizemci ya da dogmatik inançları kendisine ne karşıt ne de rakip olarak alır. Çünkü bilimin amacı dogma ile savaş değildir; gerçeği bulmak, bunun içinde "doğru" olanı saptamaktır.

Bilimin dogmayı çökertmesi bu uğraşının dolaylı bir sonucudur. Fakat bu sonuç kaçınılmaz olduğu için, dogmalardan ve gizemci inançlardan yana olanlar bilimi kendilerine karşıt alır, bilimin özellikle Tanrı düşünüsüne ve dine aykırı bir tutum takındığın ileri sürerler.

Bilim, çağlarca herhangi bir alanda bilimsel yöntemle çözüm getirilememiş sorunların bulunmasından da yararlanır. Bunlara hemen yanıtlar getiren gizemci ve dogmatik inanç sistemlerinin, *"gerçek"* diye ileri sürdüklerinden birçoğunun dayanaksız ve yanlışlığını kanıtlamıştır. Böylece, doğanın ve evrenin bilgisini edinmede, gizemcive dogmatik inançlara bağlanıp kalmanın anlamsızlığını, bu tutumun insanları evrim yolunda ilerlemeden alıkoyacağını göstermiştir.

Bilim, toplumlarda yüzyılların deneyimiyle oluşup yer etmiş olan töresel değerlerive gelenekleri yadsımamıştır; yalnızca her türlü bağnazlığın karşısına çıkmış, düşünce özgürlüğünü ve akıl verilerini korumuş, insanları töresel yanılgılardan kurtarmaya çalışmıştır. En önemli özelliklerinden biri, "Tanrı" kavramına ve düşünüsüne karşı herhangi bir açıklama yapmamış olmasıdır. Fakat kimileri bilimden bunu ister. Bunu bulamayınca onu küçümser, aşağılar ve kendi varsayımlarının ya da uydurmacalarının gerçek olduğunu ileri sürer. Böylelikle dogma oluşur. Bilimin karşı çıktığı ve zamanla çökerttiği dogma, işte bu kurgu ya da uydurmacadır.

Tüm bunlara karşın bilimlerin hepsinin, her zaman ve her yerde insanlık için yararlı olduğunu, insanın evrimsel doğrultudaki gelişimini sağladığını söylemek zordur. Bundan ötürü bilimler arasında *"olumluluk"* ve *"olumsuzluk"* ayırımı ortaya çıkar.

Bilimin Olumlu ya da Olumsuz Oluşu:

Kimilerine göre bilim tektir; *"olumlu"* ve *"olumsuz"* olmak üzere ikiye ayrılamaz; zaten olumludur; olumsuzluğu sözkonusu değildir; *"olumsuz"* sıfatıyla tanımlanan bir olgu bilim sayılamaz.

Kimilerine göre ise; insana zarar vermese bile, hiçbir yarar da sağlamayan bilimler vardır. Bunlar, insanın evrimsel gelişimine hiçbir katkıda bulunmaz, tekniğe herhangibir şekilde destek olmadıkları gibi, tekniğin buluş ve icatlarından yararlanmaz; kendilerini geliştirme gereğini duymaz ve böylece "olumlu" *(müspet/pozitif)* olarak nitelenemezler. Dolayısıyla bu çekişme aslında bir kavram uyuşmazlığıdır.

Kimileri, bilimin "olumlu" sayılabilmesi için mutlaka insana ve insanlığa yarar sağlaması, kötü ya da zararlı sonuçlar verebilecek bir tarzda kullanılamaması gerektiğini savunur.

Oysa bilim insana zarar vermek için hiçbir şey yapmaz; çünkü sadece doğada bulunanla ilgilenir. İnsana yarar sağlayacak ya da zarar getirecek olan, bilimin kullanılışıdır. Bu bakımdan "olumlu" sayılan bir bilim de insana ve insanlığa zarar verecek şekilde, kötüye kullanılabilir. Bu olgu, o bilimin "olumlu" sayılması gereğini ortadan kaldırmaz.

Olumlu olarak nitelenen bilim, insana tinsel nitelikli hiçbir şey vermez; bunu ancak "olumsuz" olarak nitelenen türdeki bir bilim yaratabilir. Bu zarar, öncelikle insanın düşünsel ve töresel evrimini durdurmak, onu miskinliğe sürüklemek, üreticiliğini engellemek, gerçeklerden uzaklaştırarak varsayımlara ve uydurmacalara bağlı kalmak zorunda bırakmak şeklinde ortaya çıkar.

Bu bakımdan, sadece gözleme dayanan, bulguları sınanamayan, değerlendirmelerinin kesin ve değişmez olduğunu ileri süren ve bunda direten, böylece bağnazlığa düşen, ilkelerinde toleransa olanak tanımayan, eleştirilmeye dayanamayan bilim türleri olumlu sayılamaz. Bu tür bir bilimin dogmadan farkı yoktur.

Bilimler arasında "olumlu" ve "olumsuz" diye bir ayırımın yapılabileceğini ileri sürenler, olumlu olarak nitelenebilecek bilimin özelliklerini şöyle sıralar:

- Gözlemlerle elde edilen verileri sınama yoluyla doğruladıktan sonra benimser;
- İlkelerini kesinleştirmez ve dogmalaştırmaz;
- Bulgularının göreli olduğunu, farklı koşul ya da ortamlarda değişikliğe uğrayabileceğini kabul eder;
- Eleştiriye yatkındır ve bunu kendini geliştirebilmek için değerlendirir;
- Kendini düzeltme ve aşma olanağını kendinde taşıyarak yenileşebilir.

Bu özellikleri taşımayan ya da bunlarla bağdaşamayan bilim dalları da vardır. Teoloji, telestezi, telekinezi, astroloji, parapsikoloji, ve maji bunların arasında yer alır. Bilimde *"olumlu"* ve *"olumsuz"* diye bir ayırımın yapılamayacağını savunanlar, bu türörnekler ve benzerlerinin birer bilim dalı sayılamayacağını, bilim kavramı ile uyuşmadıklarını ileri sürer. Ne var ki, bilimin gelişimi bu ileri sürüşü haklı çıkarmamaktadır. Çünkü bilim dalı oldukları artık tartışma götürmeyen çoğu uğraşı alanı bu evreden geçmiş, daha önce bilim dışı sayılırken bir bilim dalı olmuştur. Bugün her birinin bilim dalı olduğu hiç tartışma götürmeyen kimya, ekonomi, tıp, psikoloji ve sosyoloji bunlardan bazılarıdır.

Bilim, Akıl ve Din:

Tek başına bilim, doğanın ve evrenin gerçeklerinin araştırılıp bulunmasında yetersiz kalabilir. Bu yetersiz kalışı akıl giderir. Bilim ile akıl el ele verdiğinde, öncelikle duyguya ve sezgiye önem veren dinleri ve dinsel inançları karşılarında bulur.

Aslında bilim dine karşı değildir; dinin dayanakları olan dogmalarla, duygu ve sezgi yöntemleriyle asıl bağdaşamayan akıldır. Dinler öncelikle akıl verilerini benimserse, bilim ile din arasında çağlar boyu süregelmiş uzlaşmazlıkların giderilmemesi için neden kalmaz.

Nitekim tarih öncesi çağlarda bilim ile dinin bir arada yürüdüğü, birlikte gelişme gösterdikleri bir dönemden geçilmiştir. Sonra yollarının ayrılmasının nedeni, bilimin akıl yolunu kullanarak gelişmeyi sürdürmesinin birtakım çıkar çevrelerinin işine gelmeyişidir. Bu çıkar çevreleri, dinsel inançların yozlaştırılarak bağnazlık ile pekiştirilmesi yolu ile insanları boyunduruğa vurabildiklerini fark etmiş, insanları bilimden olabildiğince uzaklaştırmaya çalışmış hatta bilime karşı çıkmaya yöneltmişlerdir.

Bilim, bir yandan sonsuz ve sınırsız bir özgürlüğe gereksinme duyar; diğer yandan insanlara doğal haklarından biri olan özgürlüğün kapısını açar. Bilime güvenen, gerçekleri araştırma yolunda bilimsel yöntemler ile akıl verilerinden ayrılmayan insan, hem kendisine, hem toplumuna hem de insanlığa yarar sağlar. Bir insan olarak, evrendeki varlığının işlevine uygun bir eylemi gerçekleştirir.

Bilimsel Bilgi

Esk. İlmî Malûmat; *Fra*. Connaissance scientifique; *İng*. Scientific Knowledge; *Alm*. Wissenschaftlischekenntnis

Varsayımlarla bağlantısı olmayan, hiçbir kurguya yer vermeyen, her türlü dogmadan tümüyle arınmış, temelini yalnızca bilimin verilerinden alan bilgi.

Masonluğun temel amaçlarından biri "bilgisizlikle savaşmak" olarak belirtilir. Şu halde "bilgilenmek ve bilgi yaymak" Masonlukta bir amaç olarak nitelenebilir.

Ancak sözkonusu bilginin niteliği bakımından Masonlukta farklı yaklaşımlar olduğu da görülür. Kimileri bu bilginin "bilimsel" olması gerektiğini savunur; kesinlikle bilimsel bir nitelik taşımayan, temelini bilimden almayan herhangi bir bilginin, masonik çalışmalarda yerinin olmadığını benimser. Kimileriyse niteliğine bakılmaksızın her türlü bilginin eşdeğer olduğu, hiçbir bilginin "bilimsel" ve "bilim dışı" diye ayrılamayacağı görüşündedir.

Bilimsel Yöntem

Fra. Méthode scientifique; *İng*. Scientific Method; *Alm*. Wissenschaftlischemethode

"Doğru"nun insansı çabalarla bulunması amacıyla uygulanan yöntem.

Felsefede **"deney yöntemi"** olarak anılır. Çünkü akıl yürütme bu yöntemin yalnızca yardımcı öğesidir.

Bilimsel yöntem, öncelikle gözlem yapmayı gerektirir. Yapılan gözlemle yeterli veri toplanmışsa, bunlar değerlendirilerek bir varsayım *(hipotez)* oluşturulur. Bunu deney aşaması izler. İncelenen konuda ortaya konulmuş olan varsayımın doğada doğrulanıp doğrulanmadığı ya da hangi koşullar altında ve ne ölçüde doğrulandığı incelenir.

Bu yöntemle elde edilen sonuçlar yetersiz bulunursa, başa dönülür; yine gözlem yapılır; veriler yeniden değerlendirilir; varsayım yenilenir; yenilenen varsayım üzerine yine deneye başvurulur.

Deneylerin, varsayımı doğrulaması sonucunda, doğanın ilgili konudaki yasalarına ilişkin bir kuram *(teori)* kurulur. Bundan böyle bu, bilimsel olarak "doğru" sayılır. Ancak böyle sayılması, *"hiçbir zaman ve hiçbir koşul altında değişmez vekesin"* olarak nitelenmesini gerektirmez. Yapılan gözlem ve deneylerin, elde edilmiş verilerin sayısı sonsuz olmadığı gibi, bunların tümü ancak bulundukları koşullar altında geçerlidir.

Gerek sonraki araştırmalarda elde edilen yeni veriler gerek değişik koşullar altında yapılan deneyler, önceki kuramın değiştirilmesini zorlayabilir. Tarih boyunca bunun hep böyle olduğu görülmüştür. Bu nedenle, bilimsel yöntemle oluşturulan kuramların doğruluğu hiçbir zaman kesin değil, hep görelidir.

Ancak bu olgu, doğruların bulunmasında bilimsel yöntemin yeterince güvenilir olmadığı anlamına da gelmez. Yeterince güvenilir olmayan, uygulanan yöntemin kendisi değil, yapılan gözlem ve deneylerin ya da olanakların yetersizliğidir.

Bilimsellik

Fra. Scientificité; *İng.* Scientificness; *Alm:* Wissenschaftlichkeit

Herhangi bir olay, olgu ya da eylemin değerlendirilmesinde ve özümsenmesinde bilime, bilimsel verilere, bilimsel bilgilere ve yönteme ağırlık ve öncelik verilmesi.

Bilimsellik sadece düşünüde değil, herhangi bir çalışma yapılmasında da söz konusudur. Masonlukta masonların bilimselliğe uygun davranmaları ve bunun gereği olarak çalışmalarını bir dizgeye bağlı olarak yürütmeleri beklenir.

Bilimsellik - İnsancıllık - Laiklik

Türkiye Süprem Konseyi'nin benimsemiş olduğu üç temel ilke.

Buna bağlı olarak Türkiye Süprem Konseyi, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin diğer ülkelerdeki yüksek konseylerinin öteden beri benimsemiş ve kullanmakta olduğu Latince "Deus Meumque Jus" biçimindeki özdeyişin yerine de **"Laicus Humenitas Scienti"** deyişini getirmiştir.

Bilinç

Esk. Şuur; *Fra.* Conscience; *İng.* Consciousness; *Alm.* Bewusstsein

İnsanın kendisini ve çevresini anlama, tanıma ve değerlendirme yetisi.

Bilinç, özvarlığın tanınabilmesi, gerçeklerin araştırılarak bulunabilmesi için mutlaka kullanılması gereken, insanı diğer hayvanlardan ayıran bir temel insansal öğedir. İnsanın kendi düşünü ve etkinliklerinin nedenleri ve sonuçlarıyla farkına varmasını, gerek kendini gerek çevresini, giderek doğayı, bilgili ve düzeyli bir yaklaşımla kavramasını sağlar.

Bu bir algılama yeteneği değildir. Bu yüzden, her insanda kendiliğinden varolduğunu varsaymak yanlış olur. Dile egemen olmakla, akıl yeteneğini ve buyrultu gücünü kullanarak, toplumsal ortamdaki etkileşimle ve edinilen deneyimle kazanılan bir olgudur. Özellikle "bulunç"*(vicdan)* ile karıştırılmamalıdır.

Birlik

Esk. İttihat; *Fra.* Union; *İng.* Union; *Alm.* Verband

1. Kendini oluşturan kişilerin ya da kuruluşların ortak amaç ve ilkeleri doğrultusunda güç birliği etmelerini sağlayan örgüt.

Masonlukta şu tür örgütler "birlik" terimiyle anılabilmektedir:

- Birkaç bağımsız mason locasının bir araya gelerek oluşturduğu ve kendilerini topluca temsil ederek yönetmek üzere yetkilendirdikleri örgüt: "obediyans".
- En aziki masonik örgütün, kendi bağımsızlık ve özerk yönetimlerini koruyarak, genellikle konfederatif nitelikli olmak üzere kurdukları örgüt.
- Birden fazla mason obediyansı ya da doğrudan masonların oluşturduğu, ulusal, uluslararası ya da evrensel bir nitelik taşıyan örgüt.

Bunların dışında, Masonlukta "birlik" teriminin özel kullanımları da vardır. Bu kullanımlarda birlik, bir parçalanmanın ya da bölünmüşlüğün karşıtıdır.

2. Anglosakson Masonluğu'nda İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın kuruluşu.

Bu terimin kullanımıyla, böylece Masonlukta birlik oluşturulduğu vurgulanmaktadır ama oluşturulan birlik evrensel değil sadece İngiliz Masonluğu'nun kendi içindedir.

Bölgesel Jüridiksiyon

Fra. Juridiction du Territoire; *İng.* Territorial Jurisdiction; *Alm*. Territorialische Jurisdiktion

Bir masonik otoritenin, sınırları belli bir bölgedeki egemenliği.

Bölgesellik

Esk. Mıntıkaşumûliyet; *Fra*. Térritoralité; *İng.* Territorality; *Alm*. Territorialität

Bir ülkede, tek bir mason obediyansının egemen olmasını öngören ilke.

Herhangi bir ülkede yabancı obediyanslara bağlı olarak çalışan localar varken, ulusal nitelikli bir obediyans kurulunca, daha önce yabancı obediyanslara bağlı olarak çalışan localardan çoğu, bu yeni ve ulusal nitelikli obediyansa katılır. Fakat bu zorunlu bir uygulama değildir; önceki obediyanslarına bağlı kalmayı yeğleyen localar da olabilir.

Dolayısıyla bölgesellik ilkesinin yürüyebilmesi için, öncelikle dünyadaki tüm mason obediyanslarının bunu benimsemeleri gerekir.

Masonluğun tarihinde bu ilke, A.M. I. Kısa adıyla bilinen Uluslararası Masonluk Birliği'nin 1927 yılındaki bir konvanında, yaptırımcı bir karar olarak kabul edilmişti. Birlik üyesi olan obediyanslar, başka ülkelerdeki localarını ya kapatmış ya da bunları oradaki ulusal obediyansa katılmak üzere serbest bırakmıştı. Ancak bu ilke sadece o birliğin üyeleri için bağlayıcı olduğundan, dünya çapında uygulanması pek sınırlı kalmıştı.

Bulut

Fra. Nuage; *İng.* Cloud; *Alm*. Wolke

İçinde bulunulan ortamın elverişli olmadığını ya da bir sonucun beklenildiği gibi çıkmadığını belirtmek üzere kullanılan bir sözcük.

Bu sözcük, öncelikle, mason localarındaki yönetsel işlemler sırasında yapılan bir skrüten (kapalı oylama) sonucunun, istendiği ya da beklendiği şekilde alınamadığını belirtmek üzere kullanılır.

Aynı sözcük, birçok mason ile birlikte mason olmayan kişilerin de bulunduğu bir toplulukta, ortamın, Masonluk ile ilgili konularda görüşme yapılması için elverişsiz olduğunu belirtmek üzere kullanılabilir:

Bu sözcüğün bir diğer anlamı da, bazı nedenlerden ötürü, loca toplantılarının bir süre için yapılamamakta olduğudur.

Bu mecazî kullanımların simgesel gerekçeleri vardır. Mason mabedinin tavanı, gök kubbeyi temsil etmek üzere yıldızlarla donatılmıştır. Locanın çalışmaları, simgesel olarak, tümüyle açık ve aydınlık gökyüzü altında yapılır. «*Gökyüzü bulutlu!*» diyebir deyiş kullanmak, loca çalışmalarının yapılamadığı, özgürce toplanıp çalışma olanağının bir süre için kesintiye uğramış olduğu anlamına gelir.

Loca toplantılarında masonlar, tüm görüş ve düşüncelerini açıkça söyleyebildikleri, sınırsız bir özgürlükle her türlü düşünü alış verişinde bulunabildikleri için, loca toplantıları dışında buluştukları zaman ortamın böylesine elverişli olmaması hali, «*Hava bulutlu!*» denilerek belirtilir.

Bunun bir sonraki aşaması ise yağmur yağmasıdır.

Yağmur

Fra. Pluie; *İng.* Rain; *Alm*. Regen

Masonlukta simgesel olarak ve âdeta bir parola niteliği taşımak üzere, masonik konuların konuşulmasından kaçınılması gerektiğini belirten terim.

Bu terim, masonlar arasında mecazi bir anlamla kullanılmakta olduğu için, tüzük ve ritüellerde geçmez. Masonlar çoğunlukta olsa da mason olmayan kişilerin de bulunduğu bir toplulukta, masonlardan biri farkında olmadan mason olmayanların yanında konuşulması uygun düşmeyen bir konuya değinebilir. Bu durumda onu uyarmak isteyen bir diğer mason *«Yağmur var!», «Yağmur yağıyor!»,«Havayağışlı!»* gibi bir söz edebilir. Böyle bir deyim kullanıldığında, oradaki tüm masonların, söz ve davranışlarında daha özenli olmaları gerekir.

Buyrultu

Esk. İrade; *Fra*. Volonté; *İng.* Will; *Alm*. Wille; *Eş.* İstenç

Bireyin, tutum ve davranışındaki seçeneklerini kendi istem ve eğilimi doğrultusunda kararlaştırma yetisi ya da gücü.

Buyrultu, insana doğuştan verilme bir olgu değildir. Ona sahip olmak isteyen kişinin, bir savaşım vermesi gerekir.

Bu savaşım iki ayrı alanda söz konusudur. Bunlardan ilki ve daha kolay olanı, baskı ve dış etkilere karşı olan savaşımdır. Bu savaşımı kazanabilen kişi, kendi edimlerine kendisi karar verebilir. Bu tür buyrultu, özgürlük ile bağlantılıdır. Daha zor olan ikincisi ise, bireyin kendi benliğine karşı olan savaşımıdır. Bu savaşım, kişinin öncelikle öz eleştiri yapmasını, düşünsel istemleriyle davranabilmesini gerektirir.

Büyük .....

Fra. Grand(e) .....; *İng.* Grand .....; *Alm*. Gross .....

1. Bir masonik örgütün, kendisiyle aynı adı taşımayan masonik birimlerden oluştuğunu ve bu birimleri yönetme yetkisi bulunduğunu vurgulamak üzere kullanılan sıfat.

Örneğin bir "büyük loca", -bu sıfatın 1717 yılındaki ilk kullanım amacının aksine- bir başka locadan daha büyük olan bir loca değil, hepsi aynı düzeydeki birçok locadan oluşan bir örgüttür. Buna benzer bir şekilde, bir "büyük şapitr" şapitrlerden, bir "büyük kolej" kolejlerden, bir "büyük konsey" konseylerden oluşur.

Ancak bu tanımlama biçiminin hep böyle olduğunu söylemek doğru olmaz. Nitekim Masonlukta bir de "büyük doğu" olarak anılan obediyans türü vardır. Bir büyük doğu da bir büyük loca gibi localardan oluşur; kuruluşu uyarınca örgütü kapsamında atölye ve şapitr gibi başka birimler de bulunabilir ama *"doğular"* değil…

2. Bir masonik organın, benzer nitelikli diğer organlardan farklı olduğunu, bir üst düzey yönetim organına bağlı olarak çalıştığını vurgulamak üzere kullanılan sıfat.

Bu kullanımın en belirgin uygulaması kurullarda görülür. Eğer bir kurulun adının başında "büyük" sıfatı varsa, bu durum o kurulun doğrudan bir büyük loca ya da benzeri bir örgütün en üst düzey yönetim organına bağlı olarak çalıştığını gösterir.

3. Bir görevlinin, aynı sıfatı taşıyan bir diğer görevliden farklı olarak, bir masonik birimin değil, bu birimlerden oluşan bir yetkili organın görevlisi olduğunu vurgulamak üzere kullanılan sıfat.

Bu tanımlamaya göre, görev unvanının başında "büyük" sıfatı bulunan kimse, bir büyük loca, büyük konsey ya da benzeri bir organın görevlisidir. Ancak bu sıfat, bazı ritlerin ileri ya da yüksek derecelerinde bir görevli hatta bir derece unvanı başında yer alır.

Çaba

Esk. Gayret; *Fra.* Zèle; *İng.* Zeal; *Alm.* Eifer

Durağanlığı giderip, ilerleme ve gelişmeyi gerçekleştirmek için gerekli olan girişim.

Masonlukta çaba "direşme" ile bağlantılıdır.

Masonluğun amaçlarının gerçekleştirilebilmesi pek zor bir iştir. Sürekli olarak çalışıp didinmeyi, güçlük ve engeller karşısında çöküntüye uğramamayı, umut yitirmemeyi gerektirir.

Bir diğer deyişle Masonlukta her masondan çaba göstermesi beklenir.

Çağdaş Masonluk

1. Düşünsel ve insancı *(hümanist)* etkinliklerde bulunan Masonluk.

"Spekülatif Masonluk" terimiyle eş anlamlıdır. Batı dillerinde ise, bu terimin sözlük anlamının karşılığı değil, "Özgür Masonluk" teriminin karşılığı kullanılır.

Türkçede bu bağlamda yer yer "çağdaş" sıfatının kullanılışının nedeni, sözü edilen Masonluğun, içinde yaşamakta olduğumuz çağa özgü olduğunu, Operatif Masonluk olarak da anılan eski yapıcılık mesleği ve sanatı ile hiçbir bağlantısının bulunmadığını ve zaman içinde değişim göstererek bugünkü durumuna geldiğini vurgulamaktır.

2. Yaşanılan çağın düşünce, anlayış, koşul, gerek ve gereksinmelerine uygun Masonluk.

Bu anlamdaki Çağdaş Masonluk, göreli bir kavramı dile getirir. Çünkü kimilerinin "çağdaş" olduğunu savunduğu bir Masonluk türü ya da anlayışı, kimilerine göre çağın gerisinde kalmış sayılabilir.

Çağdaşlaşma / Çağdaşlık

Esk. Muasıriyet; *Fra.* Modernisation; *İng.* Modernization; *Alm.* Modernisierung

Çağın gerektirdiği düşünce, bilim, kültür, tutum ve davranışlar ile uyumlu olma.

Çağdaşlaşma, değişimi ve gelişimi gerektiren bir devinimdir. "Yenileşme" ile eş anlamlı tutulabilir.

Çağdaşlaşma iki aşamalı devinimi gerektirir. İlk aşama, "çağı yakalamak" olarak da anılır. Bu, özellikle çağın gerisinde kalınmışsa sözkonusudur. İkinci aşama ise, çağın değişim ve gelişim hızına bağlı olarak, ona ayak uydurmaktır.

Bunların her ikisi de, hem bireylerin hem toplumun sürekli olarak kendilerini aşma çabası içinde bulunmalarını gerektirir. Nitekim bu bakımdan, çağdaşlaşma ya da çağdaşlık, tutuculuğun karşıtı olduğu gibi insanın ya da toplumun kendinisınamaya sokmasını, öz eleştirisini yapmasını gerektirir.

Çalışma (Genel)

Esk. Mesai; *İng.* Business; *Fra.* Travaux, Effort; *Alm.* Arbeit

Bir üretim yapmak üzere gösterilen bedensel ya da zihinsel çaba.

Bu anlamdaki bir çalışmanın sürekli olarak yapılması gerektiğine ilişkin öğütleme ve öneriler, mason ritüellerinde sık sık yer alır. Hatta kimi masonik uygulamalarda çalışma öylesine yüceltilir ki, âdeta kutsandığı söylenebilir. Kimi uygulamalarda ise çalışmanın kutsal sayılışı simgesel bir nitelik taşır.

Masonlukta ayrıca bedensel çalışma ile zihinsel çalışmanın eş değer sayılması gerektiği de özenle vurgulanır. Bu vurgulama, özellikle bedensel çalışmanın küçümsenmesini engellemek amacını taşır.

Emek

Esk. Sây; *Fra.* Travai; *İng.* Labo(u)r; *Alm.* Arbeit

Bir işin yapılması ya da bir üretimin gerçekleştirilmesi için harcanan bedensel ya da zihinsel güç.

"İnsanın doğayı değiştirmek için ortaya koyduğu bilinçli ve yararlı çalışma" olarak da tanımlanır.

Emek, tarih boyunca insanın ve toplumsal yaşamın en önemli sorunlarından biri olagelmiştir. Bu sorunun kaynağı ekonomiktir.

Egemen güçler, özellikle iş ve mal sahipleri, emeğin önem ve değerini küçümsemiştir. Emekçiler, emeklerinin karşılığı olan haklarını alabilmek için savaşım vermek zorunda kalmıştır. Bu olgu, günümüze dek değişmiş sayılmaz.

Masonluktaki öğretimde emeğin önemi ve değeri üzerinde özenle durulur. Bedensel çalışma ile zihinsel çalışmanın birbirine karşıt olamayacağı, birinin diğerinden üstün sayılamayacağı vurgulanır. Masonlara hiçbir zaman çalışmaktan geri kalmamaları öğütlenir. Hatta bu öğüt, Latince "**laborare est orare"** *(çalışmak tapımdır)* şeklindeki özdeyişte toplanır.

Dayanışma

Esk. Tesanüt; *Fra.* Solidarité; *İng.* Solidarity; *Alm.* Solidarität

İki veya daha çok kimsenin, sevgi, bağlılık ve içtenlikle birbirlerine destek olmaları ve katkıda bulunmaları.

"Dayanışma" ve "yardımlaşma", anlam bakımından birbirlerine yakın kavramlardır. Bunları karıştırmamak ve özdeş tutmamak gerekir. Yardımlaşma, özdeksel *(maddî)* bir nitelik taşır; dayanışma ise daha çok tinseldir.

Yardımlaşma, birinin diğerine yardımı karşısında ötekinin de berikine yardımda bulunması şeklinde, doğrudan ya da dolaylı bir alış veriş şeklindedir. Dayanışma da ise herhangi bir karşılık beklenmez. Yardımlaşma için sevgi, bağlılık ve içtenlik gerekli değildir; dayanışma ise bunlar olmadan gerçekleşemez.

Masonluğun yüzyıllar boyunca etkin ve güçlü bir kurum olarak varlığını sürdürebilmesinin nedenlerinden biri, masonlar arasındaki dayanışmadır. Bu bazı çevrelerce pek yanlış değerlendirilmiş, "bir çıkar alış verişi" şeklinde yorumlanmıştır. Birçok yerde Masonluk, *"kişilerin birbirlerine işleriniyürütebilmek ve geliştirebilmek için özdeksel yardım ve destek elini uzattığı bir ortak çıkar yuvası"* olarak nitelenmiştir. Gerçi bir mason bir diğerine bu tür bir yardımda bulunabilir ama bu isteğe bağlıdır. Bir masonun bir diğer masona yardım etmesi Masonluğun bir gereği olmadığı gibi, Masonluktaki "dayanışma" kavramının da dışında kalan bir olgudur.

Masonlukta dayanışma, öncelikle, her masonun, kendi bilgi, görgü, deneyim, düşünü ve erdemlerinden, diğer masonların da yararlanmalarını istemesi ve bunu sağlamaya çalışması, kendi olanak ve yeteneklerini mason topluluğu ile paylaşmasıyla oluşur. Bu, Masonluğun amaçları uğrunda, el ele, kol kola, omuz omuza bir güç birliği kurarak masonik çalışmalarda bulunmaktır. Bilgi ve düşünü alış verişiyle, tümmason topluluğunu evrimsel doğrultuya yöneltme çabasıdır.

Masonluktaki dayanışmanın bir özdeksel yönü de vardır. Bu da, masonlar arasındaki "ülkü birliği"nin oluşturduğu sevgi ve bağlılığın doğal, kaçınılmaz bir sonucudur. Masonların, birbirlerinin sorun, acı, sevinç ve mutluluklarını paylaşmaları, herhangi bir nedenle zor duruma düşen bir kardeşe destek olmaya çalışmaları, özdeksel dayanışmanın özü, kardeşlik sevgisi ve birliğinin gereğidir.

19. yüzyıl ve öncesinde, masonlar arasındaki özdeksel dayanışmanın, günümüze oranla çok daha etkin bir şekilde yürütüldüğü bilinmektedir. Çağımızın koşulları, herkesi öncelikle kendi başının çaresine bakmasını gerektirir duruma getirmiş, masonlar arasındaki özdeksel dayanışmayı hayli zayıflatmıştır.

Her mason, Masonluktaki simgesel deyimiyle "dul kadının çocuğu" olarak anılır.Bir masonun diğerine özdeksel *(maddi)* bir yardımda bulunması, *"dul kadının çocuğuna yardım"* simgesel deyişiyle dile getirilir. Ancak, bu tür yardımlaşmanın ölçüsü ve sınırı vardır. Bu ise sözle betimlenemez. Bir masonun bir diğerine hangi koşullar altında yardım edebileceğini ve nasıl yardım etmesi gerektiğini, önce Masonluğun ilkeleri, sonra geleneksel kuralları, daha sonra ritüeller ve tüzükler tanımlar.

Bunlar olmasa bile bir mason, gerektiğinde bir mason kardeşine ne ölçüde ve nasıl yardımda bulunmasının uygun olacağını, kendi masonik bilgi birikimi, aklı ve bilgeliği ile saptar ve buna göre davranır.

Her oturumun sonunda dolaştırılan "dul kesesi", özdeksel dayanışmanın bir simgesel uygulamasıdır. Burada toplanan para, iyilik işlerinde kullanılır. Fakat hermason,keseye katkıda bulunabileceği gibi, gereksinmesi varsa keseden istediği kadar alabilir. Dolayısıyla, dolaştırılması sonunda kesede hiçbir şey kalmamış da olabilir.

Dul kesesinin dolaştırılması eski bir gelenektir ama günümüzde bu keseden herhangi bir gereksinmeyi karşılayabilecek bir şey alma konusu kuramsal nitelikte kalmıştır. Operatif Masonluk döneminde durum farklıydı; özellikle kesenin en son ulaştırıldığı çırak derecesindeki masonlar, zaten gündelikleri de pek az olduğu için, bu kesedenbir şey alarak gereksinmelerini karşılayabilirdi. Bu durumda, kimin kime ve ne ölçüde parasal yardımda bulunduğu belli olmazdı. Kesede arta kalan para, herhangi bir nedenle artık çalışamaz durumda olan masonlar için yani kurumun kendi içinde oluşturduğu bir tür sosyal yardım amacıyla kullanılırdı. Dolayısıyla bu uygulama, o tarihlerin anlayışı çerçevesinde, masonik dayanışmanın çok güzel bir örneğiydi.

Çağımızda masonik dayanışma, özdeksellikten büyük ölçüde uzaklaşarak, çok daha farklı ve olgun boyutlara ulaşmıştır. Çağımızdaki dayanışmanın en önemli öğelerinden biri eleştiridir. Toleranslı, anlayışlı, yapıcı, sevgi ve içtenlik dolu olan olumlu eleştiri, eleştirilen tarafından da anlayış ve içtenlikle ve eleştirene değer verilerek karşılanacak olursa, eleştirilen kişinin noksanlarını gidermesini kolaylaştırır. Bu olanak, paraylaya da herhangi bir özdeksel karşılıkla satın alınamaz.

Mason töresindeki dayanışma anlayışı, Masonluğun evrensel amacının hem gereği hem de bir basamağıdır. Masonluğun bir amacı da, masonlar arasındaki bu dayanışma olgusunun, tüm insanlarca benimsenerek insanlığın bir doğal niteliği olmasını sağlamaktır.

Dul Kesesi konusunu "Yöntemler ve Uygulamalar" başlıklı gezintimizde göreceğiz.

Değişmezlik ve Değiştirilemezlik

Bir yasanın, bir kuralın ya da geleneksel bir uygulamanın, olduğu gibi korunması gerektiğini, bunun hiçbir zaman ve hiçbir koşul altında kaldırılamayacağını, yerine bir başkasının getirilemeyeceğini öngören ilke.

Masonlukta "değişmezlik ve değiştirilemezlik" diye bir ilkenin olamayacağını ileri süren kuruluşlar olduğu gibi, bu ilkenin geçerliliğini savunan ve bunda direten kuruluşlar da vardır.

Değişmezlik ve değiştirilemezlikten yana olan kuruluşlar, çağın koşulları ne olursa olsun, Masonlukta bazı şeylerin hiçbir zaman değişmeyeceğini, hiç kimsenin de bunları değiştirme yetkisi ve gücünün olmadığını savunur.

Değişmez ve değiştirilemez oldukları ileri sürülen şeylerin çoğu Operatif Masonluk döneminden kalma olduğu ileri sürülen "**Eski Yükümlülükler**" dir. **"Landmarklar"** kavramı da bu benimseyiş üzerine kurulmuştur.

Bazı mason kuruluşları ise bu yaklaşımı geçersiz sayar ve Masonluğun çağdaş olabilmesi için çağın gereklerine uyarınca zaman zaman birtakım değişikliklerin yapılabileceğini hatta yapılması gerektiğini öngörür.

Bu konuda mason kuruluşları arasında Spekülatif Masonluğun örgütlenmesiyle birlikte doğmuş olan, sonra da bir türlü giderilememiş uyuşmazlıklar, Masonluğun dünya çapındaki bölünmüşlük olgusunun nedenlerinden biridir.

Determinizm

Eş. Gerekircilik; *Fra.* Déterminisme; *İng.* Determinism; *Alm.* Determinismus

Bir oluşumun mutlaka bir kaynak nedeninin bulunduğunu, bunun da bir sonrakini oluşturacağını, bir diğer deyişle her olayın ve olgunun bir neden-sonuç ilişkisine bağlı olduğunu benimseyen kuram ve felsefelerin genel adı.

Dış Dünya

Esk. Haricî Âlem; *Fra.* Monde profane; *İng.* Profane World; *Alm.* Profane Welt

Ezoterik nitelikli bir kurum ya da topluluğa göre; bu kurum ya da topluluğun üyesi olmayan büyük toplum.

Bu terim bir küçültme ya da küçümseme değildir. Ezoterik sistemin bir gereği olarak kullanılır. Nitekim kullanımı Masonluğa özgü de değildir. Ezoterik sistemi izleyerek çalışmalarını buna göre yürütmekte olan diğer birçok kuruluşta da görülmektedir.

Bu tanım uyarınca, Masonluğun indinde, mason olmayan her kişi ve Masonluğun dışında kalan her kurum "dış dünya"nın bir öğesidir. Bir başka ezoterik kuruma göre ise Masonluk, dolayısıyla masonlar ile birlikte o kurumun dışındaki herkes ve her kurum "dış dünya"nın öğeleri sayılır.

Masonlukta zaman zaman "dış dünyaya geri gönderme" (haricî âleme iade) şeklinde bir deyim de kullanılmaktadır. Bu deyim ise, Masonluktaki simgesel dilin bir yansımasıdır; "Masonluktan çıkarma ve masonik niteliklerini kaldırma" anlamına gelir. Ancak bu terim yükümlülüklerini yerine getirmediği gerekçesiyle düzensiz (gayri muntazam) ilan edilen ya da kendi isteğiyle Masonluktan ayrılarak uykuya yatan bir mason için kullanılmaz.

Daha sık ve popüler bir terim:

Haricî

Fra. Profane; *İng.* Profane; *Alm.* Profan, Unheilig

Dışarıda olan kişi.

Bu terimin kullanımı, göreli bir olguyu dile getirir. Ezoterik nitelikli bir ekol, örgüt, kurum ya da topluluğun bakış ve değerlendirme açısından, kendi üyesi olmayan kişiyi betimler.

Bir diğer deyişle, bu terimin kullanımı, *"içeride olan kişi"* ile *"içeriye girmemiş olan kişi"* arasındaki ayırımı tek yanlı olarak belirtir. Nitekim Masonlukta da bundan ötürü *"mason olmayan kişi"* anlamına gelir.

Bu sözcüğün Batı dillerinin birçoğundaki karşılığı, Türkçeye de **"profan"** olarak alınmıştır. Profan, *"inisiyatik bilgileri elde etmemiş kişi"* demektir. Bunun karşıtı ise **"inisiye"** yani *"tekris olmuş, aydınlanmış kişi"* dir. Buradaki **"aydınlanma"**, genel anlamda bir aydınlanma değildir; ilgili ezoterik kuruluşun eğitim ve öğretiminin tümünün edinilmiş olması anlamına da gelmez; yalnızca gerekli bilgileri öğrenmeye ve bunları kavramaya başlama olgusunu yansıtır.

Bunlardan ötürü, bir kişiden "haricî" olarak söz etmek, kesinlikle onu küçültmek, küçümsemek ya da aşağılamak değildir. Herhangi bir ezoterik topluluğun ya da örgütün üyesi olan bir kişi, ezoterik nitelikli bir başka topluluk ya da örgüt açısından bir haricîdir.

Masonlukta *haricî* olarak nitelenen bir kişi bir başka kurum ya da toplulukta *inisiye* olabilir; bir başka kurum ya da topluluğun görüş açısından ise, bir mason da haricî sayılabilir.

Dış Yaşam

Esk. Haricî Hayat; *Fra.* Vie profane; *İng.* Private Life; *Alm.* Persönliches Leben

Masonların, doğrudan Masonluk ile bağlantılı olmayan günlük ve özel yaşamları.

Eskiden mason kuruluşları, üyelerinin dış yaşamlarını da denetim altında tutardı. Bu, Operatif Masonluk döneminden aktarılan bir gelenekti. Mesleği ve sanatı yapıcılık olan bir operatif mason, meslek ile ilgisi olsun ya da olmasın, tüm yapıp etmelerinde locasına karşı sorumluydu. Her masonun olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışları, üyesi olduğu locanın tutumu ve eylemi sayılırdı. Bu bakımdan hiçbirinin kendine özgü bir dış yaşamı olamazdı.

Spekülatif Masonluğun ilk dönemlerinde de bu geleneğin korunmasına çalışılmıştı. Nitekim Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası, bu olguyu açıkça yansıtır.

Günümüzde bir mason, dış yaşamında tümüyle özgürdür. Ancak yaşamını masonik ilkeler ve Masonluğun töresi doğrultusunda düzenlemesi, onur ve saygınlığını her şeyin üstünde tutması, tutum ve davranışlarının bir masona yakışır şekilde olması, yüklendiği görev ve sorumluluklarını aksatmadan yerine getirmesi beklenir.

Dış Obediyans

Eş. Yabancı Obediyans; *Fra.* Obédience etrangère;
İng. Foreign Obedience; *Alm* Ausländischerobödienz

Bir obediyansın bulunduğu ülkeye göre; başka bir ülkede çalışan bir obediyans.

Dil

Esk. Lisan; *Fra*. Langue; *İng.* Language; *Alm*. Sprache

İnsanlar arasında sözlü ve yazılı olarak iletişim ve anlaşmayı sağlayan olanak.

Bu bakımdan dil, hem düşünmeyi sağlayan hem düşünceyi oluşturan bir kültürel olgudur.

Ancak bunun yanı sıra "kültürler arası^" denilebilecek dillerden de sözedilebilir ki, bunlardan biri iletişimin bedensel hareketlerle sağlandığı "beden dili" diğeri işaret ve çizimlerle sağlandığı "simge (sembol) dili" ya da "simgesel (sembolik) dil"dir.

Pek önemli bir nokta, dönüşümlü olarak düşüncenin de dili oluşturmasıdır.

Simgesel Dil

Esk. Remzî Lisan; *Eş.* Sembolik Dil
Fra. Langue symbolique; *İng.* Symbolic Language; *Alm*. Symbolische Sprache

Kavramların ve düşünülerin, öncelikle simgeler kullanma yoluyla anlatılması.

Bu terim, *"salt simgelerden oluşan bir dil"* anlamına çekilmemelidir. Kavramların ve düşünülerin anlatımında ne kadar çok simge kullanılırsa; böyle bir anlatımın evrensel boyutta anlaşılabilmesi o kadar kolaylaşır. Ancak bunun sağlanabilmesi için, yakın düzeyde bir uygarlık ve benzer nitelikleri çok olan bir kültür de gereklidir.

Simgesel dilin kullanımında simgelerin yanı sıra, alegoriler ile özdeyişler de önemli bir yer tutar.

Öz Deyiş (Özdeyiş)

Esk. Vecize; *Fra*. Maxime, Aphorisme
İng. Maxim, Aphorism; *Alm*. Aphorismus

Bir düşüncenin kısa ve özlü olarak, genellikle özgün olarak kimin tarafından söylenmiş olduğu bilinen, bazı zaman benzetmeler yapılarak anlatımı.

Masonik öğretim, özellikle öğütleme ve özdeyişlerden oluşur. Bunların üzerinde düşünülüp kapsamları genişletildiğinde, çok derin ve ayrıntılı anlamlar taşıdıkları görülür. Ritüellerde masonik felsefeye tüm ayrıntılarıyla girilmeyerek özdeyişlerle yetinilmekte oluşu, hem her masona kendi düşünülerini oluşturma ve geliştirme olanağını verir hem de öğretimin dondurulmayarak çağdaşlaştırılabilmesini sağlar.

Öğütleme

Esk. Nasihat; *Fra.* Exhortation; *İng.* Exhortation; *Alm.* Ermahnung

Bireyin iyi ve doğru olana yönelmesi için, gerek düşünü ve tasarımlarını gerekse tutum ve davranışlarını düzenlemesi bakımından, kendisine yol göstermeyi amaçlayan sözve özdeyişler.

Öğütlemeler, masonik öğretim kapsamında, anımsatmalarla birlikte önemli bir yer tutar. Bunlardan çoğu "aşılama" *(telkin)* şeklinde düzenlenmiştir. Masonluktaki simge ve alegoriler soyuttur ve farklı yorumlara açıktır ama öğütlemeler doğrudan belirgin anlamlar taşır. Bu bakımdan özdeyişlerden farklıdır.

Aşılama

Esk. Telkin; *Fra.* Inspiration; *İng.* Inspiration; *Alm.* Begeisterung

Sözlerin dolaylı bir yöntemle kullanılması, böylece bir takım inanç, görüş, eğilim ve benimseyişlerin oluşturulması, bunların değiştirilmesi ya da yerleştirilmesi.

Masonluğun amaçları doğrultusunda ve ilkelerine uygun çeşitli konularda masonların düşünme ve değerlendirme yeteneklerinin geliştirilmesi için sık sık simge ve alegoriler kullanılır. Bunların yanı sıra, anımsatmalara ve özdeyişlere de geniş yer verilir. Özellikle anımsatma ve özdeyişler, birer aşılama öğesi sayılır.

Masonluktaki aşılamaların hiçbiri baskı ya da zorlama niteliği taşımaz. Her mason, ritüeller aracılığıyla kendisine verilmekte olan öğretimin düzenlenmesinde aşılama yönteminin kullanıldığının farkında ve bilincindedir; öyle olmalıdır. Bu nedenle de verilen aşılamayı alıp almamak, bundan yararlanıp yararlanmamak, her masonun kendi istenç ve buyrultusuna kalmıştır.

Mason kuruluşlarının arasındaki anlayış farklılıkları, ritüellerdeki aşılamalarda kendini belli eder. Masonluğu dinsel nitelikli bir kurum olarak gören mason kuruluşlarının ritüellerindeki aşılamalar, öncelikle dinsel inanç ve eğilimlerin doğrultusunda ya da paralelindedir.

Masonluğu bir özgür düşünce kurumu olarak gören mason kuruluşlarında uygulanan ritüellerdeki aşılamalar ise bireyi dinsel dogmaların etkilerinden olasıya arınarak düşündürmeye yöneliktir.

Bir mason, herhangi bir aşılamadan yararlanırken, bunun temel niteliğini, hangi eğilim ile düzenlenmiş olduğunu bilmeli, yorum ve değerlendirmelerini buna göre yapmalıdır.

Ritüellerdeki çeşitli simge ve alegorilerin anlamlandırılışları da böyledir. Masonların herhangi bir konuda belli bir tarzda düşünmeleri istenecek olursa, ritüellerde kullanılan simge ve alegorilerin kesin açıklamaları yapılır. Ancak böyle bir durumda aşılama, öz niteliğini yitirmiş demektir. Çünkü aşılama hiçbir zaman bir "beyin yıkama" yöntemi değildir ve onunla eş anlamlı sayılmamalıdır.

Bir de döviz ile kısaltmalar var:

Döviz

Fra. Devise; *İng*. Banner, Motto; *Alm*. Spruchband, Motto

Üzerinde bir ya da birkaç sözcükten oluşan bir özlü söz yer alan bir levha veya pankart.

Masonlukta hemen her derecenin kendine özgü en az bir dövizi vardır. Bunlar, o dereceyle ilgili bir kavramın, bir simge ile yeterince anlatılamayışı nedeniyle kullanılır. Mabet dekorasyonunda, bijularda, derecenin tablosu üzerinde yer alır.

Bir simge birbirinden hayli farklı anlamlara çekilerek yorumlanabilir. Bir dövizin ise, açık ve belirgin bir sözlük anlamı vardır. Ancak bu sözlük anlamı üzerinde yorum yapılabilir.

Bazı dövizler sadece bir kısaltmadan oluşur. Bunların birkaç farklı sözlük anlamı olabilir.

Dil Bilgisi

Eş. Gramer; *Fra*. Grammaire; *İng*. Grammar; *Alm*. Grammatik

Eski çağlardaki "**Yedi Bağımsız Bilim**"den ilki.

Dil bilgisi, "söz söyleme sanatı" *(hitabet)* ve "mantık" ile birlikte bir üçlü oluşturarak, dilin doğru, güzel ve yerli yerinde kullanımını sağlar.

Bilimin ve tekniğin pek sınırlı olduğu eski zamanlarda, dil yalnızca konuşuluyor, pek azı yazılabiliyordu. Halk arasında dilin doğru kullanımı bilinmediğinden, kuralları da tam olarak yerleşmemiş olduğundan, dile ilişkin bilgiler, diğerlerinden de öncelikli bir bağımsız bilim sayılmıştır.

Günümüzde dil bilgisi bir bilim değildir. Buna karşılık, dilleri ayrıntılı olarak inceleyen "dil bilimi" *(filoloji)* oluşmuştur.

Bir mason için, kendi özdilinin bilgisi çok önemlidir. Çünkü düşünce dil ile oluşur ve dilin doğru kullanımıyla gelişir.

Direşme / Direşkenlik

Esk. Sebat; *Fra*. Persévérance; *İng*. Perseverance; *Alm*. Tapferkeit

Güçlüklerin ve engellerin karşısında yılmayarak uğraşmayı sürdürme.

Direşme, bir masonun, görevlerini yerine getirebilmesi ve başarıya ulaşabilmesi için zorunlu bireysel niteliklerinden biridir. Güçlükler karşısında direşme gösterebilen kişiye "direşken" denir.

Direşkenlik, "dayanıklılık" ile eş anlamlı tutulabilir. Dayanıklılık, güçlüklere göğüs gererek, görevden ve amaçlardan dönmemeyi başarabilmektir; tutarlı bir kararlılığı sürdürebilme yeteneğidir.

Masonluğun amaçlarına ulaşmasını sağlamak için çalışmak hiç de kolay bir iş değildir. Geçilmesi gereken yollar çetin engellerle doludur. Bu engelleri aşabilmek için, ulaşılmasına çalışılan amacı bilinçle ve gönülden benimsemek, engellerden korkmamak, bunların umut kırıcı etkileri karşısında yılmamak, kendine güvenmek, akıl verilerini ve tüm gücünü sonuna kadar kullanmak gerekir.

Bir açıdan bakıldığında Masonluğun amacı "gerçeklerin araştırılarak bulunması" olarak nitelenebilir. Ancak gerçek, her zaman istenildiği ve beklenildiği şekilde çıkmaz. Hep iyi, hep olumlu, hep güzel olmayabilir.

Bir mason, yaşamı boyunca yüz yüze geleceği tüm gerçekleri soğukkanlılıkla ve korkusuzca karşılayabilmeli, olumsuz olanlarına dayanabilmeli, aklını kullanarak direncini koruyabilmelidir. Eğer bir mason kendini buna hazırlayamaz, buyruktusunu gerektiğince kullanamaz, duygularına egemen olamaz, kararsızlık içinde bocalayıp durursa; ya kolayca yenilir ya da hiç beklemediği bir tuzağa düşer.

Dolayısıyla direşme, ancak akıl, buyruktu ve özgür düşünce ile güçlendirilebilir. Bunun sonucu ise, durmadan ve dinlenmeden çalışmaktır.

Diyalektik

Eş. Eytişim; *Fra*. Dialéctique; *İng.* Dialectics; *Alm*. Dialektik

1. Doğayı, toplumu ve düşünceyi, karşıtlarının çatışması ve aşılmasıyla durmaksızın devindirip geliştiren süreç.

2. Doğanın, toplumun ve düşüncenin incelenip kavranmasında kullanılan bilimsel akıl yürütme yöntemi.

Bu sözcüğün kökeni, Yunancadaki "dialektike" ve Latincedeki "dialektika" terimleridir. Eski çağlardaki kullanımı bakımından ele alınacak olursa, "tartışma" ya da "düşünülerin karşılıklı olarak ileri sürülmesiyle yürütülen görüşme" anlamına gelir. Nitekim bundan ötürü eskiden diyalektik, "akıl yürütme" ile eş anlamlı hatta "mantık" ile de özdeş sayılmıştır.

Çağdaş kullanımı bakımından diyalektik **"metafizik"** kavramının tam karşıtıdır. Bu karşıtlık, hem doğanın ve evrenin oluşum ve işleyişlerine ilişkin yasaların temel özelliği olarak hem doğal ve evrensel bilgilerin incelenerek değerlendirmesinde kullanılan yöntemdedir.

Diyalektiği iyi anlamanın en elverişli yolu kendi yöntemi, yani kavramsal karşıtını incelemektir. Diyalektiğin karşıtı olan metafiziğe göre, doğa ve insan, saltık *(mutlak)* ve evrensel bir varlık tarafından değişmez ve sonsuz bir şekilde yaratılmıştır. Bunun akıl yürütme, gözlem ve deney yöntemleriyle kavranabilmesine olanak yoktur. Hiçbir olayın ve olgunun ne geçmiştekilerle bir bağıntısı vardır ne de gelecektekilerle olacaktır. Her şey, her zaman, hep kendi kendisinin aynıdır; sonsuza kadar da öyle kalacaktır. Tüm bunların bilgisine ancak "sezgi" yöntemiyle ulaşılabilir. Bu bilgi de her zaman ve her yerde değişmezliğini koruyan **"**saltık bilgi"dir. Göreli bir bilgiden söz edilemez; çünkü göreli bilgi diye bir şey yoktur.

Diyalektik düşünceye göre ise doğa ve insan, özdeğin kendiliğinin gereği olarak sürekli bir oluşum ve değişim sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu oluşumu ve değişimi anlayabilmek, bağlandıkları yasaları belirleyebilmek için zorunlu olan yöntem, gözlem ve deney yaparak sağlanan verilerin, karşıtlıkları da değerlendiren bir akıl yolu ile incelenmesidir.

Her olayın ve her olgunun bir öncesi ve bir sonrası vardır; şimdisi ise yoktur, çünkü her şey sürekli bir değişim ve devinim içindedir. Bu nedenle de insanın bilgilenme sürecinde "saltık bilgi" yoktur; bilgi, her zaman saltıklığına biraz daha yaklaşıklık kazanan **göreli** bir nitelik taşır.

Diyalektiğe göre, her olayın ve her olgunun bir karşıtı ve bir çelişkisi vardır. Bu olay ya da olgu, karşıtı veya çelişkisiyle sürekli bir çatışma içindedir. Bu çatışma hiçbir zaman dengede kalmaz. Biri kazanır ve diğeri ya ortadan kalkar ya da değişime uğrar. Bu çatışmayı kazanan da önceki niteliğinden farklıdır yani değişir.

Diyalektikte bu konu biraz daha basite indirgenerek şöyle anlatılmaktadır: Her olay ya da olgu bir "**tez"**dir. Bunun karşıtı olan bir "**antitez"** vardır. İkisinin çelişki ve çatışmasından oluşan "s**entez"** de yeni bir tezdir ve bunun da bir antiteziolacaktır.Bu nedenle de, bu yasayı anlayabilmek için, düşünceyi eylem ile, kuramı *(teoriyi)* uygulama *(pratik)* ile**,** doğruyu yanlış ile birlikte kavramak gereklidir.

Diyalektiğin bu yöntemi, öteden beri alışılagelmiş metafizik yöntemden çok farklıdır. Bu nedenle diyalektik, geleneksel metafizik yöntemi kendine dayanak edinmiş olan felsefelere aykırı düşen bir inceleme ve araştırma tekniğidir.

Diyalektik, bir yasa ve bir yöntem olduğu kadar bir dünya görüşüdür. "Diyalektik dünya görüşü"nün en önemli özelliği, tüm olayları ve olguları, tüm yanlarıyla ve çevreleriyle olan bütün ilişkileri, gerek yer gerekse zaman boyutları içindeki bağlantıları ile belirgin bir şekilde kavramaktır.

Diyalektik görüşe alışabilmek için yüzyıllardan beri kökleşmiş, çoğu "dogma"ya eğilim gösteren düşünce alışkanlıklarından sıyrılabilmek gereklidir.

Türk toplumunda "diyalektik" sözcüğü öteden beri yadırgamayla, hoşnutsuzlukla, hatta irkintiyle karşılanmıştır. Bunun nedeni, diyalektiğin niteliği ve metafiziğe karşıt oluşu değildir; aslında ne olduğunun bilinmemesi hatta yanlış bilinmesidir.

Antik Yunan düşünürlerinden Herakleitos, "diyalektik düşünce yönteminin babası" olarak anılmıştır. Ondan yüzyıllarca sonra, Alman düşünürü Hegel diyalektiği sistemleştirmiştir. Hegel, bu konuya idealist *(düşünceci)* bir tarzdabakar.KarlMarxise, konuyu özdekçi *(materyalist)* bir yaklaşımla değerlendirip, ortaya attığı sosyal ve ekonomik doktrinleri oluşturmada çok etkin bir araç olarak kullanmıştır. Öyle ki, diyalektikten söz edildiğinde öncelikle Marx anılır olmuştur.

Lenin, Marx'ın oluşturduğu doktrini, çağdaş Komünizmin temeli olarak kullanmıştır. Bundan ötürü diyalektik Komünizm ile özdeş sayılmıştır. Komünizm bir ön yargıyla "kötü" görüldüğü için diyalektik de kötülenmiş hatta bu sözcüğün dile getirilmesinden bile çekinilir olmuştur.

Böyle bir tutum ve yaklaşım, insanların bilgi ve gerçeklerden uzak kalmalarından başka hiçbir işe yaramaz. Diyalektik kötü ve zararlı olsa bile, onun kötülüğünün ve zararlılığının anlaşılabilmesi, ona karşıt iyi ve yararlı olanın bulunabilmesi için, önce onun da öğrenilmesi ve anlaşılması gerekir.

Masonluğun felsefesine göre; gerçek**,** ancak bilim, akıl ve bilgelik yoluylabulunabilir. Bundan ötürü diyalektik yöntem, Masonluğun felsefesine uygundur.

Diyalektik de kendiliği uyarınca durağan olmayıp, değişime uğramakta ve gelişme göstermektedir. Bu da Masonluğun felsefesine, hiçbir görüş ya da doktrine körü körüne bağlanmayarak, evrimsel niteliğini sürdürmesine uymaktadır.

Madem diyalektik yöntem karşıtın da varlığını gerektirir, biz de bakarız.

Metafizik

Fra. Métaphysique; *İng*. Metaphysics; *Alm*. Metaphysik

Varlığın her türünün ruhsal bir nedenden oluştuğunu ve ruhsal bir ereğe doğru yöneldiğini benimseyen, bundan ötürü değişmezliği ve ilintisizliği savunan dünya görüşü.

Sözlük anlamı bakımından "fizik ötesi" demektir. Metafizik olarak nitelenen bir olayın ya da olgunun, fiziksel yöntemlerle anlaşılıp açıklanabilmesi olanaksız sayılır. Ancak bu terimi "doğaüstü" terimiyle karıştırmamak gerekir.

Temelini metafizikten alan felsefeler şunu savunur: *«Her varlık ya da her olgu, her zaman ve ancak kendisinin aynıdır. Bir şey, hiçbir zaman başka bir şey olamaz; ya kendisidir, ya da kendisinden başkasıdır.»* Burada, tüm kavramların, bütünden soyutlanarak incelendiği görülür. Nitekim metafizik yöntem, aynı anda var olan ikizıt kavramı, birbirlerinden apayrı olarak inceler; ilişki ve çelişkilerini kabul etmez.

Metafizik dünya görüşü şunu savunur: *«Hiçbir bilimsel yasa, nesnel koşulların etkisiyle değişmez. Bir yasa ya vardır ya da yoktur; eğer varsa, sonsuza dek hiç değişmeksizin varlığını ve geçerliliğini sürdürecektir.»*

Metafizikte *"değişme"*, yalnızca bir biçim ya da durum değiştirme olarak nitelenir; *"eylem"* ise yer değiştirme olarak görülür. Bu özellikleriyle metafizik, **"diyalektik"** kavramının tam karşıtıdır.

Diyalog

Eş. Kateşizm; *Fra*. Catechisme; *İng*. Catechism; *Alm*. Katechismus

Bir anlatının, simgesel terimler ve özdeyişlerin de sık sık kullanıldığı, karşılıklı olarak "soru ve yanıt" şeklindeki konuşmalarla verilmesi.

Bu yöntem, tüm masonik kuruluşlarda, öncelikle her derece oturumunun ritüele uygun olarak açılış ve kapanışlarında kullanılır. Yer yer ritüellerin diğer bölümlerinde de geçer. Herhangi bir derecenin ritüelik diyaloglarında geçen soru ve yanıtlar, ilgili derecenin en önemli simgelerine değinir ve o derecenin tüm öğretimini âdeta özetler. Bu nedenle de Masonluğun her bir derecedeki öğretiminin, ilgili derecedeki çalışmanın ritüelik yöntemine uygun olarak açılıp kapanması sırasında işlendiği söylenebilir.

Doğa

Esk. Tabiat; *Fra*. Nature; *İng*. Nature; *Alm*. Natur

İnsanın bilinci dışında kendiliğinden var olan, gerek canlı gerekse cansız varlıkları içeren özdeksel oluşumun tümü.

Şimdi bu başlık acaba bizi nerelere götürüp getirir?

Evren

Esk. Kâinat; *Fra.* Univers; *İng.* Universe; *Alm.* Weltall

Var olan şeylerin tümü.

Evrenin ancak küçük bir bölümü insanın duyu organlarıyla algılanabilir. Tarih boyunca insan, evreni tümüyle kavrayabilmek için çaba harcamış, bunun için bilimi oluşturmuş, kendini yetersiz ve güçsüz gördüğünde ise dine sarılmıştır.

Masonluğun simgesel derecelerinde çalışan bir locanın oturumlarını yaptığı mabedin evreni simgelemekte olduğu benimsenir.

Kozmos

Esk. Nizam-ı Âlem; *Fra.* Cosmos; *İng.* Cosmos; *Alm.* Kosmos

Evrenin nesnel ve somut olay ve olgularının tümü.

Etimolojik bakımdan "kozmos" sözcüğü Yunancadan alınmadır; *"düzen"* ya da *"güzellik"* anlamına gelir. Kozmosun kapsadığı olay ve olguların tümü belirliyasave ilişkilere bağlıdır. Ancak bilim henüz bunların tümünü çözümleyememiştir. Bundan ötürü, kozmosta izlenen bazı olay ve olgular, bilimin gelişimini ve başarılarını göremeyen bir insana, düzensiz ve kural dışı ya da bir üstün gücün buyruklusunabağlı olarak gerçekleşiyor gibi gelebilmektedir.

Kozmos, aslında kendini oluşturan öğelerin en küçüğünden en büyüğüne kadar bölünemez bir bütündür. Ancak, daha kolay anlaşılabilmesi için **"makrokozmos"** ve **"mikrokozmos"** diye ikiye ayrılarak incelenmektedir.

Mikrokozmosun ilgi alanı en küçükten, makrokozmosun ise en büyükten başlar. Bu ikisinin sınırı, anlayışa göre değişir. Belki böyle bir sınırdan bile söz edilemez.

Genel olarak kozmosta her şey birbiriyle bağlantılıdır ve birbirini etkiler. Bu ilişki ve etkileşim zincirinin halkalarından birçoğu, bilimin günümüze dek uygulaya gelmiş olduğu yöntemlerle henüz çözüme kavuşturulamamıştır. Bunun üzerine bilime güvenmeyenlerce kozmosun birçok öğesi, salt geçerli bir bilimsel açıklaması bulunamamış olduğu için, ya **doğaüstü** hatta tanrısal güçlere bağlanmış ya da salt düşünce yoluyla ve yorumlanarak değerlendirilmiştir. Bu yol ise insanları ya dogmalara ya da batıl inançlara sürüklemiştir.

Buna karşılık bilim, her geçen gün, hem mikrokozmosun hem makrokozmosun derinliklerine daha çok sokulmaktadır; dogmaların yanlışlığı, batıl inançların saçmalığı kanıtlanmaktadır.

Makrokozmos

Fra. Macrocosme; *İng.* Macrocosmos; *Alm.* Makrokosmos

Kozmosu oluşturan özdeksel öğelerin, belirli bir boyuttan daha büyük olanlarının tümü ile bunlara ilişkin olay ve olguların bütünü.

Etimolojik bakımdan Yunancadan alınma olan bu terimin Türkçedeki karşılığı *"büyük evren"* olarak da verilebilir.

Makrokozmos, belli bir boyuttan sonsuzcasına büyüğe doğru uzanarak, evrenin tüm öğelerini içerir. Ancak bilim adamları, makrokozmosun alt sınırını tanımlayan *"belli boyut"*un ne olduğu üzerinde tam bir uyuşmaya varamamıştır.

Fiziksel bilimlere göre makrokozmosun başlangıcı *"atom"* ya da *"molekül"* boyutundadır. Kimine göre, molekül ya da atom makrokozmosun bir öğesi sayılamaz, çünkü insan bunları kendi doğal duyularıyla algılayamaz. Kimine göre ise insanın icat ettiği aygıtlarla algılayabildiği her nesne makrokozmosun bir öğesi sayılır.

Kimi filozofik düşünülere göre bu başlangıç noktası ancak *"insan"* olabilir.

Makrokozmosu *"dünya" boyutun*da başlatarak, dünyanın dışındaki sonsuzuzayile özdeşleştirenler de vardır.

Mikrokozmos

Fra. Microcosme; *İng*. Microcosmos; *Alm*. Mikrokosmos

Kozmosu oluşturan öğelerin, belirli bir boyuttan daha küçük olanlarının tümü ile bunlara ilişkin ya da bunların etkisiyle oluşan olaylar ve olguların tümü.

Etimolojik olarak Yunancadan alınma olan bu terim, sözlük anlamı bakımından *"küçük evren"* demektir. Belli bir boyuttan daha küçük olan öğeleri, bunların kendi aralarındaki etkileşimlerini ve kendi alanları dışında kalan öğeleri de etkileyerek yarattıkları tüm olaylar ile olguları içerir.

Kimine göre mikrokozmosun üst sınırı **"atom"**dur; kimine göre ise daha ileridedirve insanın duyu organlarıyla ya da icat etmiş olduğu aygıtlarla ayrıntılarını somut bir şekilde belirleyemediği öğelere kadar uzanır. Bu çelişkilerden anlaşıldığı üzere, mikrokozmosun başlangıcı olan *"belli sınır"*ın betimlenmesinde bir uyuşma yoktur.

Kimi filozofik düşünülere göre kozmos öylesine büyüktür ki, tüm dünya veüzerindeki her şey aslında mikrokozmos boyutlarındadır.

Kimi filozofik düşünürler de mikrokozmosun sınırını *"insan"* ile özdeşleştirmede arar.

Mezokozmos

Fra. Mesocosme; *İng*. Mesocosmos; *Alm*. Mesokosmos

Makrokozmos (büyük evren) ile mikrokozmos (küçük evren) arası.

Gerek bilim gerekse felsefe alanında "makrokozmos" ve "mikrokozmos" terimleri çok farklı hatta çelişkili biçimde tanımlanabilmektedir. Özellikle mikrokozmos ile makrokozmosun sınırının nerede, hangi boyutta olduğu konusunda uyuşma sağlanamamıştır. Bunun üzerine kimi düşünür ve bilim adamları, gerek mikrokozmos gerekse makrokozmos olarak tanımlanabilecek bir geçiş alanına "megakozmos" demiştir.

Doğaüstü

Esk. Tabiatüstü; *Fra.* Surnature; *İng.* Supernature; *Alm.* Uebernatur

Doğanın dışında olan ve onun bilinen yasalarına uymayan, varsayımsalyadasezgisel oluşum ve tasarımların tümü.

Doğaüstü, bir bakıma doğanın karşıtıdır. Bunun nerede başladığını bilim tanımlar; nerede son bulduğunun tanıtı ise yoktur. Bilimin içerdiklerine bakılacak olursa, bilimsel bilgi ve bulgulara uymayan, bilimsel yöntemler ile açıklanamayan, özellikle sınamaya gelmeyen her şey doğaüstü sayılır. Ancak, bilimin olduğuyerdedurmaması, her geçen gün bilimsel bulgulara bir yenisinin eklenmesi, böylelikle bilimsel bilginin gelişmesi sonucunda, daha önce doğaüstü sayılmış olaylar ve olgular bir "doğallık" kazanır; "doğal" teriminin kapsamına alınır.

Doğru

Esk.	**1.** Âdil;	**2.** Müstakim;	**3.** Hakikat
Fra.	**1.** Juste;	**2.** Droit;	**3.** Vrai
İng.	**1.** Just;	**2.** Straight;	**3.** Truth
Alm.	**1.** Richtig;	**2.** Gerade;	**3.** Wahrheit

1. Adalete uygun olan.

Bu anlamdaki "doğru", bir insanın niteliği olarak kullanılır. Bir erdemi dile getirir.

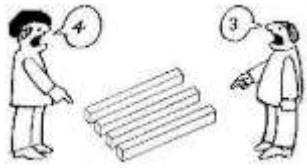
2. Eğriliği ve kırık noktası olmayan.

Bu anlamdaki "doğru", geometride kullanılır. Bir düzlem üzerinde iki noktayı en kısa şekilde ve açısını hiç değiştirmeksizin birleştiren öğedir. Aynı zamanda "adalete uygun olan" anlamındaki "doğru" kavramının da simgesi olarak kabul edilir.

3. Nesnel gerçekliğe uygun olan.

Bu anlamdaki doğru, "yanlış"ın karşıtıdır. Nesnel gerçeğin insan zihnindeki öznel yansımasını dile getirir.

Doğru "gerçek" ile tıpatıp aynı olamayacağı için, göreli bir nitelik taşır. Bu anlamdaki doğru, filozofik bakımdan "hakikat" kavramıyla özdeştir. Ancak bunun "gerçek" ile eş anlamlı olmadığına dikkat etmek, hakikat ile gerçeği birbirine karıştırmamak gerekir.

Karıştırmamak için ayrıntılı tanımlarına bakmalıyız.

Hakikat

Fra. Vérité; *İng*. Truth; *Alm*. Wahrheit

Gerçeğin insan düşüncesindeki yansısı.

Gerçek

Esk. Şen'iyet; *Fra*. Realité; *İng*. Truth, Reality; *Alm*. Wirklichkeit

Bir nesne, bir nitelik, bir durum ya da bir olgu olarak somut bir şekilde var olan.

"Gerçek" kavramıyla "doğru" (hakikat) kavramı sık sık birbiriyle karıştırılır. Bu yanılgıyı giderebilmek için, önce bu iki kavram arasındaki farkı anlamak gerekir.

Gerçek, somut ve nesnel bir şekilde var olandır. Bu nedenle de insanın bilinç ve düşüncesinden bağımsızdır. İnsan, gerçeğin ayrıtına varsa da varmasa da, gerçeği "gerçek dışı" ya da bir "imge" olandan ayırabilse de ayıramasa da gerçek var oluşunu sürdürür.

Doğru ise gerçeğin insan düşüncesine yansımasıdır. Bu yansıma, gerçek ile tam bir uyum içinde olmayabilir. Nitekim bu nedenle, gerçeğin her zaman ve her koşul altında nesnel *(objektif)* oluşuna karşılık; doğru, nesnel olabildiği gibi öznel *(sübjektif)* de olabilir.

Tüm bunlarla birlikte Türkçede "gerçek" sözcüğü, güncel dilde "doğru" *(hakikat)* sözcüğüyle eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Çoğu kez, aslında "doğru" dansöz edildiği halde, "gerçek" sözcüğü kullanılır. İkisi arasındaki ayırım, ancak filozofik düzeyde yapılabilmektedir.

Gerçek, imgelere, anlayışlara, uydurmacalara, yakıştırmalara, yanılsamalara karşıt bir olguyu dile getirir. Metafizik dünya görüşündeki benimseyiş uyarınca yetkin, bütünsel ve değişmez bir niteliği vardır; temel niteliklerinden biri saltık *(mutlak)* oluşudur; "tek"tir. Bu tekliği, saltıklığının kaçınılmaz oluşundan ileri gelir.

Diyalektik dünya görüşü ise bu konuyu bilimsel bir yaklaşımla ele alır. Buna göre gerçek sürekli olarak değişir, başka gerçeklerle ilişkili ve bağlantılıdır. Bir diğer deyişle **göreli** *(izafi)* bir nitelik taşır. Tek değil, birçok gerçek vardır. Bu çoğulluk, her bir gerçeğin göreli oluşundan ötürüdür. Bu yüzden her bireyin kendi gerçeğinden söz edebilme olanağı da vardır.

Masonlukta "gerçek" kavramına sık sık değinilir ve "gerçeklerin aranması ya da araştırılması" üzerinde özenle durulur. Gerçeklerin araştırılması ise, hem Masonluğun amaçlarından hem de bir masonun ödevlerinden biridir. Kuşkusuz "gerçek" kavramı nasıl bir dünya görüşüne göre tanımlanırsa, bu arayış da ona göre olur. Eğer diyalektik dünya görüşü benimseniyorsa, bir masona, önce kendi gerçeklerini bilmesi önerilir.

Görelilik

Esk. Nisbiyet, İzafîyet; *Eş.* Rölativite, Görecelik;
Fra. Relativité; *İng.* Relativity; *Alm.* Relativität

Kendi başına yeterli olmayıp, ancak bir başka şeye bağlı olarak ya da bir başka şeyle karşılaştırılarak belirlenebilme durumu ya da olgusu.

Bu kavram, iki ya da daha çok şey arasındaki ilişki ve bağıntıyı dile getiren "göre" kökünden türetilmiştir. Eş anlamları "ilişkili" ya da "bağıntılı" şeklinde verilebilir. Eski Türkçedeki "izafî" veya "nispi" terimleriyle, Türkçeye Batı dillerinden dönüştürülerek alınma "rölatif" sıfatı da aynı anlamı verir.

Görelilik, "göreli" sıfatının isim kipidir; "göreli olan" ya da "göreli olma durumu" demektir. Aynı anlamda olmak üzere dilimizde yer yer "görecelik" sözcüğü de geçer. "İlişkinlik" ve "bağıntılılık" da eş anlama gelir. Saltıklığın *(mutlaklığın)* karşıtıdır.

Saltık, bir sıfat olarak nitelediği şeyin ya da kavramın koşulsuzluğunu, tamveyetkin oluşunu, hiçbir ilişki ya da bağıntıyı gerektirmeksizin kesin ve son olduğunu belirtir.

Herhangi bir konuda bir olayın, bir olgunun, bir sürecin, bir nesnenin, birdüşüncenin saltık olduğunu bildirmek, bunun daha ilerisi, daha üstünü ve bir başka türlüsü olmadığını söylemek demektir. Bu bir bakıma sonsuzluğa sınır çekmektir.

Aynı olgunun, sürecin, nesnenin ya da düşüncenin göreli olduğunu söylemek ise, saltıklığın doğrultusunda bütünlenmemiş ve yaklaşık olduğunu belirtmektir.

Bazı filozofik görüşler gerçeğin saltık olduğunu, bazıları ise göreli olduğunu savunur. Dolayısıyla görelilik kavramı, gerçeğin araştırılmasına ilişkin yöntemler önerenkarşıt felsefelerin en önemli çelişkilerinden birini oluşturur.

Saltık

Esk. Mutlak; *Fra.* Absolu; *İng.* Absolute; *Alm.* Unumschränkt

Hiçbir ilişkiyi gerektirmeksizin kendiliğinden var olan.

Saltık, **"göreli"** kavramının karşıtıdır. Metafizik düşüncede ve idealist ya da düşünceci felsefede, *"değişmez ve son"* olarak nitelenen herhangibirolguyudilegetirir. Diyalektik düşünce yöntemi ise, kavramın bu şekilde tanımlanışını yadsır.

Diyalektik düşünce tarzı uyarınca; belli bir ilişkide saltık olan, bir diğer ilişkide göreli olabilir; *"göreli"* ve *"saltık"* kavramları, her ikisinin de tanımlanabilmesiiçin gereklidir. Metafizik düşünce yöntemi ise göreliliği yadsır ve *"saltık"* kavramına bağlı kalır.

Saltık bilgi, tüm bilgiyi kapsayan ve başkaca herhangi bir bilgiyi gerektirmeyen, kesin ve son bilgidir. **Saltık gerçek**, her zaman, her yerde ve her koşul altında geçerliliğini sürdüren, hiç değişmeyen ve gelişime gerek görmeyen tek gerçektir. Fiziksel bilimler alanında saltık olarak nitelenen bir olgu, bağımsız ve kendi başına var olan, bütünlenmiş bir olgudur.

Dinsel inançlarda **Saltık Varlık**, *"Tanrı"* anlamındadır.

Doğruluk

Esk. Hakkaniyet, Hakikatperestlik; *Fra*. Justesse, Véracité
İng. Justness, Truthfulness, Rectitude; *Alm*. Richtigkeit, Wahrhaftigkeit

Asıl ve doğru olanı benimseme, söyleme, gösterme ve uygulama.

Doğruluk, iyiliklerin ve güzelliklerin temelinde yer alan, onları bütünleyen bir erdemdir. Uygar toplumlarda benimsenen törenin *(ahlâkın)* temellerinden biridir.

Doğru insan,

- Kendisine güvenir ve inanır.
- Hiç kimsenin arkasından ve onu yererek konuşmaz.
- Kendisi için olduğu kadar başkalarına da yararlı olmaya çalışır.
- Başkalarının kusur ve noksanlarını, kendisini yüceltmek ya da bir çıkar sağlamak için kullanmaz.
- Düşkünlerin zayıflıklarından yararlanmaya kalkışmaz.
- Başkalarının haklarına ve onurlarına saygı duyar; gereğinde onları korur ve savunur.
- Her zaman bildiğini söyler; bilmediklerini öğrenmek için de dinler.
- Kendini geliştirmek için, olgun ve erdem sahibi kişilerin niteliklerinden örnek almaya çalışır.

Her zaman ve her yerde, koşullar her ne ve hernasıl olursa olsun her ortamda doğruluğu benimsemek ve uygulamak, korkusuzluğun en güçlü örneğidir. Böyle sine doğruluk, bireyin birtakım geçici zararlara uğramasına, hattabelkide toplumun diğer bireylerinden kimilerince yadırganmasına neden olabilir. Fakat zaman içinde bireyin olumsuz tutkularını gidermesini ve özbenliğinde gerçek bir "insanlık sevgisi" oluşturmasını sağlar.

Kimileri, doğru bir insanı anlatırken onu "aptal" olarak nitelendirebilir ama hiçbir zaman ve hiçbir ortamda onun "kötü" olduğunu söyleyemez. Doğru bir insana aptallığı yakıştıranlar kişiler, bir gün kendi noksanlık ve yanılgılarının bilincine vardığında, onu yargılamadaki yanlışlıklarının utancına düşer.

Gerçek mason, doğruluğu ve dürüstlüğü kendine ilke edinmiştir.

Dürüstlük

Fra. Honnêteté; *İng*. Honesty; *Alm*. Ehrlichkeit

Her zaman ve her ortamda doğruluktan ayrılmayarak, saklamasız olmak.

Dürüstlük, insanın kendisini her bakımdan olduğu gibi göstermesi, bildiğinin ve inandığının yanlışlığı kanıtlanmadıkça bundan dönmemesi ve sapmamasıdır. Masonlukta, en önemli erdemlerden biri sayılır.

Dost

Fra. Compagnon; *İng*. Companion; *Alm*. Kompagnon

Bazı mason kuruluşlarında, -özellikle yüksek derecelerde- "kardeş" teriminin karşılığı.

"Kardeş" ve "kardeşlik" yerine dost ve dostluk terimlerini kullanmayı yeğleyen mason kuruluşları, bu terimlerin kullanılışıyla, bireyler arasında daha sıkı bir bağın dile getirildiği görüşündedir.

Bazı mason kuruluşları, bu yeğleyişlerinin nedenini şöyle açıklar: *«Kardeş sözcüğünün kullanımı dinsel inançlardan kaynaklanır. Tüm insanların kardeşliği, Tanrı'nın tüm insanların babası olduğu görüşüyle bağdaştırılarak savunulur. Oysa dostluk yalnızca insancıl bir yaklaşımdan doğar ve kardeşlikten daha üstündür.»*

Dul Kadın

Fra. Veuve; *İng*. Widow ; *Alm*. Witwe

1. Genel olarak Masonlukta, Süleyman Mabedi'nin Başmimarı Hiram Abif'in annesinin niteliği.

Bundan ötürü tüm masonlar simgesel olarak Hiram Abif ile özdeşleştirilip, her biri dul kadının çocuğu olarak nitelenir.

2. Stuartist Masonlukta, İngiltere Kralı 1. James'in dul eşi "Henrietta Maria".

Dul Kadının Çocukları

Fra. Enfants de la Veuve; *İng*. Children of the Widow ; *Alm*. Söhne der Witwe

Simgesel olarak, tüm masonlar.

Aslında Masonlukta "dul kadının çocuğu" olarak anılan kişi Hiram Abif'tir.

Süleyman Mabedi'nin yapımına ilişkin öyküde, Hiram Abif'in, Naftali kabilesinden bir dul kadının oğlu olduğuna değinilir. Ritüellerde simgelediği kişilik yapısı, "gerçek mason" niteliklerini betimler. Bu nedenle, tüm masonlar da simgesel olarak Hiram Abif'in kardeşi, böylece her biri dul kadının çocuğu olarak nitelenir.

Genelde "dul kadının çocuğu" terimi bir övgü olarak da kullanılır. Bunun nedeni de öyle nitelenen kişinin yetim olmasına ve babasız büyümüş olmasına karşın üstün niteliklerle donanmış ve birçok yetenek edinmiş olmasından ileri gelir. Böylece bir çocuğun yetiştirilmesinde, ananın önemi de vurgulanır.

Bu genel masonik benimseyişlerin yanı sıra, 18. yüzyılda Fransa'daki Stuartist Masonlukta bu terim, bir süre önce İngiltere'yi terk etmek zorunda bırakılmış olan Stuart hanedanının yandaşlarını nitelemek üzere de kullanılmıştır.

Öte yandan bu terim, bir masonun, çok güç ya da sıkıntılı bir duruma düşmesi nedeniyle, bir mason kardeşinden destek dileğinde bulunuşunda da kullanılabilir. Böyle bir dileğin yerine getirilişi, "dul kadının çocuğuna yardım"olarak anılır.

Düstur (Masonik)

Fra. Code maçonnique; *İng*. Masonic Code; *Alm*. Maurerischekode

Her masonun uyması ve izlemesi gereken temel töresel kurallar.

Bu kurallar, bir masona öğütler ve uyarılar şeklinde düzenlenmiştir. Herhangi bir ritüelde topluca görülmezler ama hemen tüm derece ritüellerinde bunlarla bağlantılar olduğu sezilebilir. Bu nedenle ritüellerin bunların üzerine kurulu olmasından çok, bunların ritüellerden esinlenilerek düzenlendiği sanılmaktadır.

Bunların ilk kez nerede ve kimin tarafından hazırlanmış olduğu bilinmemektedir. Hiçbir dinsel yanları olmayışı özellikle dikkati çeker. Bu bakımdan da Liberal Masonluk ile daha uyumlu bir görünüm sergilemektedirler. Ancak dinsel inanç ve ilkelerle herhangi bir çelişki de göstermezler. Bu nedenle de Masonlukta dinsel inanç ilkelerinin zorunlu olduğunu savunan mason kuruluşları bile, kendi yayınlarında bu öğütler dizisine yer vermekte bir sakınca görmemiştir.

Bu öğütler dizisi şöyledir:

- ✓ Yakınlarını sev.
- ✓ Sakın kötülük yapma.
- ✓ Olanaklarının elverdiği oranda iyilikte ve yardımda bulun. Unutma ki, kardeşine yardımdan kaçınmak dönekliktir.
- ✓ Kardeşlerine karşı hep iyi niyetli ol.
- ✓ Gerçek törenin, kurallara, yasalara, iyi ahlaka, akıl ve bilgeliğe hiç sapmaksızın uymakla oluşacağını unutma.
- ✓ İnsanların konuşmalarına engel olma.
- ✓ İyilere değer ver; zayıflara acı; kötülerden sakın; kimseye kin bağlama.
- ✓ Büyüklerine karşı yumuşak ve saygılı, eşitlerinle özenli, dostlarınla içtenlikli, küçüklere karşı tatlı ve yavaş, yoksullara sevecenlikle davran.
- ✓ Yoksulların babası, yabancının kardeşi, yenik düşenin kurtarıcısı ol.

- ✓ Tüm insanlar eşit ve kardeş olduklarına göre, onları kendini sevdiğin gibi sev ve onlara kendine gösterilmesini istediğin saygıyı göster.
- ✓ İyiliği yalnızca iyilikte bulunmanın zevki için yap; hiçbir iyiliği karşılık bekleyerek yapma.
- ✓ Her zaman vicdanının sesini dinle.
- ✓ Sonu nereye varırsa varsın, görevini yapmaktan geri kalma.
- ✓ Kardeşlerini gereksiz yere övme; eğer bir kardeşin seni gereksiz yere överse, seni yolundan çıkaracağından çekin.
- ✓ Kavgadan sakın; küçültmelere engel ol; her zaman akıl yoluyla davran.
- ✓ Kadınlara saygılı ol; onların zayıflıklarından yararlanmaya kalkışma; onların onurlarını lekelemektense ölümü yeğle.
- ✓ Oku ve yararlan; gör ve uygula; düşün ve çalış. Her şeyi kardeşlerinin yararına sunmaktan geri kalma.
- ✓ Her yerde, her şeyden ve her şeyle mutlu olmayı öğren.
- ✓ Haktan ve türeden ayrılma; haksızlıklara karşı dur.
- ✓ Erdemlerden uzaklaşan kardeşlerini doğru yola yönelt; sarsılana destek ol; düşeni kaldır.
- ✓ Başkalarının sana yapmalarını istemediğin şeyleri sen de başkalarına yapma. Sana yapılmasını istediğin şeyleri ise herkese yap.
- ✓ Acılara, yakınmadan ve sızlanmadan katlanmaya çalış.
- ✓ Eğer bir çocuğun varsa, sana emanet edilmiş olan bu kutsal değere özen göster. Öylesine ki, 10 yaşına kadar onun üstü ol ve senden korksun; 20 yaşına kadar onun babası ol ve seni sevsin; ölene kadar da onun dostu ol ve seni saysın. Ona iyi görünmektense, ilkeler kazandır ki, o da sana ikiyüzlülükle değil doğrulukla davransın. Onu kurnaz bir kişi olarak değil, dürüst bir insan olarak yetiştir.
- ✓ İnsanların tutum ve davranışlarını küçümseme, ayıplama ve kötüleme; insanları azarlama ve boş yere de övme.
- ✓ Acı çekenlere, onları hor görerek ya da umursamazlıkla bakma; onlara bilinçle ve içtenlikle el uzat.

Düşünce

Esk. Fikir; *Fra.* Pensée; *İng.* Thought; *Alm.* Gedanke

Düşünme yetisinin kullanılmasıyla oluşturulan soyut ürün.

Düşüncenin bir "ürün" olarak tanımlanışı, onun kendi kendine oluşmadığını, ancak bir "zihinsel üretim" çabasıyla gerçekleştirilebildiğini vurgular.

Düşünme yetisi, insanda doğal olarak vardır. Ancak bu yetinin kendiliğinden var oluşu, düşüncenin oluşturulabilmesi bakımından yeterli değildir. Bunun için, önce düşünmeyi istemek, sonra düşünmeyi engelleyen etkenlerden kurtulmak ve daha sonra da akıl ve zekâyı kullanmak gereklidir. Düşünmeye engel olan etkenlerin başında da dogmalar, batıl inançlar ve bağnazlık gelir.

Düşünce Özgürlüğü

Esk. Fikir Hürriyeti; *Fra.* Liberté de Pensée;
İng. Freedom of Thought; *Alm.* Freiheit der Gedanke

Bireyin, hiçbir zorunluluk, bağımlılık, baskı ya da etkilenme altında kalmaksızın, düşünme yetisini kullanarak kendi düşünülerini oluşturabilmesi ve bunları başkalarına aktarabilmesi.

Kimi zaman "düşünme özgürlüğü" olarak da anılırsa da, aslında bu iki kavram özdeş değildir.

"Düşünme özgürlüğü" yalnızca özgürce düşünüp değerlendirme ve yargılamayı içerir; düşünülerin başkalarına da aktarılıp onlarla paylaşılmasını kapsamaz. Oysa düşünce özgürlüğü bunu da içerir; düşünme özgürlüğü ile söz özgürlüğünün birleşimidir.

Düşünme özgürlüğü salt bireysel, düşünce özgürlüğü ise tümüyle toplumsal bir olgudur. Bir kişinin düşünme özgürlüğü olabilir ama düşünce özgürlüğü ancak toplumsal katmanlarda belirgindir.

Düşünme özgürlüğünün iki temel engeli vardır. Bunlardan biri, toplumsal yapının etkisiyle insana daha doğuştan aktarılmakta olan dogmalar, diğeri aklı yeterince kullanamamaktır. Bunların giderilmesi düşünce özgürlüğünün varlığı için yeterli değildir. Çünkü düşünce özgürlüğünün engelleri, toplumsal yapıdaki bağnazlık ile yürürlükteki politik rejimin ya da töre ile yasaların kısıtlamalarıdır.

Bağnazlığın çok yaygın olduğu ya da söz özgürlüğünün büyük ölçüde kısıtlandığı bir ortamda bile insan özgürce düşünebilir; kendi düşünme özgürlüğüne sahip çıkabilir. Buna karşılık, düşünme özgürlüğünün bile bulunmadığı bir toplumda düşünce özgürlüğünden hiç söz edilemez.

Bu nedenle, düşünme özgürlüğü, düşünce özgürlüğüne oranla öncelikli bir önem taşır. Fakat yeterli değildir. Sonunda aranılan ve gerçekleştirilmesine çalışılan, gerçekleştirilince de korunması zorunlu olan düşünce özgürlüğüdür.

Filozofik bakımdan önemli olan noktalardan biri de düşünce özgürlüğü kavramını "özgür düşünce" kavramıyla bir tutmamak hatta hiç karıştırmamaktır.

Düşünme Özgürlüğü

Esk. Tefekkür Hürriyeti; *Fra.* Liberté de Penser;
İng. Freedom of Thinking; *Alm.* Denkenfreiheit

Bireyin, hiçbir zorunluluk, bağımlılık, baskı ya da etkilenme altında kalmaksızın, düşünme yetisini kullanarak kendi düşünülerini oluşturabilmesi.

Düşünme özgürlüğü ile "düşünce özgürlüğü" aynı şey değildir. Bunları birbirlerine karıştırmamaya dikkat etmek gerekir. Düşünme özgürlüğü bireyseldir. Özgürce düşünüp değerlendirmek ve yargılamakla kalır; oluşturulan düşünülerin başka insanlara da özgürce aktarılıp paylaşılmasını kapsamaz; o düşünce özgürlüğüdür.

Düşünme özgürlüğünün iki temel engeli vardır. Bunlardan biri, toplumsal yapının etkisiyle insana daha doğuştan aktarılmakta olan dogmalar, diğeri bir doğa verisi olan aklı gerektiğince ya da yeterince kullanamamaktır.

Bu bakımdan düşünme özgürlüğü salt bireyin kendi yeteneği gibi görülebilir. Ancak, bunun oluşumunda toplumsal ortamın ve toplum koşullarının büyük etkisi vardır. Nitekim düşünme özgürlüğü bu bakımdan düşünce özgürlüğü ile sıkı sıkıya bağlantılıdır.

Düşünce özgürlüğü bulunmayan bir toplumsal ortamda, düşünme özgürlüğü de pek zor elde edilir. Fakat düşünce özgürlüğünün alabildiğine geniş olduğu bir toplumsal ortamda, bireyler gene de düşünme özgürlüğüne erişemeyebilir. Bu olgu, düşünme özgürlüğünü elde etmenin, -öyle görünmese de - düşünce özgürlüğünden daha zor olduğunu gösterir.

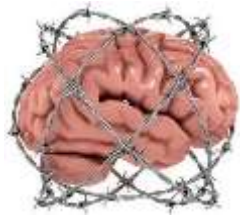
Düşünme bir üretim etkinliğidir. Bunun sonunda ortaya çıkan ürüne, "düşünce" denir. Düşünme özgürlüğü ise böyle bir etkinliğin özel bir biçimidir; bu etkinlikle üretilen sıradan bir "düşünce" değil "özgür düşünce"dir.

Özgür Düşünce

Esk. Hür Fikir; *Fra.* Libre pensée; *İng.* Free Thought; *Alm.* Freigedanke

Her türlü dogmadan, boş inançlardan, ön yargılardan ve kanıksanmış görüşlerden sıyrılmış olan düşünce.

Bu terim önceleri salt *"dinsel inanç"* konusunda kullanılmıştır. Herhangi bellibirdin ya da inanç sisteminin ilkelerini körü körüne benimsemeyerek, bunları sorgulayabilen ve eleştirebilen kimselere, "özgür düşünceli" *(libertin)* denmiştir.

Düşünce ve inançlardaki özgürlüğün sınırsız olabilmesinin kabul edilemediği çevrelerde, özgür düşünceli olmak hiç de olumlu bir nitelik sayılmaz. Tarih boyunca bunun birçok örneği vardır; günümüzde de görülebilmektedir. Masonluğa yapılan saldırıların ve masonlara yöneltilen suçlamaların nedenlerinden biri de özgür düşüncenin benimsenemeyişi, sindirilemeyişidir.

Ancak özgür düşüncenin Masonlukta da öteden beri ve üstelik evrensel boyutta benimsenerek savunulmuş olduğunu ileri sürmek zordur. Bunun bir örneği de Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasasının *"Tanrı ve Din"* konusunu içeren ilk yükümlülüğüne konmuş olan koşuldur.

Bu yasada bir masonun, ***"din ile ilgisiz bir özgür düşünceci"*** *(irreligious libertine)* olamayacağı belirtilmektedir. Bu koşul üzerinde sonradan birçok tartışma yapılmış, bazı mason kuruluşları bu koşulu tümüyle yadsımış, bazıları da kendi anlayışlarına uygun bir şekilde yorumlamıştır. Günümüzde de mason kuruluşlarının bu konudaki görüş ve tutumları birbirlerinden farklıdır.

a) Liberal Masonluk anlayışını benimseyen ve savunan kuruluşlar, bir masonun, her bakımdan *"özgür düşünceli bir insan"* olmasını, değilse tüm gücüyle olmaya çalışmasını öngörür ve önerir.

b) Tutucu Masonluk ya da **Gelenekçi (Geleneksel) Masonluk** anlayışını benimseyen kuruluşlar da aslında özgür düşünceden yanadır. Fakat dinsel nitelikli inançları bunun dışında tutar, dinsel inançlar ile özgür düşüncenin karıştırılmaması gerektiğini savunurlar.

"Özgür düşünce" ve "düşünce özgürlüğü" kavramlarını bir tutmamak ve eş anlamlı almamak gereklidir. Çünkü özgür düşünce salt bireysel bir niteliktir; âdeta bir erdemdir. Düşünce özgürlüğü ise bir toplumsal ortamın bireye yansıttığı özelliktir.

Düşünce özgürlüğüne hiçbir sınır ya da kısıt konmadığı bir ortamda birey özgür düşünceye ulaşamamış, kendisini dogmalardan, boş inançlardan ve ön yargılardan arındıramamış, başkalarının belirlediği düşünme kalıplarından kendini kurtaramamış olabilir.

Buna karşılık, düşünce özgürlüğünün pek sınırlı tutulduğu ve kısıtlanmış olduğu bir ortamda, birey, ileri düzeyde özgür düşünce sahibi olabilir. Ortamda düşünce özgürlüğünün geniş ve yaygın oluşu, özgür düşüncenin oluşmasına katkılıdır; fakat birey, her ne ortamda olursa olsun, özgür düşünceye, ancak kendi çabasıyla, akıl ve buyrultu gücünü kullanarak ulaşabilir.

Efsane

Fra. Légende; *İng*. Legend; *Alm*. Legende; *Eş*. Öykünme

Tarihsel bir gerçekmiş gibi anlatılan, olağan dışı ya da inanılmaz nitelikte olaylar içeren, eski ve geleneksel öykü.

Eski Misterler'in hepsi ve dinlerin birçoğu, çeşitli efsaneler üzerine kuruludur. Operatif Masonluğun da kendine özgü efsaneleri vardır. Bunlardan bazıları çağımıza kadar gelebilmiş olan eski el yazmalarında yer almıştır.

Spekülatif Masonlukta da, ritüellerin esin kaynaklarından alınmış anlatılar üzerine bazı efsaneler oluşturulmuştur. Bunlar, üç gruba ayrılabilir:

a) Mitolojik Efsaneler: Doğrudan Eski Misterler'den alınma efsaneler.

b) Filozofik Efsaneler: Dinsel kitap ve kaynakçalardan, özellikle Tevrat ile Talmut esinlenmeli olarak düzenlenmiş olan efsaneler.

c) Tarihsel Efsaneler: Operatif Masonluk ile diğer birçok meslek ve sanat örgütünün, Alşimistlerin, Ortaçağ şövalyelerinin ve şövalyelik tarikatlarının öyküleri.

Masonluktaki efsaneler genellikle ileri ve yüksek derecelerde yer alır. Hiçbir ritte düzenli bir kronolojik sıra izlemezler. Kapsamlarında **"anakronizm"** *(tarihsel çelişki)* olgusuna sık sık rastlanır.

Çağdaş Masonlukta yaygın olan bir tutum uyarınca, ritüellerdeki efsanelerin birer "tarihsel gerçek" olup olmadığının pek önemi yoktur. Bunlar, yalnızca "alegori" niteliği taşır. Töresel ders ve öğütler vermek, masonlara kendi değer yargılarını oluşturmalarında yol göstermek amacıyla kullanılır. Bununla birlikte, bu öykülerden özellikle mitolojik nitelik taşımayan bazılarını "gerçek" olarak benimseyen masonik örgütler de vardır.

Egzoterik

Esk. Zahirî; *Fra.* Exotérique; *İng.* Exoteric; *Alm.* Exoterisch

Genel ve herkese açıklanabilen bilgi, öğreti ya da sistem.

Egzoterik kavramı, ezoterik *(içrek)* olanın karşıtıdır. Her şeyin herkese açık olduğu bir sistemdir. Bu bakımdan dinler, seçilmiş bir topluma özgü olmadıkları sürece egzoterik bir nitelik taşır. Ancak dinlerde bile bazı ayrıntıların ve açıklamaların yalnızca seçkin kişilere verildiği görülebilir. Böyle bir olgu, egzoterik nitelikten uzaklaşmak sayılmasa bile gerektiğinde ezoterik sisteme yönelmek demektir.

Aslında hiçbir öğreti tümüyle egzoterik bir niteliği koruyamaz; mutlaka bir ezoterik yanı vardır. Nitekim bu olgu eskiden *«Her zahirîyetin bir batınîyeti vardır.»* sözüyle dile getirilirdi. Buna karşılık, ezoterik sistemi izleyen kurumların da -sınırlı bile olsa- egzoterik nitelikli bir yanları bulunabilir.

Dil bakımında sık sık «Neden ezoterik sıfatının karşılığı olarak Türkçede "içrek" kullanılıyor da bunun karşıtına "dışrak" denmiyor?» diye sorulur. Buna, «Dil kuralları bakımından geçerlidir ama pek kullanılmamaktadır.» diye yanıt verilebilir.

Eğitim

Fra. Education, Entraînement; *İng.* Education, Training; *Alm.* Schulung, Ausbildung

Kişilere, genel olarak yaşamda, özel olarak ise bir kurumya da meslekte gerekli ve gelişim için yararlı olan bilgilerin, belirli bir sistem çerçevesinde verilmesi ve/veya becerilerin kazandırılması.

Eğitim, bir bakıma öğretim ve öğrenimi de içerir ama yukarıdaki gibi tanımlanınca "öğretim" kavramının ötesine ve ilerisine geçer.

İki tür eğitimden söz etme olanağı vardır:

1. Bir eğitmen ve eğitilenin var olduğu, eğitmen tarafından eğitilene verilen eğitim;
2. Bir eğitmenin bulunmadığı, bireyin kendi kendisine sağladığı eğitim.

Eğitim, ilke olarak, başlayan fakat sonuçlanmayan bir süreçtir. Bir diğer deyişle bireyin doğumuyla birlikte çeşitli alanlarda başlar, yaşamı boyunca bunlara daha birçok alan eklenir, ölümüne kadar sürer.

Öğretim kurumları bir bakıma eğitim yuvaları olarak nitelenir ama bireyin çeşitli alanlardaki eğitimi salt bu kurumlara bağlı değildir. Ailesinde, çevresinde, toplumunda ve katıldığı diğer kuruluşlarda yaşamı süresince öğrendikleri ve deneyimleri, bireyin eğitiminin en önemli etkenlerindendir.

Kimilerine göre Masonluk da masonlar için bir eğitim ortamıdır. Ancak mason localarını birer eğitim kurumu saymak doğru sayılmayabilir.

Bazı mason kuruluşlarında "eğitmen" olarak nitelenen bilgili ve deneyimli masonlar vardır. Ancak genelde, her mason, yapıp etmeleriyle diğer tüm masonlar için bir eğitmen gibidir. Bu bakımdan da bir mason hem eğitim verir hem eğitim alır. Önemli olan da bir masonun Masonluk ortamından yararlanarak kendi kendisini eğitmesidir.

Masonluktaki eğitimin önde gelen öğeleri şunlardır:

- Ritüellerin kapsamı ve uygulanması,
- Masonik ortamdaki birlik ve beraberlik,
- Loca ve benzeri birimlerde yapılan çeşitli düşünsel çalışmalar.

Bazı mason kuruluşlarında "eğitim locası" olarak anılan birimler de vardır. Bu birimlerde, ilgili masonlara (örneğin loca görevlilerine) çeşitli masonik alanlara ilişkin ayrıntılı ve uygulamalı bilgiler verilir. Nitekim Masonlukta kimi zaman "masonik eğitim" diye bir terimin kullanıldığı da görülür.

Bunların ötesinde bir mason, eğitimini, sadece masonik ortamdaki çalışmalarıyla değil, herhangi bir diğer birey gibi toplum içindeki yaşamıyla da alır ve geliştirir. Dolayısıyla eğitimin kurumsal olduğu kadar toplumsal boyutu da vardır.

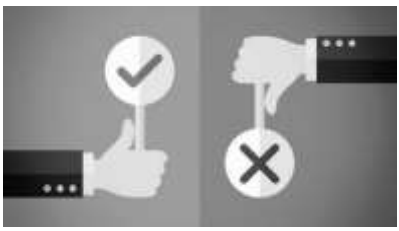
Genel olarak eğitim, bireyin, bilgi, beceri, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okul ve benzeri kurumların) etkisiyle, yeterlilik bireysel gelişimi sağlayan bir süreçtir.

Eleştiri

Esk. Tenkit; *Fra.* Critique; *İng.* Critics; *Alm.* Kritisizmus

Bir düşünü, söz, çalışma, tutum, davranış ya da yapıtın, iyi ve kötü ya da olgun ve noksan yanlarının karşılaştırılmasıyla yapılan değerlendirme.

Eleştiri, öncelikle yalnızca kötü ya da noksan yanların, yanılgı *(hata)* ve yanlışların gösterilmesi anlamında kullanılır. Bu kullanım, eleştirinin *"olumsuz"* nitelenmesini gerektirir. Çünkü bu tarz eleştiri, sadece eleştiren kişiye bir doyum duygusu verir; eleştirilene yarar sağlamaz. Eleştirilene bir yarar sağlamaya yönelik, bu nedenle de eleştirilenin kötü ve noksan yanları ya da yanılgılarıyla birlikte iyi ve olgun yanlarına da doğrularını da karşılaştırarak, salt eksik ya da yanlış olanı göstermekle yetinmeyip, bunların giderilebilmesi bakımından öneriler getirerek yapılan bir eleştiri **"olumlu eleştiri"**dir.

Masonlukta, yerinde ve zamanında yapılan olumlu eleştiriye çok önem verilir.Çünkü olumlu eleştiri, dayanışmanın temel öğelerinden biridir. Olumlu eleştiri ile gerek bireysel gerekse toplumsal evrim doğrultusunda aşamalar kazanılabilir.

Olgunlaşma yolunda olan bir kimse, başkalarının kendisini eleştirmesini ister.Çünkü her eleştiri, bir yanılgının giderilmesini, doğru olanın bulunmasını, böylece evrimsel doğrultuda bir adım daha ileri gitmeyi sağlayabilir.

Kimileri eleştirilmekten hoşlanmaz hatta bundan rahatsız olur. Bu karakterler,okişilerin, ne kadar bilgili olursa olsunlar, önemli bir noksanlıkları bulunduğunu gösterir. Bu noksanlık, özgüvenlerini sağlayamamış olmalarından kaynaklanan boş bir kibirlenmedir.

Eleştiriye dayanabilmek, insanın öz varlığına olan güveninin açık bir yansımasıdır. Eleştiriden yararlanabilmek için, bunu bir suçlama ya da saldırı gibi almayıp, savunmaya girişmemek, eleştirinin haksızlığını göstermeye kalkışmamak gerekir.

Bir kişinin, başkalarının kusur, noksan ve yanılgılarını görerek eleştirmesi, aynışlemi kendi üzerinde uygulamasından çok daha kolaydır. Kendi kendini eleştirme yani öz eleştiri, başarılabildiği ölçüde yücelen bir erdemdir.

Bir de öz eleştiri var…

Öz Eleştiri (Özeleştiri)

Esk. Nefis Muhasebesi; *Fra.* Autocritique; *İng.* Self-criticism; *Alm.* Selbstkritik

İnsanın, inanç, düşünü, benimseyiş, söz, eğilim, tutum ve davranışlarında yanlış ve yanılgılı olanları kendi başına arayıp bularak bunları doğru olanlarla karşılaştırması.

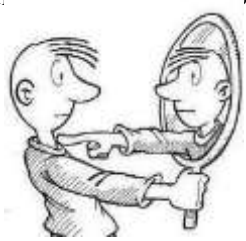
Öz eleştiri, gerçekleri araştırmaya girişecek olan bir kişinin geçmesi gereken ilk aşamadır. Bu nedenle de öz eleştiride bulunma yeteneği, her masonun edinmesi gereken bireysel nitelikler arasında öncelikle yer alır.

Öz eleştiriye girişecek olan bir kimsenin, bundan önce öz varlığını tanımaya, yani kendini bilmeye çalışması gerekir. İnsanın öz varlığını tanıması, bir bakıma kendine inanması ve güvenmesi demektir. Öz eleştiride bulunabilmek için de, bu inanç ve öz güven duygusuna gereksinme vardır.

Aslında "öz varlığını tanıma" girişiminde bulunan insan, ister istemez özeleştirisine de başlar. Çünkü bu esnada yanılgılarının ve yanlışlıklarının da farkına varır. Bu, en kritik andır. Bu anda, kendi kendisiyle baş başa iken, gerekli içtenliği gösteremeyen, kendini sorgulayamayan, yanılgı ya da yanlışlıklarını kabullenemeyen kimse, sonuç olarak özeleştirisini beceremez. Kaldı ki, bu beceri ayrıca insanın, ruhsal özgürlüğüne ve buyrultusuna sahip ve egemen olabilmesini de gerektirir.

Öz eleştirinin en önemli yönlerinden biri, bireyin, kusur ve yanılgılarının olumsuz sonuçlarını başkalarına yüklemeye kalkışmamasıdır. Kendi vicdanıyla baş başa olduğu bu anda, olumsuzluk ve noksanlıkları, kendi benliğinde aramayı bilmesidir. Böylece gerçekleştirilecek olan öz eleştiri, bireye evrimsel doğrultunun yolunu açarken ona kendini denetleme ve kendini aşma olanağını da sağlar.

Öz eleştiri, yanlış tutum ve davranışların düzeltilmesini sağlayamayabilir; zaten amacı da bu değildir. Öz eleştiri, yalnızca yanılgıların ve yanlışlıkların kavranmasını sağlar. Bundan sonrası bireyin kendine kalmış bir iştir.

Bu kadarla kalmaz ki…

Öz Varlığın Tanınması

Esk. Nefis Marifeti, Marifet-i Nefs; *Fra.* Connaissance de Soi-même
İng. Self-consciousness; *Alm.* Selbstbewusstsein

Bireyin, gerek özdeksel gerekse tinsel yapısına ilişkin tüm bilgileri edinmesi.

Öz varlık, pek genel olarak, insanın gerek biyolojik gerekse ruhsal özelliklerinin tümünü kapsar. Teolojide ise bu terim, tanrısal niteliklerle bağdaştırılır. Gizemcilikte genel olarak bir nesnenin özüdür; bu bakımdan "insana can veren ve tanrısal bir tözden yaratılmış olan ruh" olarak benimsenir.

Öz Varlık teriminin değerlendirilmesi ve yorumu, çeşitli felsefelerde ve dinsel inanç sistemlerinde birbirlerinden hayli farklıdır. Masonlukta ise, ritüelik olarak "öz varlık" kavramının ayrıntıları üzerinde pek durulmaz; ancak masonların öz varlıklarını tanımaya önem vermeleri gerektiği özenle ve sık sık belirtilir.

Bireyin öz varlığını tanıması "**kendini bilmek**" şeklinde de dile getirilir. Bu uğraşı, gerek bilgi birikimini gerekse akıl yürütmeyi gerektirir.

Uğraşının amacı, yalnızca genelde insanın öz varlığının ne olduğunu öğrenmesi değildir; bilgi düzeyinin ve yeteneklerinin bilincine varmayı da içerir. Böylelikle, öz varlığın tanınması, kişinin kendi kendisine soracağışöyle soruların yanıtlarını kavramasıdır:

«Ben neyim ve ne değilim?»,

«Neleri yapmayı başarabilirim; neleri yapamam?»,

«Kendi buyrultum dışındaki olayların ve olguların karşısındaki duygularım ve eğilimlerim nasıldır?»

Dolayısıyla, öz varlığını tanıma girişimine başlayan bir kişinin ister istemez yapacağı işlerden biri de kendini eleştirmek yani öz eleştiride bulunmaktır.

Empati

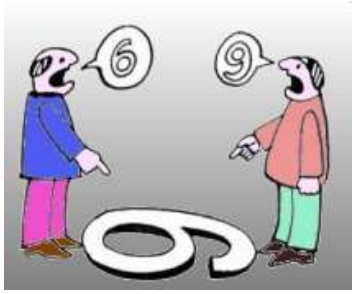
Fra. Empathie; *İng*. Empathy; *Alm*. Empathie

Bir başkasının düşünce ve duygularını, içinde bulunduğu durumu, davranışlarının nedenlerini anlamak ve bu anlayışla değerlendirmek.

Bir diğer deyişle empati, ilişkilerde, kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyması, böylece karşısındakinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamaya çalışmasıdır. Toleransı gerektirirse de aynı şey değildir; sadece düşüncede kalmadığı için toleranstan daha ileri bir tutum ve davranış biçimidir. Ayrıca, insanın bunu karşısındakinden saklamayıp, belli etmeyi de gerektirir.

Özellikle herhangi bir konu üzerindeki tartışmada, kendini haklı gören tarafın, diğerinin de kendine göre haklılığı olabileceğini benimsemektir.

Şu ünlü karikatür, belki de iki kişinin empati noksanlığını belirtmesi bakımından, empatiyle davranmanın nasıl olacağını da yansıtır.

Entelektüel

Fra. Intellect; *İng*. Intellect; *Alm*. Intellekt

Zekâsını, düşünsel ya da zihinsel etkinliğini bilgisini değerlendirmede kullanan, kapsamlı bilgi ve birikim gerektiren konularla yakından ilgilenen, bilgileri üzerine görüş oluşturabilen, bunlarla bulunduğu çevrede değerlendirmeler yapabilen kişi.

Bu kavram çoğu zaman "aydın" kavramı ile eş anlama gelmek üzere kullanılırsa da farklıdır. Aydın, okumuş, bilgili, kültürlü, eğitimli, görgülü ve ileri düşünceli bir kimsedir. Entelektüel ise bunların üzerine bireysel felsefesini kurar. Ancak aydın kişinin toplumunda bir sorumluluğu, aydın olmanın gereği uyarınca bir yükümlülüğü bulunmasına karşın, entelektüelin böyle bir yükümlülüğü yoktur.

Erdem

Esk. Fazilet; *Fra.* Vertu; *İng.* Virtue; *Alm.* Tugend

İnsanın olgunluğunu, toplum ve diğer insanlarla uyumluluğunu, kendine yeterliliğini ve kendini aşma yetisini belirleyen çeşitli bireysel niteliklerinden her biri.

Masonluğun hemen her derecesinde, masonlara, erdemler edinmeleri, erdemlerini geliştirmeleri ve erdemli birer insan olmaları öğütlenir.

Erdemli olmak, bir zamanlar salt tanrısal buyruklara uymak ve dinsel yükümlülükleri yerine getirmek olarak alınırdı. Bu kavram, çağımızda hayli değişime uğramıştır.

Localardaki çalışmalarda "masonik erdemler"den sözedilir. Aslında bunların farklı bir tanımı ya da özelliği yoktur. "Masonik" olarak nitelenişi, yalnızca Masonlukta özellikle bunlara sık sık değinilişinden ileri gelir.

Bu erdemler arasında, şunlar sayılabilir: Alçak Gönüllülük, Bağlılık, Sevebilirlik, Korkusuzluk, Esirgemezlik, Dayanıklılık, Yiğitlik, Temiz Yüreklilik, Sevecenlik, Doğruluk, Dürüstlük, İyilikseverlik, Tok Gözlülük, Hakseverlik, Tolerans, Mertlik, Cömertlik, Özveri, İçtenlik.

Bir masonun bu erdemlerden hepsini iyice kavraması, önem ve değerlerini anlaması, kendini olgunlaştırabilmek için bu erdemleri edinmeye çalışması gerekir.

Dört Temel Erdem

Esk. Dört Esas Fazilet; *Fra.* Quatre Vertus principaux;
İng. Four Principal Virtues; *Alm.* Vier Haupttugenden

Bazı mason kuruluşlarının benimseyişine göre insanların tüm erdemlerinin temelleri.

"Dört temel erdem" olarak nitelendirilen erdemler şunlardır: **Ölçülülük** (itidal), **direşkenlik** (metanet), **uyanıklık** (basiret) ve **adalet**.

Masonlukta bunlardan başka üzerinde özenle durulan diğer birçok erdem vardır. Bu bakımdan, "dört temel erdem", farklı bir şekilde de seçilmiş olabilir.

Esirgemezlik

Esk. Âlicenaplık; *Fra.* Générosité; *İng.* Generosity; *Alm.* Grossmut

İçtenlikle ve duraksamaksızın kendinden verebilme niteliği.

Masonlukta esirgemezlik, insanın üstün erdemlerinden biri olarak kabul edilir. Bazı zaman özveri *(fedakârlık)* ile eş anlamlı tutulursa da bu yanlıştır. Çünkü özveri, insanın kendinden bir şeyin eksildiğini duyumsaması fakat bunara zoluşudur. Özveride bir olumlu bireysel erdem dir ama esirgemezlik daha üstündür. Ancak "gönülyüceliği" kavramıyla özdeş tutulabilir.

Eski Ahit

Esk. Ahdi Atik; *Fra.* Ancien Testament; *İng.* Old Testament; *Alm.* Altes Testament

Tevrat ile İncil'in birbirlerini bütünleyen tek bir kutsal kitap *(Kitab-ı Mukaddes)* olduğunu benimseyenlere göre, kutsal kitabın İncil'den önce gelen bölümleri.

Demek ki, bir de yenisi var.

Yeni Ahit

Esk. Ahdi Cedit; *Fra.* Nouveau Testament; *İng.* New Testament; *Alm.* Neues Testament

Tevrat ile İncil'in birbirini bütünleyen tek bir Kutsal Kitap *(Kitab-ı Mukaddes)* olduğunu benimseyenlerce; son kitap yani İncil.

Eşitlik

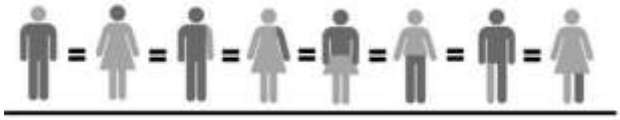
Esk. Müsavat; *Fra.* Egalité; *İng.* Equality; *Alm.* Gleichheit

Bir insanın bir diğer insan ile aynı düzeyde sayılması ve aynı haklara sahip olması.

Eşitlik Masonluğun temel ilkelerinden biridir. İnsanların eşitliğinden sözedildiğinde, bu kavramın tanımı, çok değişik şekillerde yapılabilmektedir. Öyle ki, bu tanımlar arasında çelişki hatta zıtlıklar bile görülebilir. Bunun nedeni, bu kavramın zor tanımlanabilmesi değil, daha önce edinilmiş ön yargılar, kanıksanmış görüş ya da eğilimlerdir; tanımın bunlara göre yapılmasıdır.

Masonluktaki eşitlik anlayışı, insanların her bakımdan birbirleriyle eşit olmaları anlamını taşımaz. İnsanlar arasında, farklılıklarından dolayı herhangi bir ayırım ve ayrıcalık güdülmemesi demektir.

İnsanlar arasında herhangi bir ayırım ve ayrıcalık güdülmesine neden olmaması öngörülen bireysel ya da toplumsal farklılıkların en önemlileri şunlardır: Aile, ırk, soy, din, mezhep, inanç, cinsiyet, dil, ulus, zümre, bilgi, yetenek, beceri, sosyal sınıf ve ekonomik düzey.

Eşitlik kavramı üzerinde özenle duruluşu ve insanların eşitliğinin savunularak bunun sağlanmasına çalışılması, aslında bir "eşitsizlik" olgusunun varlığını ya da yapay olarak oluşturulduğunu ortaya koyar. Bu da eşitliğin sağlanabilmesi için yalnızca onu iyi, doğru ve uygun olduğunun benimsenmesiyle yetinilerek gerçekleştirilemeyeceğini gösterir. Eşitliğin salt sözde kalmayıp, yaşamda da sağlanabilmesi için, eşitliğe karşı olanlarla, onu bozan ya da yozlaştıranlarla bir savaşıma girişmek de gerekir.

Tarihsel Eşitlik Anlayışı:

Tarihte eşitlik, genellikle *"Her bireyin kendi niteliklerine uygun özdeksel varlık ve olanakları kendisine sağlamak ölçüsü"* olarak alınmıştır. Böylece bu ölçü, insanları çeşitli sınıf ve zümrelere bölerek, ancak bu sınıf ve zümrelerin kendi içinde bir göreli eşitliğin gözetilmesini sağlamak için kullanılmıştır. Bu ise genel olarak eşitsizliğin kurulmasına yaramıştır.

İnsanların eşitliğini belirleyecek nitelikleri saptanırken, sosyal ve ekonomik görüşlere ağırlık verilmiştir. Soylu ve ayrıcalıklı kişiler ile halkın sosyal ve ekonomik düzeyleri öteden beri birbirinden çok farklı olduğundan, aynı hak ve olanaklardan yararlanamayacakları ileri sürülmüştür. Ekonomik düzeyleri birbirlerinden uzak insanlar arasında, hemen her bakımdan uçurumlar oluşturulmuştur.

Yer yer ve zaman zaman, farklı dilleri konuşanlar, farklı dinsel inanç, töre ve gelenekleri olanlar, birbirinden ayrı ırkların ya da soyların kalıtımını taşıyanlar, *"hiçbir şekilde eşit olamayacak insanlar"* olarak nitelenmiştir. Oysa hiçbir insanın alnına doğuştan sosyal bir nitelik, bir unvan, bir üstünlük ya da alçaklık, özgürlük ya da kölelik, bir ayrıcalık damgası vurulmamıştır. Bu ayrılıkları ya da ayrıcalıkları yaratanlar, çok daha geniş kapsamlı bir eşitlik anlayışını bir türlü benimseyemeyen ya da çıkarları nedeniyle buna yanaşmayanlardır.

Dünyaya gelen iki insan yavrusu arasında görülebilecek tek ayrılık, ancak dış görünüşünden anlaşılabilen ırk farkıdır. Bu belirgin fark da, tarih boyunca *"ırkların eşitsizliği"* nin benimsenmesine, insanların ancak kendi öz ırkından olanlarla toplum kurabileceği ve ancak kendi ırkından olanlarla birleşebileceği tarzındaki bir inancın oluşturulmasına yaramıştır.

Tarih boyunca insanlar, kendilerinin, diğer insanlardan üstün olduklarına saplantısından kurtulamamıştır. Gerek tolerans gerek insanlık sevgisi noksanı, "eşitlik" maskesi altında eşitsizliğin giderek daha çok güçlendirilmesine neden olmuştur.

Eşitsizliği oluşturmanın en etkili yolu, insanları doğuştan farklı saymaktır. Kimi insanları ayrıcalıklı, kimisini de yoksunluğa tutsak olarak benimsemektir. Nitekim bir toplumda egemenliğin insandan insana soy ve kalıtım yoluyla geçtiği kabul edilince; bir küçük azınlık ile geniş halk kitlelerini oluşturan çoğunluk arasında dehşetli bir eşitsizlik yaratılmıştır.

Aynı toplum içinde, egemen gücün çevresinde ayrıcalıklı ve aşağı sınıf tabakaları oluşturulmuş, bu tabakalar, toplum içinde eşitsizliğin yerleşmesini desteklemiştir. Öyle ki; bundan böyle eşitsizlik, geniş halk kitlelerine *"doğanın sosyal yasası"* olarak benimsetilmiştir. Hatta bu, *"Tanrı'nın buyruğu"* olarak gösterilmiştir. Gerçek eşitlikten hiç payını alamayanlar bile bu konudaki bilgisizlikleri nedeniyle, bu yapay oluşumu savunur olmuştur.

Öte yandan, belli bir dinsel inancı bağnazca yüceltenler, *"Tanrı'nın birliği"* ne ancak kendi inançları yoluyla varılabileceğine kapılınca; başka dinsel inançları benimseyenleri hor görmeye hatta onları tanrısal buyruklara karşıt saymaya girişmiştir. Böylece din ve inanç farkları da insanlar arasındaki yapay eşitsizliklerin kaynaklarından biri olmuştur.

Kimi aydın insanlar, hemcinsleri arasında bozulmuş olan eşitliğin, yeniden ve insanın doğasına uygun olarak oluşturulabilmesi için çıkar yollar aramaya başlamıştır. Bu çabaların sonucunda eşitsizliğin giderilebilmesi için ortaya birtakım çözüm önerileri atılmış, bunlardan çeşitli kuramlar *(teoriler)* çıkmış, bunları siyasal ve ekonomik doktrinlere dönüştürülmüş ama hiçbiri eşitliğin kurulmasını sağlayamamıştır.

Bazı doktrinlere göre; insanların mutlak eşitliği ancak bir totaliter rejimin egemen kılınması ve bu rejimin altında hiçbir türlü eşitsizliğe göz açtırılmaması suretiyle sağlanabilir.

Oysa bu tür bir eşitlik anlayışının benimsenmesinin de, uygulamada egemen yönetici güçlerle yönetilenler arasındaki çelişkiyi gideremediği, bu kez her bireyi eşit olması gereken toplum içinde ayrıcalıklı sınıfların ortaya çıktığı, ancak *"tutsakların eşitliği" gibi bir şeyin* sağlanabildiği görülmektedir.

Masonluktaki Eşitlik Anlayışı:

Herhangi bir kişi için ayrıcalık ve üstünlük, bir niteliğin, maddi varlık düzeyinin, mevki ya da unvanın, ırk ya da soyun, dilin, dinsel inancın, törelerin, geleneklerin ürünü olamaz. Ayrıcalık ve üstünlük, ancak bilginin, yeteneğin, hizmetin ve yaraşırlığın bir ödülü olabilir.

İnsanlar arasındaki farklılıkların giderilmesi hemen hemen olanaksızdır. Ancak, farklılıklarına karşın her insana, kayıtsız ve koşulsuz olarak eşit davranmak, ön yargısız olarak her insanı bir diğerine eşit saymak olmayacak şey değildir. Bu ise, hümanist adalet ile olur.

Hümanist ya da inancı adalet, bireylerin, kendilerinin olan şeylere yaraşır olmalarını, aynı anda başkalarını da aynı şeylere yaraşır görmelerini gerektirir. Kişiler arasında ayırım gözetilmemesi, ön yargıların giderilmesi, her insanın başkalarının haklarına göz dikmeyip onların bu haklarını her türlü saldırıya karşı savunması ile gerçekleşir.

Buna bakılırsa hümanist ya da insancı adalet ne salt yasalar ne de gelenekler ve baskıyla sağlanabilir. Bu tür adaletin toplumda gerçekleşip yerleşebilmesi için, toplumu oluşturan bireylerin de bunu benimsemesi ve bunu paylaşıp koruması da gerekir.

Masonluktaki eşitlik anlayışı, 18. yüzyıl başlarından bu yana bir evrim geçirmiştir.

18. yüzyılda Masonluktaki eşitlik anlayışı, ancak "özgür insanlar" olarak nitelenen bir üst düzey tabakasının bireyleri arasında geçerli sayılırdı.

Büyük Fransız Devrimi'nin, bu anlayışın değişmesi üzerinde önemli ölçüde etkisi olmuştur. Ancak Batı Avrupa'daki toplumsal yapıdaki bu değişim, hümanist adaletin sağlanması boyutuna kadar uzanamamış, devlet katında hukuk bakımından tüm insanların eşit sayılması gerektiğini benimsemekle kalmıştır. Bu anlayış, diğer çevrelere yayıldığında da pek bir değişiklik olmamıştır.

19. yüzyıl ortalarına kadar Masonluktaki eşitlik anlayışı, soylular ile devletin ayrıcalıklı sınıfları ile halk tabakaları arasındaki eşitsizliğe karşıt bir kavram olarak kalmıştı. 20. yüzyılda gelişen ve çok daha geniş bir kapsam kazanmış olan bugünün eşitlik anlayışı, gelecekteki kuşaklarca yeterince kapsamlı bulunmayabilir.

Eşitlik konusunda Masonluğun zaman içinde bir evrim geçirmiş oluşuna karşın; bu kavramın tanımlamasında, mason kuruluşları arasında önemli farklar vardır. Bunlar, günümüzde Masonluğun dünya çapında bölünmüş olması ile bağlantılıdır. Üçayrıntır eşitlik anlayışından söz edebiliriz:

a) Liberal Masonluktaki anlayış,

b) Gelenekçi Masonluktaki anlayış,

c) Tutucu Masonluktaki anlayış.

Bu üç anlayışın burada böyle sıralanışının nedeni, Liberal Masonluğun öncelikli ve üstün tutuluşundan ötürü değil, bu tür Masonluktaki eşitlik anlayışının diğerlerinden daha geniş kapsamlı tutulmuş olmasıdır.

Liberal Masonluktaki anlayış uyarınca eşitlik, insanların tümü arasında hiçbir ayırım, ayrıcalık, tekelcilik, üstünlük taslama, küçümseme olmamasıdır. Gerek duygularda, gerek düşünülerde gerekse güncel yaşamda, sosyal durumlarına ve ekonomik düzeylerine bakılmaksızın, bir insanın diğerinden farklı tutulmamasıdır.

Gelenekçi Masonlukta, Liberal Masonlukta benimsenen türde bir eşitlik kavramı, ancak tüm insanlığın mutlu geleceği için bir iyi dilek niteliği taşır. Bu anlayışa karşı çıkılmaz ama masonik çalışmalarda böyle bir şey ile ilgilenilmemesi öngörülür. Eşitlik, yalnızca bir mason locasında ve ancak locanın mabette yaptığı ritüelik oturumu sırasında, görevlerin ve protokol gereklerinin dışında, "tüm masonların aynı haklardan yararlanabilmeleri" olarak değerlendirilir.

Tutucu Masonlukta da Gelenekçi Masonluğun anlayışı benimsenir ama buna birde "teist nitelikli bir dinsel inanç" koşulu eklenir. Bu inancı benimsemeyenlerin, Masonluktaki eşitlikten pay alma hakları olmadığı bile belirtilir. Hatta bu nedenle, eşitlik kavramından pek söz edilmemesi yeğlenir.

Bu farklı yaklaşımlara karşın, hangi tür Masonlukta olursa olsun, eşitlik, Masonluğun evrensel amaçları doğrultusunda benimsenen, savunulan, olabildiğince sağlanmasına ve yaygınlaştırılıp yerleştirilmesine çalışılan bir "temel ilke"dir. Ancak Masonluğun evrensel amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için, yalnızca eşitlik yeterli değildir. Bu nedenle Masonlukta eşitlik, "özgürlük" ve "kardeşlik" ile birlikte değerlendirilerek bütünlenir.

Evlât

Fra. Louve, Louveteau; *İng.* Lewis; *Alm*. Lufton

1. Bir masonun yetişkin olmayan oğlu.

"Evlât" sözcüğünün aslında çoğul olmasına karşın *(veletler)*, dilimizde tekil hatta cinsiyet ayırımı olmaksızın kullanılmaktadır.

Masonlukta Batı dillerindeki karşılıklarının sözlük anlamı ise, aslında **"levye"** ya da **"kavramalı kaldıraç"**tır. Bu terimlerin kullanılmasının amacı, bir masonun oğlunun, bir gün onun yerini daha güçlü ve daha etkili bir şekilde dolduracağı umudu ve güvencinden ileri gelir.

Bazı mason kuruluşlarının tüzükleri uyarınca; bir masonun oğlu, ayrıcalıklı olarak, Masonlukta gerekli görülen ergin yaşı doldurmadan önce Masonluğa kabuledilebilir. Ancak geleneksel olarak, gerek Masonluğa alınışında gerekse sonraki masonik yaşamında kendisine başkaca bir ayrıcalık tanınmaz.

2. Bir mason kuruluşunun, eğitim ve yetiştirilmesi için gerekli olan harcamaları üstlenerek karşıladığı çocuk.

Masonlukta, geleneksel olarak her masonik birimin, oturumunun sonundadolaştırılan dul kesesinin arta kalan kapsamı, genel olarak iyilik *(hayır)* işlerine harcanır. Öngörülen iyilik işlerinin niteliği ise, bir locadan diğerine hayli farklılık gösterebilir.

Bazı localar, yetenekli fakat yoksul çocukların eğitim ve yetiştirilmesine ağırlık verir. Bunun için dul kesesiyle yetinmez; düzenli bir bağış toplama etkinliğine de girişir.

Kimi zaman sonsuz doğuya göçmüş bir masonun geride bırakmış olduğu çocuklarının öğrenim ve eğitimleri için gerekli harcamalar, sağlığında üyesi olduğu loca tarafından üstlenilir. Bu çocuklar, ilgili locanın evlâtları sayılır.

Etiket

Esk. Âdab ve Erkân, Teşrifat; *Fra.* Etiquette; *İng.* Etiquette; *Alm.* Etikette

Geleneksel ve görgüye uygun tutum ve davranış kurallarının tümü.

Masonlukta etiket, gelenekler ve görgü kurallarıyla birlikte, Masonluğun amaçlarını, ilkelerini, yasalarını, örgütlenme şeklini, tüzüklerini, ritüellerini, töresini ve çalışma yöntemlerini de içerir. Bir diğer deyişle, gerek örgütsel gerekse bireysel bakımdan, "masonik düzen ve disiplin" kavramını yansıtır.

Masonluğu asıl oluşturan öğelerin, onun amaç ve ilkeleri değil, gelenekleri ve görgü kuralları olduğunu savunanlar vardır. Bunların hiçbir zaman değiştirilemeyeceğini ileri sürenler vardır.

Oysa tarih boyunca, masonik geleneklerin ve görgü kurallarının, yere ve zamana bağlı olarak kendiliğinden birtakım değişiklikler göstermiş olduğu görülür. Bunlar, çağın koşulları uyarınca zaman zaman birtakım değişimlere uğratılmıştır. Değişim olmasına karşın geçmişte olduğu gibi bugün de, Masonlukta gelenekler hayli önemli ve ağırlıklı bir yer tutar.

Görgü kuralları ise, geleneklere oranla yerel bakımdan pek daha az bir farklılık, pek daha ağır değişim gösterir. Bu nedenle görgü kuralları geleneklere oranla daha yaygın bir şekilde geçerli, zaman içinde de daha dayanıklıdır.

Masonlukta etiket, şöyle de tanımlanmaktadır: "Doğru olan şeyi, zamanında, yerinde ve olması gerektiği gibi yapmak ve uygulamak."

Etiketin bu şekilde tanımlanması, özellikle mason birimlerinin çalışmalarıyla ilgili olmak üzere şu iki sorunun yanıtlarını kapsadığını gösterir:

«Kim, ne zaman, ne yapacak?»;

«Neler yapılmalı, nelerin yapılmasından sakınılmalı?».

Bu gibi soruların yanıtlarından bazıları Masonluğun yasalarında bulunabilir. Her mason kuruluşunun kendi yönetsel kurallarını belirleyen genel tüzükler, bunların ayrıntılarına girer.

Mabetteki oturumlarda izlenecek yöntemlerin çoğu ritüellerde belirtilmiştir. Ancak bunlar yetersiz kalır. Öyle kurallar ve geleneksel uygulamalar vardır ki bunların herhangi bir yerde yazılı olarak bulabilmek olanaksız gibidir.

Dolayısıyla, "etiket" sözcüğünün karşılığı, Latince "lex non scripta" *(yazılı olmayan yasa)* terimiyle de verilebilir. Nitekim Masonluğun etiketi de salt okuyarak değil, görerek ve izleyerek, daha doğrusu yaşayarak öğrenilebilir.

Dünyadaki çeşitli mason kuruluşlarının, masonik etiketin kapsamı bakımından yer yer farklı yaklaşımlar benimsediği görülebilir. Aslında, masonik etiketin kapsamının çoğunluğu evrenseldir. Ancak, mason kuruluşlarının tutum ve anlayışları ile tüzük ve ritüelleri arasındaki farklılıklar, ayrıca her ülkenin kendine özgü çevresel etkileri, etiketin de yer yer farklı olmasına yol açmaktadır.

Decorum

Latince: "Süslenmiş" ya da "hoşa giden".

Genel olarak, bir grup insanın, bir arada ve uyum içinde, belli kural ve geleneklere göre davranması anlamında kullanılır. Masonluktaki karşılığı **"masonik etiket"**in kapsamıdır.

Evrenin Ulu Mimarı

Esk. Sanî-i Âzam-ı Kâinat; Kâinatın Ulu Mimarı
Fra. Grand Architecte de l'Univers; *İng.* Great Architect of the Universe
Alm. Allmächtigebaumeister aller Welten

Masonluktaki en yüce kavram.

Bir yüce kavram, Masonluktan başka hiçbir kurumda "Evrenin Ulu Mimarı" olarak anılmaz. Bu kavram ve benzerleri ile bunların Batı dillerindeki karşılıkları, yalnızca Masonluğa özgüdür.

Bu ve benzeri kavramlar, Masonlukta üzerinde en çok tartışma yapılmış olan bir konunun temelini oluşturur: "Masonlukta benimsenmesi gerekli inanç" konusu...Bu, günümüzde bile dünyada henüz tam ve kesin bir sonuca bağlanamamıştır.

Genelde mason kuruluşları, "Evrenin Ulu Mimarı" ya da benzeri bir kavramı tüzük ve ritüellerinde kullanırken, bu kavramın anlamının da açık ve belirgin bir şekilde ortaya konması isteminde bulunmuşlardır.

Temel Masonluk anlayışındaki farklılıklar nedeniyle, bu kavramın anlamı üzerinde farklılıklar hatta çelişkiler ortaya çıkmıştır. Bu uyuşmazlıklar, Masonluğun dünya çapındaki bölünmüşlük olgusunun nedenlerinden biridir.

Gelenekçi Masonluktaki Anlayış:

Gelenekçi Masonluktaki yaklaşım uyarınca, Evrenin Ulu Mimarı başlıbaşına bir kavram sayılmaz. "Tanrı" kavramının, Masonluğun geleneksel kökeni uyarınca benimsenmiş karşılığı olmak üzere kullanılan bir terimdir.

Bu tür Masonluk anlayışına göre; Spekülatif Masonluk nasıl diğer birçok simge ve simgesel terimlerini geleneksel yapıcılık inşaatçılık mesleği ve sanatı olan Operatif Masonluktan almışsa, bu eski ve saygın sanatın niteliğine uygun olarak "Tanrı" kavramı yerine de EVRENİN ULU MİMARI terimini getirmiştir.

Gelenekçi Masonluğun bu yaklaşımı, bazı dillerde "Evrenin Ulu Mimarı" teriminin o dillerdeki sözlük karşılığının değil, onun yerine Türkçesi "Varlığın Ulu Yapıcısı"*(Sanî-i Âzam-ı Kâinat / Kâinatın Ulu Yaradanı)* şeklindeki terimlerin kullanılmasına, böylece farklı değerlendirmelerin doğmasına yol açmıştır.

Nitekim Türk Masonluğu'nda da eskiden kullanılmış olan Sanî-i Âzam-ı Kâinat terimi de "Evrenin Ulu Mimarı" teriminin tam karşılığı değildir; çünkü sanî sözcüğü "yapıcı" ya da "yaratıcı" anlamına gelir. Bir ara *(1950'li yılların sonlarında)*, doğrudan "Kâinatın Ulu Yaradanı" terimi de kullanılmıştır.

Tutucu Masonluktaki Anlayış:

Tutucu Masonlukta, Gelenekçi Masonluğun yoruma ve farklı değerlendirmelere elverişli görülen açıklaması yetersiz bulunur. "Evrenin Ulu Mimarı" kavramına daha belirgin ve kesin bir anlam getirilir. Bu amaçla da, Evrenin Ulu Mimarı'na, teist inançlarla uyumlu belirli nitelikler verilir.

Böylece, Tutucu Masonlukta "Evrenin Ulu Mimarı" kavramı kişileştirilir. Gelenekçi Masonluk ile Tutucu Masonluk arasındaki en belirgin farklardan biri budur.

Tutucu Masonluk anlayışı uyarınca, Evrenin Ulu Mimarı, tüm evrenin yaratıcısı, düzenleyicisi, tek egemen gücü ve yöneticisidir. İnsanın iyi ve kötü düşünü ve eylemlerini sürekli olarak denetler. İnsanları gereğinde ve isteğince ödüllendiriryada cezalandırır. Dilediğince ve istediğince, kimine az kimine çok verir.

Evrenin Ulu Mimarı, her yerde ve her zaman var olan tek "yüksek varlık"tır.

Liberal Masonluktaki Anlayış:

Liberal Masonlukta, Gelenekçi ve Tutucu Masonluğun açıklamalarına karşı çıkılır hatta bu yüzden Tutucu Masonluk "Dogmatik Masonluk" olarak bile nitelenir. Bu karşı çıkış, masonların bireysel olarak Evrenin Ulu Mimarı kavramını "Tanrı" kavramıyla özdeşleştirmelerine engel getirmez fakat bu özdeşleştirmeyi, kurumsal boyutta, herhangi bir mason topluluğuna, hele tüm Masonluğa mal etmeye engeldir.

Liberal Masonluk anlayışına göre; farklı inançları olan kimselerin "Tanrı" kavramını benimseyişi de farklı olabilir. Buna karşın aynı kimseler, Evrenin Ulu Mimarı kavramında birleşebilir.

Evrenin Ulu Mimarı, her masonun kendi düşüncelerine, kendi inançlarına, kendi sezgilerine göre, kesin bir vicdan özgürlüğü ile tanımlayıp yorumlayabileceği bir "yüce ilke" hatta bir simgedir.

Bu yüce ilke ya da simgenin, "evrimin doruğu" olarak dile getirildiği de olmuştur.Bu kavram, herhangi bir din veya dinsel inancın tekeline sığamayacak bir "ülkü" olarak da benimsenir. Bundan ötürü Liberal Masonlukta, Evrenin Ulu Mimarı kişisel niteliklere bağlanan belirgin bir "Tanrı" kavramıyla özdeşleştirilmez. Bu kavramın kesin tanımlara bağlanmasından özenle sakınılır.

Liberal Masonluk topluluğu içinde yer alan mason örgütlerinden bazıları,bu kavramın, her masonun kendi inançları, anlayışları ya da eğilimleri doğrultusundayorumlanarak değerlendirilmesini bile sakıncalı bulmuş, şöyle bir görüş ileri sürmüşlerdir: *«Masonluğun amacı, insanların birlik ve bütünlüğünü oluşturmaktır.Oysa Evrenin Ulu Mimarı ve benzeri kavramlar üzerinde görülen uyuşmazlıklar, bu birlik ve uyumun mason kuruluşları, dolayısıyla mason topluluğunun kendi içinde bile oluşmasını engellemektedir.»*

Bu görüşte olan kuruluşlar, Evrenin Ulu Mimarı ya da benzeri kavramları, tüzük ve ritüellerinden tümüyle çıkarmıştır. Bu kavramın tüzük ve ritüellerden çıkarılışı, Liberal Masonluk anlayışını benimsemekte olmakla birlikte bu kavramın ritüellerdeki kullanılışını sürdüren diğer mason kuruluşlarınca toleransla karşılanabilmektedir.

Gelenekçi ve Tutucu Masonluk anlayışını benimseyen mason kuruluşlarına göre ise, bu kavram, Masonlukta zorunlu "düzen"in oluşmasının ve sürdürülmesinin zorunlu gereğidir; çalışmalarını Evrenin Ulu Mimarı adına ya da onun adını anarak açmayan, onun onuruna yürütmeyen hiçbir örgüt, bir "gerçek mason kuruluşu" sayılamaz. Bu kadarla da kalmaz; böyle bir örgüt Masonluk adına zararlı ve tehlikeli sayılır; dolayısıyla "klandesten" bir nitelik taşır.

Burada geçmiş olan Masonluk türlerini sonraki gezintilerde göreceğiz. Ancak Evrenin Ulu Mimarı'nın tanımı bakımından değinilen şu "Yüksek Varlık" kavramına şöyle bir bakalım.

Yüksek Varlık

Esk. Hak Taalâ; *Eş.* Yüce Varlık; *Fra.* Etre suprême; *İng.* Supreme Being; *Alm.* Oberstes ein

Bazı dinlerdeki temel benimseyiş uyarınca "Tanrı"nın asal niteliği.

Bu benimseyiş, ilkel dinlerde, somut ve kişilikli, bedensel varlığı olan bir Tanrı'nın kavranabilmesinden ötürü doğmuştur. Daha sonra teist nitelikli dinler bu kavrama sıkıca sarılarak sahip çıkmış, Tek Tanrı düşünüsünü bununla özdeşleştirmiştir.

Deizmde ve Panteizmde yüksek varlık kavramı benimsenmez; Ateizm ise böyle bir olguyu temelinden yadsır.

Yüksek varlık, tanımı uyarınca, "ilksiz ve sonsuz" bir nitelik taşır. Yüksek varlığın evrenin yaratılışından önce var olduğu, evreni ve insanı onun yarattığı, kendi varlığından başka hiçbir şeyin varlığına gereksinme duymadığı, kendi varlığını da sonsuza dek sürdüreceği benimsenir. Bazı dinlerdeki benimseyiş uyarınca; yüksek varlık, zaman zaman kendini insan bedeninde göstermiştir. Bundan ötürü, bazı dinlerde azizler ve özellikle peygamberler yüksek varlık ile özdeş tutulur.

Teist nitelikli bir dinsel inanç zorunluluğunu Masonluğun ilk ve en önemli öğesi olarak kabul edip savunan mason kuruluşlarında da "yüksek varlık" terimi, yer yer Tanrı kavramıyla dönüşümlü olarak kullanılır.

Başka terimler de var…

Evrenin Ulu Geometricisi

Fra. Grand Géomètre de l'Univers; *İng.* Grand Geometrician of the Universe
Alm. Gross Geometriker aller Welten

Bazı derecelerin ritüellerinde "Evrenin Ulu Mimarı" teriminin karşılığı.

Bu terimin kullanımı, "Evrenin Ulu Mimarı" kavramı yerine daha sade bir tanım getirmektedir. Bu terim ile "Tanrı" kavramı özdeşleştirilirse, deist nitelikli bir inanç yaklaşımı söz konusu olmaktadır. Çünkü burada Tanrı, "yapıcı" ya da "yönetici" olarak değil, "tasarımcı" ve "kurucu" olarak benimsenmektedir.

Evrenin Egemen Ulu Mimarı

Fra. Souverain Grand Architecte de l'Univers;
İng. Sovereign Grand Architect of the Universe

Bazı mason kuruluşlarının ritüellerinde "Evrenin Ulu Mimarı" teriminin karşılığı.

Büyük Mimar

Fra. Grand Architecte; *İng*. Grand Architect; *Alm*. Grossarchitekt

Bazı ritüellerde ve masonik yazında, **"Evrenin Ulu Mimarı"** ile eş anlamlı olarak kullanılan kısaltılmış terim.

Kâinatın Ulu Yaradanı

Türk Masonluğu'nun bir döneminde, (1950'li yılların sonlarına doğru) "Evrenin Ulu Mimarı" terimi yerine kullanılmış olan terim.

"Evrenin Ulu Mimarı" terimi, özellikle Tutucu Masonlukta, teist nitelikli bir inanç paralelinde, "Yaratıcı Tanrı" kavramıyla özdeş anlamda benimsenir; dolayısıyla Evrenin Ulu Mimarı'nın niteliklerinden birinin de "yaratıcı" olduğu kabul edilir.

Ancak hiçbir dilde bu terimin kapsamında yer alan "mimar" sözcüğü kaldırılıp, bunun yerine doğrudan "yaratan" anlamına gelen bir sözcük ya da terim kullanılmaz; Masonluğun tarihinde de kullanılmamıştır.

Buna karşılık, 1950'li yılların sonlarına doğru Türk Masonluğu'nda, ritüellerde "Kâinatın Ulu Yaradanı" teriminin de kullanılması söz konusu olmuştur. Bunun gerekçesi şöyle gösterilmiştir:

"Türk Masonluğu'nda eskiden Batı dillerinde kullanılan terimin karşılığı olmak üzere "Sani-i Âzam-ı Kâinat" terimi kullanılırdı. "Sani" yaratan demektir."

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası'nın o tarihlerdeki büyük üstadı Ahmet Salih Korur, bu kullanımda diretmiş, istediğini zorla kabul ettirmişti.

Bu yanlış terim sonradan kaldırılmış; yerine "Evrenin Ulu Mimarı" terimi getirilmiştir.

Evrensel

Esk. Cihanşümul; *Fra*. Universel; *İng*. Universal; *Alm*. Universal

Sözlük anlamı bakımından "tüm evrene yaygın" fakat kullanımı bakımından "tüm dünyaya yaygın ve tüm dünyayı içeren".

Evrensel Dil

Fra. Langue universelle; *İng*. Universal Language; *Alm*. Universal Sprache

Masonluktaki benimseyiş uyarınca; simgesel nitelik taşıyan işaret ve sözcükler.

Burada sözü edilen işaret ve sözcükler, bir masonun, tanınmadığı bir yerde kendisini tanıtması hatta gerektiğinde derecesini belirtmesi için kullanabildiği parolalardır.

Bunların, kuramsal olarak dünyanın her yerinde aynı olmaları gerekir. Bundan ötürü bu işaret ve sözcükler Masonluğun evrensel dilini oluşturur. Bununla birlikte,mason kuruluşlarının aynı amaçla benimsediği işaret ve sözcükler arasında bazı farklılıklar bulunabilmektedir. Hele sözcüklerin yazımı ve dile getirilişi çok farklı olabilmektedir.

Dolayısıyla, günümüzde bir masonun kendisini derecesiyle birlikte bir mason olarak tanıtabilmesi için ritüelik işaret ve sözcükler yeterli olmayabilmektedir. Ancak Masonluk bir yana bırakılacak olursa, **"işaret dili"** olarak da adlandırılabilen bir dil dünyanın her yanında geçerli, evrensel bir nitelik taşır.

Evrensellik

Esk. Cihanşümuliyet; *Fra.* Universalité; *İng.* Universality; *Alm.* Universalität

Tüm evrene ilişkin ya da tüm evrene yaygın olma durumu; evrenin her yerinde aynı olma, ya da evrenin hiçbir yanını bir diğerinden ayırt etmeme özelliği.

Evrensellik kavramının böyle tanımlanmasına karşın, özellikle "insanlık" sözkonusu olduğunda, bu tanımdaki "evren" sözcüğünün yerini "dünya" alır.

Evrensellik, Masonluğun niteliklerinden biridir. Ancak bu terim kullanılırken, "Masonluk" ve "mason kuruluşları" kavramları arasındaki farka da dikkat etmek gerekir. Hiçbir mason kuruluşu evrensel değildir; ya ulusaldır ya da bir başka mason kuruluşuna bağlıdır. Mason kuruluşlarından pek azı uluslararası bir niteliktaşır.Oysa tüm mason kuruluşları, birbirlerine çok benzer ülküyü paylaşır.

Mason kuruluşlarının benimsemiş olduğu ilkelerdekive çalışma yöntemlerindeki birtakım farklar, bu kuruluşların ülküde birleşmelerini etkilemez ve engellemez. Nitekim Masonluğun evrenselliğini oluşturan etkenlerdenbiride, mason kuruluşları arasındaki **"ülkü birliği"**dir. Ancak Masonluğun ülküsü henüz dünyanın heryanınayeterince ulaşamamıştır. Ulaşabilmiş olduğu yerlerde de şimdilik istenen ölçüde gelişme ve yaygınlaşma gösterememiştir.

Fakat bu durum, Masonluğun evrenselliğini ortadan kaldırmaz. Bireysel olarak her mason ve kurumsal olarak her mason örgütü, Masonluğun tüm insanlara ve tüm toplumlara yönelik amaçlarını benimseyerek bu uğurda çalışmayı sürdürdükçe, Masonluk da evrensel olmayı korur.

Masonluğun evrenselliği, mason örgütlerinin ulusal*(milli)* olmalarına engeldeğildir. Kaldı ki, dünyadaki tüm mason kuruluşları bir araya gelip uluslararası nitelikte bir örgüt oluştursalar, bu örgütün çatısı altında tek beden olarak birleşseler bile; bu örgütsel birleşme, ne o mason kuruluşlarının ulusal niteliklerini yitirmesinenedenolur ne de Masonluğa evrensellik sağlar. Çünkü Masonlukta benimsenen evrensellik örgütlenme ve örgütsel birleşme ile değil, aynı amaçların, aynı ilkelerin ve aynı çalışma yönteminin her yerde paylaşılmasıyla yani ülkü birliği ile oluşur.

Oysa Masonluğa dünya çapında genel olarak bakıldığında, hep örgütsel konuların öncelikli tutulduğu, ülkü birliğinin düşünülmesine hiç sıra gelmediği görülmektedir. Bu bağlamda uluslararası nitelikli mason kuruluşları da henüz olumlu sayılabilecek bir atılım gösterememiştir.

Evrim

Esk. Tekâmül; *Fra.* Evolution; *İng.* Evolution; *Alm.* Entwicklung

Gelişerek değişme ve bu değişimle birlikte yetkinleşmeye doğru ilerleme.

Evrim, genelde, tüm evrene özgü bir olgudur. Evrendeki her varlık, bugüne bir evrim sürecinden geçerek gelmiştir; günümüzde de bunu sürdürmektedir. Bu olgu "gerçek" kavramıyla yakından bağlantılıdır. Masonlukta bu "genel evrim" de ilgi konusudur ama asıl ilgi alanı "insanın evrimi"dir.

İnsanın üç tür evriminden söz edilebilir:

a) Biyolojik evrim;

b) Bireysel evrim;

c) Toplumsal evrim.

Masonlukta öncelikle insanın bireysel evrimi üzerinde durulur; hızlandırılmasına çalışılır. Dolayısıyla Masonlukta insanın ya da kişinin evrimine değinildiğinde, zihinsel, tinsel *(manevi)* ve ruhsal evrimden söz ediliyor demektir.

Masonluk hiç kimseyi "yetkin insan" yapmaz ama her masonu, zihinsel, tinsel ve ruhsal evrime götürecek yollara yöneltir. Bu yollardaki yolculuk ise, her masonun kendisine bırakılmıştır.

Bireysel evrim, bilgi edinmekle başlar; çalışma, öz eleştiri ve yanılgılardan arınma çabalarıyla sürer. Bireyin, gerçek üzerine edindiği her bilgi ile öz varlığındaki bir yanılgıyı saptaması, ulaştığı her bir doğru ile yanılgılarını gidermeye çalışması, bireysel evriminin bir aşamasını oluşturur. Bu gidiş, bireyin erdemler edinerek,töresel bakımdan da gelişip olgunlaşmasıyla sürer. Böylece, masonik anlamda evrim, hem bilgisel hem de töresel bir gelişimi ve değişimi içerir. Bu da giderek toplumsal evrime katkı sağlar.

Evrim, durağanlığa karşıttır. Evrimleşmenin gereği, eskiye ve olana bağlı kalmayıp, yeniyi ve olacağı aramaktır.

Bundan ötürü, evrim yoluna giren insan, bilgisizlikten sıyrılarak, zihnindendogmave batıl inançları atarak, bağnazlığa saplanmaktan kendini koruyarak bilim ve akıl verilerine güvenerek ilerler. Bilgisini artırır ve erdemlerini geliştirir. Bu gidişin bir sonu, varılacak bir son aşaması yoktur. Bireysel evrim, ancak ölüm ile durur.

Ex Oriente Lux

Latince: "Doğu'dan ışık gelir".

Işığın doğudan geldiği, Masonluğun çeşitli derecelerinde yinelenir. Bu simgesel deyişin iki belirgin anlamı vardır:

a) Güneş her gün doğu yönünden doğar. Tüm dünyada aydınlık doğudanbaşlayarak yayılır.

b) Doğanın ve evrenin gizemlerini çözümlemeye yarayan bilimsel yöntemler ve ilk bilgiler, "Batı"ya "Doğu"dan gelmiştir.

Bu nedenlerle, simgesel derecelerde bir locanın çalışmalarına başlanırken mabet simgesel olarak aydınlatılırken buna Doğu'dan başlanır.

Ritüelik olarak bu uygulamaya "Doğu'dan ışık (nur) almak" denmektedir.

Simgesel ya da mecazî anlamda ışığın, dolayısıyla aydınlığın Batı'ya Doğu'dangelişi, karanlık Ortaçağ sonrasında Rönesans ile de bağlantılıdır. Anca Batılılar Rönesans'a pek diyecekleri olmasa bile bunun yinelenmesinden pek hoşlanmamış, bunedenlede bu deyişe âdeta bir yanıt niteliğinde olmak üzere **"Lex occidente est"** deyişini çıkarmışlardır.

Lex Occidente Est

Latince: "Yasa batıdadır".

Bu terim, çok daha yaygın olarak kullanılan "Ex Oriente Lux" *(Işık doğudan gelir)* deyimine bir karşı deyim olmak üzere çıkarılmıştır. Bu deyim ile anlatılmak istenen şey, "bilgi"nin kaynağının Doğu'da olmasına karşılık, doğa olayları arasındaki ilişkilerin ve yasalarının Batı'da ortaya konduğu, böylece bilimin oluşumunun Batı'da gerçekleştiğidir.

Ezoterik

Eş. İçrek; *Esk.* Batınî; *Fra.* Esotérique; *İng.* Esoteric; *Alm.* Esoterisch

Dışa kapalı ve kendi içine dönük; apaçık olmayan.

Bu sıfat, Yunancadaki "esoterikos" sözcüğünden alınmadır. Bir topluluk ya da bir örgütü, bir yöntem ya da bir sistemi, bir yazı ya da bir konuşmayı nitelemek üzere kullanılabilir.

Ezoterik bir kuruluş, topluluk, örgüt ya da dernek, kendine özgü bir çalışma yöntemi ve öğretimi olan, çalışmalarını kendi üyelerinin katılımıyla yürüten, öğretimini de üyelerinden başkasına açmayan bir kurumdur.

Bir ezoterik kurumun bu özelliği, onun bir "gizli örgüt" olmasını gerektirmez. Çünkü varlığı, amaçları, ilkeleri, üyelerinin kimlikleri, toplantılarını nerede yapmakta olduğu, nasıl çalıştığı bilinebilir. Bu nedenle de bir ezoterik kurumun "gizli" denilebilecektek yanı, üyelerinin kendi aralarında yaptığı toplantı ve çalışmaların ayrıntılarıdır.

Ezoterik yöntem ya da sistem, böyle bir nitelik taşıyan bir kurumun öğretiminin o kurumun üyelerine aktarılışında uygulanan yöntem ya da sistemdir. Bununenönemli özellikleri şöyledir:

a) Bilgilerin ve becerilerin hepsi topluca ya da istendiğinde değil, yavaş yavaş veazar azar, bir aşamalar silsilesine bağlı olarak verilir ve kazandırılır.

b) Üyelerin, kendilerine öğretilenleri saklı tutması, birbirlerine de bağlı kalmaları gerekli görülür.

c) Öğretilenler, tüm açıklığıyla ve doğrudan doğruya değil, simgeler ve özdeyişler aracılığıyla, kimi zaman sezdirilerek, kimi zaman alegoriler anlatılarak verilir.

Ezoterik bir yapıt, bir kitap, bir yazı ya da bir konuşma, içeriğinde dış görünüşünden hemen belli olmayan, herkesin kolayca anlayamayacağı birtakım iç anlamlar ya da gizemler taşır.

Dinler ezoterik değildir ama bu açıdan bakıldığında kutsal kitaplar çoğunlukla ezoterik özellikler taşır. İçerdikleri anlamların ve gizemlerin keşfedilmesi ya da kavranabilmesi için, bunlara ilişkin özel bilgilere ve değerlendirme yeteneğine gereksinme vardır.

Masonluk, gerek örgütlenme şekli, gerek çalışma yöntemi ve sistemi, gerek öğretimi gerekse ritüellerinin kapsamı bakımından tümüyle ezoteriktir. Toplumlarda "gizli" olduğunun sanılması, ezoterik sistemin ne olduğunun bilinmeyişinden kaynaklanır.

Ezoterik Masonluk

Fra. Maçonnerie ésotérique; *İng*. Esoteric Masonry; *Alm*. Esoterische Freimaurerei

Masonluğun yalnızca mason olanlara öğretilen ve gösterilen öğeleri.

Genel niteliği bakımından aslında tümüyle ezoterik bir kuruluş olan Masonluğun, egzoterik *(dışa açık)* yönleri de vardır.

Masonluğun bu iki niteliği bir arada taşıması, hem bir "gizli örgüt" olmayışından hem de yalnızca bireylere yönelik amaçlar gütmekle kalmayıp toplumlara yönelik amaçlarının da bulunmasından ileri gelir.

Özellikle 20. yüzyılda, Masonluğun ne olduğu, hangi amaçlar peşinde koştuğu, ilkelerinin nelerden oluştuğu, çalışmalarını nasıl yaptığı, birçok Batı ülkesinde kamuoyuna açıkça anlatılır olmuştur. Bunların anlatılması, üstelik yüzeysel olarak değil ayrıntılarıyla açıklanması, çok uygun ve yararlı bulunmuştur.

Masonluğun tarihi, felsefesi, amaçları, ilkeleri, nerelerde ve nasıl çalıştığı, üyelerinin kimler olduğu, her zaman ve her yerde rahatlıkla açıklanabilen yönleridir. Ancak, kimi masonlar "mason" olduklarının açıklanmasını istemeyebilir; onların bu dilekleri saygıyla karşılanır.

"Ezoterik Masonluk" teriminin kapsamındaki öğeler arasında şunlar sayılabilir:

a) Her derecede ayrı ve her dereceye özgü olan işaret ve sözcükler;

b) Oturumların açılış ve kapanışlarındaki törenlerin şekli ve ritüelik diyaloglar;

c) Sözcüklerin, işaretlerin, terimlerin ve alegorik öykülerin hangi derecelere ilişkin olup ne amaçla kullanıldığı;

d) Mabette yapılmış olan bir toplantıda, neler konuşulmuş ve ne kararlar alınmış olduğu; özellikle adaylar, üyeler ve ilgili masonik birimin kendi iç işleri üzerine yapılan görüşmeler.

Ritüeller ve bunların üzerinde yapılmış olan açıklamalar basılı hale getirilmiş olduğu hatta günümüzde hemen hepsi internet ortamında bulunabildiği için, masonolmayan kimselerce de rahatça elde edilebilmektedir. Bu nedenle, günümüzde Masonluğun, toplantılarına üye olmayanları almayışının dışında hiçbir ezoterik yanının kalmamış olduğunu ileri sürenler de vardır.

Farmason / Farmasonluk

Batı dillerinde "özgür mason" (hürmason) ve "Özgür Masonluk" (Hürmasonluk) anlamına gelen terimlerin bir dönemde Türkçeye dönüştürülmüşü.

Aslında bu terimler Türkçedeki salt "mason" sözcüğü ve "Masonluk" terimi ile eş anlamlıdır. Ancak halk ağzında farmason sözcüğü, mecazî olarak ve birçok kimse tarafından asıl anlamı bilinmeden "dinsiz ve Allahsız, kötü kişi" anlamında kullanılmıştır. Bu terimin şöyle mecazî anlamlara çekildiği de görülmüştür:

- Kötü bir iş yapmak ya da şeytanlık etmek;
- Bir dalavere çevirmek;
- Töre dışı davranışlarda bulunmak.

Osmanlı Devleti toplumunda masonlar, insanlar arasında din, ulusallık ve soy ayrımı gütmemeleri nedeniyle yadırganmıştır. *«Nasıl olur da bir Müslüman, bir Hıristiyan ya da Yahudi ile aynı çatı altına girer?... Nasıl olur da bu kâfirlerle kardeşlik bağları edinir... Bu dinsizlik ve Allahsızlık değil de nedir?»* denmiştir.

Farmason sözcüğünün kapsamında yer alan "özgürlük" *(hürriyet)*, özellikle ve öncelikle düşünce ve inançlardaki özgürlüktür. Türkiye'de bireyin düşünce, din ve inançtaki özgürlüğü, ancak Cumhuriyetin ilanından sonra T.C. Anayasası'nda yer alan laiklik ile tanınmıştır. Gerçi "laiklik" ile "sekülerlik" aynı şey değildir ama devlet işleriyle din işleri birbirinden ayrılırken, yurttaşlara din ve inançlarında özgürlük hakkı tanınmıştır.

Anayasanın bu yaptırımcılığına karşın halkın büyük çoğunluğu, -yobazların da kışkırtmasıyla- bireyin özellikle dinde ve inançta özgür olamayacağı saplantısından kurtulamamıştır.

Bu nedenle, dinde ve inançta özgür olduğunu ileri süren, başkalarının da özgür olması gerektiğini savunan herhangi bir kişi, "dinsiz ve Allahsız" olmakla suçlanmıştır. Hatta böyle bir insan topluma ve insanlığa zararlı, kötü bir kişi olarak nitelenmiştir.

Bu durum yalnızca Türkiye'ye ve Türk toplumuna özgü değildir. Tutuculuğun ve bağnazlığın egemen olduğu ulusların ve toplumların hemen hepsinde, özellikle dinde ve inançta özgürlüğü arayan ve savunanlar da aynı duruma düşmüştür.

Masonlar ve mason kuruluşları da bundan payını almıştır.

Yalnızca İslâm ülkelerinde değil, Hıristiyanlığın egemen olduğu Batı ülkelerinde de "farmason" sözcüğünün karşılıklarının, yer yer halkın dilinde âdeta bir küfür gibi kullanıldığı görülmüştür.

Dolayısıyla bir kişiye açıkça "farmason" demek ya da tutum ve görüşlerini öyle nitelemek, onu ağır bir şekilde küçültmekle eş değer sayılmıştır.

Franmason ve Franmasonluk

Fransızcada "özgür mason" ve "Özgür Masonluk" anlamına gelen franc-maçon ve Franc-maçonnerie terimlerinin dönüştürülerek Türkçeleştirilmişi.

Türkiye'de 1940'lı yılların öncesinde Fransızca en önemli yabancı dil sayılırdı. Türk Masonluğu'nun oluşup gelişmesinde Fransız Masonluğu'ndan esinlenilmesinde bunun da etkisi vardı. Masonik sözcük ve terimlerin çoğu Fransızcadan dönüştürülerek alınmıştı.

Franmason sözcüğü de bunlardan biriydi. Hatta 1940'lı yılların sonları ve 1950'li yılların başlarında, birçok Eski Türkçe sözcük ve terimin yerine doğrudan Fransızcadan dönüştürme olanları kullanıldı.

1950'li yılların ikinci yarısında ise Batı dillerinden dönüştürülerek alınma sözcük ve terimlerin Türkçe karşılıklarının kullanılmasına ağırlık verildi. "Franmason" sözcüğü yerine "Hür mason", Franmasonluk terimi yerine de "Hür Masonluk" geldi. Fakat Batı dillerindeki "mason" sözcüğü ve benzerleri Türkçede "duvarcı" anlamına gelmediği için, doğrudan "mason" ve "Masonluk" da kullanılır oldu.

Felsefe

Fra. Philosophie; *İng*. Philosophy; *Alm*. Philosophie

Evren ve insan üzerine bilgileri derleyip, ilişkiler kurmak, nedenleri ve nasılları araştırmak, yorumsal değerlendirmelerde bulunmak uğraşısı ve bu uğraşılara ilişkin bir görüş ya da düşünce sistemi.

Felsefe, etimolojik olarak Yunancadaki "philia" *(sevme)* ve "sophia" *(bilgi)* terimlerinin birleşiminden türetilerek oluşturulmuştur. Çağlar boyunca çeşitli evrelerden geçmiş, Antik Yunan uygarlıklarında, özellikle Anadolu'da en parlak dönemini yaşamış, gerek bilimlerden gerekse toplumların kendilerine özgü inanç ve törelerinden hem etkilenmiş hem de bunları etkilemiştir.

Felsefe, temelde **özdekçi** *(materyalist)* ve **düşünceci** *(idealist)* olmak üzere ikiye ayrılır. Bu iki temel felsefe türü, biri **metafizik** diğeri **diyalektik** olmak üzere iki ayrı ve birbiriyle çelişkili dünya görüşünü, düşünme sistemini oluşturmuştur.

Masonluğun özellikle ileri ve yüksek derecelerinde, felsefenin çağlar boyunca geçirmiş olduğu evreler üzerinde, yer yer ayrıntılara girilerek durulur ve incelemeler yapılır. Bunun sonucunda oluşturulan, Masonluğun amaç ve ilkeleriyle bağdaşan bir dünya görüşü, "masonik felsefe" ya da "Masonluğun felsefesi" olarak da anılır.

Özdek

Eş. Madde; *Fra*. Matière; *İng*. Matter; *Alm*. Stoff

Bilinçten bağımsız ve somut bir nitelikle var olan şey.

Özdek, önceleri "cisimleri oluşturan atomların çeşitli ortam ve biçimlerdeki oluşum ve bileşimlerinin tümü" olarak tanımlanmıştır.

Çağımızın bilimsel bilgi düzeyine göre bu tanım yanılgılıdır; çünkü bir yandan "makrokozmos"un henüz bilinmeyen öğelerini, diğer yandan "mikrokozmos"un nükleer, kuantum, dalgalar ve elektromanyetik alanlardaki öğelerini dışlar.

Bu bakımdan çağdaş bir tanım yapılırken, bu yanılgıdan sakınılmış ve özdek "bir filozofik kavram" olarak nitelenmiştir. Çağımızdaki tanımına göre özdek, "nesnel gerçekliğin tümü"dür.

Özdeğin en temel özelliği, "ne yaratılabilir ne de yok edilebilir" oluşudur. Özdek sürekli olarak değişir; bir halden bir başka hale geçer.

Örneğin yanan bir odun parçası yok olmaz; kül, duman, buhar ve diğer birçok bileşiklere dönüşür. Yanmakta olmayan bir odun parçası görünüşte "değişmiyor" izlenimi vermekteyse de, aslında sürekli bir değişim içindedir; öylece bırakılacak olursa, uzun bir süre sonra çürümüş olduğu görülecektir. Çürüme şimdiden sonra başlayacak değildir; zaten başlamıştır ama henüz dıştan algılanamamaktadır.

Dolayısıyla, değişmezlik sanısı "zaman" boyutu içindeki göreli değerlendirmede düşülen bir yanılgıdan ileri gelir.

Özdeğin sonsuzluğu ve çeşitliliği, onun deviniminin de sonsuz oluşunu gerektirir. Gerek özdeğin kendisi, gerekse devinim ve değişimleri, belirli doğa yasalarına bağlıdır. İnsan, günümüze dek bu yasalardan ancak pek azını keşfedebilmiş ve çözümleyebilmiştir. İnsanın geçmişine bakarak, *«Özdek üzerine bugün çok şey biliniyor.»* demek, gelecekte bir yanılgıya dönüşebilir. Nitekim 19. ve 20. yüzyıllardaki bilimsel buluşlar, daha önce doğru ve gerçek sanılanlardan birçoğunun yadsınmasına neden olmuştur.

Klasik fizik, özdeği "katı", "sıvı" ve "gaz" olmak üzere üç temel biçime ayırır. Çağdaş fizik ise bunlara dört temel biçim daha eklemiştir. Bunlar **"plazma"**, **"yerçekimsel alan"**, **"elektromanyetik alan"** ve **"nükleer alan"** olarak belirlenmiştir. Günümüzde gözlenebilir olan evrenin sonsuz çeşitliliği, bu yedi temel özdek biçiminin bileşim, düzenlenim ve etkileşimine bağlıdır.

Özdekçilik

Esk. Maddîye; *Eş.* Materyalizm; *Fra.* Matérialisme; *İng.* Materialism; *Alm.* Materialismus

Doğanın nesnel varlığını öncelikli tutan felsefe görüşleri ve akımları.

Özdekçilik, düşünceyi öncelikli tutan idealist *(düşünceci)* felsefelerin karşıtıdır.

Özdekçi felsefeler, idealist felsefelerle taban tabana çelişkili olarak, özdeksel varlığın, salt düşüncelerde ve algılarda var olmayıp, düşünceden bağımsız ve nesnel bir gerçeklik olarak var olduğunu savunur. Bu bakımdan özellikle çağdaş özdekçi (materyalist) felsefeler **"diyalektik dünya görüşü"** ile bağdaşır.

İdealizm

Fra. Idéalisme; *İng.* Idealism; *Alm.* Idealismus

1. Düşünce, tutum ve davranışların belirli bir ülküye göre düzenlenmesi.

İdealizm kavramı bu tanıma uygun olarak kullanıldığında, bir tutumu dile getirir. "Ülkücülük" ile eş anlamlıdır.

2. Gerçeklerin araştırılmasında, düşünceyi öncelikli tutan bir öğreti.

İdealizm kavramı bu tanıma uygun olarak kullanıldığında, **"Düşüncecilik"** ile eş anlamlıdır. Bu öğreti, gerçeklerin araştırılmasında düşünce üretmeyi öncelikli tutar. Temel özelliği nedeniyle metafizik bir özellik taşır. Bu nedenle de materyalist diyalektik ile çelişir.

Gelenek

Esk. Anane; *Fra*. Tradition; *İng.* Tradition; *Alm*. Tradition

Öteden beri benimsenerek uygulanmış ve uygulanması sürdürülen, bilinçli ve toplu alışkanlık.

Köklü bir tarihsel geçmişi olup ezoterik sisteme uyarak çalışan tüm kuruluşların kendilerine özgü birtakım gelenekleri vardır. Fakat gelenek, ezoterik sistemde çalışmakta olmanın bir gereği değildir; kurumun ya da toplumun, köklü bir geçmişe sahip olmasının sonucudur. Zaman içinde birçok konuda değişik yöntem ve uygulama tasarlanmış, bunlardan bazıları denenmiş, sonuçları değerlendirilmiş, en uygun ve en elverişli görülenleri benimsenerek gelenekselleştirilmiştir.

Eğer bir ezoterik örgüt, varlığını çok kısa bir süre için koruyabilmişse, kendine özgü geleneklerinin oluşturulmasına olanak bulunamamış olabilir. Buna karşın, tarih boyunca her ezoterik örgüt, -yaşam süresi pek kısa sürmüş olsa bile- çalışmalarının yöntem ve ayrıntılarını gelenekselleştirmeyi öngörmüştür. Bu tutum, ilgili kurumun varlığını korumasını ve gelecekte de yaşatmasını sağlar.

Bazı ezoterik örgütler, tarihsel kökenlerini, kendilerinden daha eski bir ya da birden çok kurumdan almıştır. Böylelikle bir "köklü geçmiş" edinmişlerdir. Bir kurum ya da örgüt, köklü bir geçmişi olduğunu göstermek ya da kanıtlamak isterse, bununenetkili ölçülerinden biri gelenekleridir.

Tarihsel kökenini yüzyılların mimarlık ve yapıcılık mesleğinden almış olduğunu ileri süren, bununla yetinmeyip birtakım eski ezoterik ekol ve kurumların kalıtımlarına da yer yer sahip çıkan çağdaş Masonluk da, birçok gelenek edinmiş ve bunlara bağlı kalmayı sürdürmüştür.

Masonluktaki Gelenekler:

Çağdaş Masonlukta iki tür gelenekten söz edilebilir:

a) Yazılı gelenekler: Bunlar, yasa, tüzük ve ritüellerde yer alır. Çoğu, belli durumlarda uygulanması gereken kural ve yöntemlerden oluşur.

b) Yazılı Olmayan Gelenekler: Bunlar, toplumlarda olduğu gibi, öncekilerden sonrakilere taşınır; görerek ve yaşanarak öğrenilir. Masonik çalışmalar sırasında, kimin, neyi, ne zaman ve nasıl yapması, neleri yapmaktan da kaçınılması gerektiğini içerir.

Operatif Masonluk döneminde yani 18. yüzyıl öncesinde, bu mesleğe vesanatailişkin hiçbir şey yazılmazdı; bu da bir gelenekti. Spekülatif Masonluk örgütlendiktensonra, 18. yüzyıl ortalarına kadar geçen zaman diliminde, önce yasalar ve tüzükler yazılıhale getirilmiştir. Ritüellerin de yazılıp basılmalarına ancak 18. yüzyılın ikinci yarısında başlanmıştır.

Günümüzde ise ritüellerin yanı sıra, "yazılı olmayan gelenekler" olarak nitelenen uygulamalar bile yazılmaktadır. Ancak bu durum, bu geleneklerin "yazılı gelenekler" başlığı altına aktarılmasını gerektirmemektedir. Çünkü yazılanlar sırf bilgi vermek içindir; gelenekler okuyarak değil, örnekleri izleyerek ve onlarla bir arada yaşayarak kavranabilir ve benimsenebilir.

Kimine göre, Masonluk gibi köklü geçmişi olan kurum ve örgütlerin gelenekleri değiştirilemez, terk edilemez, yenilenemez ve yerlerine başkaları getirilemez. Bunlardan herhangi biri yapılacak olursa, geleneklerin hiçbir anlamı kalmaz ve ilgili kurum ya da örgüt kendiliğini yitirir. Kimine göre ise herhangi bir gelenek, deneyimler sonucunda değişik seçenekler arasından en uygun veenelverişligörülenin benimsenişiyle doğar. Bu nedenle, doğduğu çağın koşul ve gereksinimleri değişmediği sürece geçerlik ve yürürlüğünü koruyabilir.

Dolayısıyla, çağdaş koşullar ve gereksinimler değişime uğrarsa, gelenekler de yeni deneyimlerle değiştirilebilir; terk edilebilir ya da yerlerine ileride ve tutarsa gelenekselleştirilmek üzere yeni yöntem tasarımları getirilebilir. Böyle yapılmayacak olursa yani geçerliliği ve yürürlüğü kalmamış geleneklerin uygulanmasında diretilirse, ilgili kurum ya da örgüt köhneleşmeye yüz tutar; zamanla canlılığını koruyamaz olur ve giderek varlığını yitirir.

İşte bu farklı, hatta karşıt iki görüş, Spekülatif Masonluğun dünya çapındakienönemli uyuşmazlık konularındandır. Bu konuda Masonlukta aslında üç ayrı tutum vardır. Bunlar, aynı zamanda üç farklı Masonluk anlayışını betimler.

Gelenekçi Masonluğun Anlayışı:

Masonluğun varlığını yüzyıllar boyunca sürdürebilmiş olmasının bir nedeni de geleneklerinin korunmasında gösterilmiş titizliktir. Çünkü gelenekler, toplumları oluşturan insanları birbirlerine yakınlaştırıp bağlamakta en güçlü etkenlerdir.

Spekülatif Masonluk, zamanla bir değişim göstermiştir. Fakat aslında Operatif Masonluğun devamıdır. Bu bakımdan, öz niteliğini yitirmeden koruyabilmesi için, Operatif Masonluk döneminden kalma eski geleneklerin uygulanmasını sürdürmek zorunludur.

Tutucu Masonluğun Anlayışı:

Çağdaş Masonluğun iki kökeni vardır. Bunlardan biri Operatif Masonluk, diğeri ise ondan da eski olan dinsel kurumlardır. Eski dinsel kurumların inanç ilkeleri ile dinsel yükümlülükleri yerine getirmedeki yöntemleri, Operatif Masonlukta da korunmuştur.

Spekülatif Masonlukta ne bunlar, ne de Operatif Masonluğun meslekî çalışmalarındaki kurallar değiştirilebilir. Masonluğun gelenekleri, Masonluğu tanımlayan birer "**landmark"**tır. Benimsenmeleri ve uygulanmaları üzerinde tartışma yapılamaz. Her masonik birim ve kuruluşta, hiç değiştirilmeksizin uygulanmaları zorunludur. Bunları değiştirebilecek hiçbir güç yoktur.

Liberal Masonluğun Anlayışı:

Çağdaş Masonluk, eskiden kalma Masonluğun günümüzdeki son durağı değildir; bundan sonra da varlığını ve çalışmalarını sürdürecek olan bir "ülkü birliği"dir. Bu nedenle, çağdaş Masonluğun hem eskiden kalma hem günümüzün koşul ve gereksinmeleri uyarınca oluşturulmuş gelenekleri olacaktır.

Gelenekler, akıl yoluyla incelenip değerlendirilir. Çağdaş koşullarla uyumlu,uygun ve uygulanabilir olanları korunur; diğerlerinin çağa uyarlanabilirliklerinin sağlanmasına çalışılır. Değişikliğe ve yenilenmeye gelmeyenleri terk edilebilir; gerekiyorsa yenileri oluşturulabilir. Böylece, geçmişe körü körüne bağlanmaktan ve yaşanan çağın gerisinde kalmaktan sakınılır; evrimsel doğrultuda geleceğe yönelmek sağlanır.

Gelenek ile karıştırılmaması için hemen görenekten söz edelim.

Görenek

Esk. Teamül; *Fra.* Coutume; *İng.* Custom; *Alm.* Gewohnheit

Bir işin daha önce başkalarının yaptığı gibi yapılması.

Mason loca ve atölyelerindeki uygulamalardan birçoğu, görenekleredayanır.Bir diğer deyişle, yeni masonlar, kendilerinden eski olanların izlerini sürer, uygulamalarını onlardan görmüş oldukları gibi yürütür.

Masonlukta görenekler zaman zaman sakıncalı olabilir. Herhangi bir uygulamanın nasıl olması gerektiği, doğrusunu tam olarak bilmeyen bazı masonlarca, kendilerince en doğru ya da en uygun olan bir şekilde yerine getirilir.

Onlardan sonra gelenler de «Bu böyledir ve böyle yapılır.» diye kendilerinden öncekilerden görmüş olduklarını aynen yürütmeyi sürdürür. Eğer yapılanşeyaslında doğru değilse, yanlış bir uygulama görenek edinilmiş olur.

Görenekler, yalnızca bireysel görüş ve yorumlardan değil, yerelkoşul vetercihlerdende etkilenir. Hatta bazı locaların salt kendilerine özgü görenekleri bile vardır.

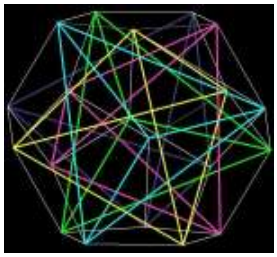
Dolayısıyla Masonlukta göreneklerin yerel, bir büyük locaya hatta bazı zamantekbir locaya özel olduğu görülebilir. Geleneklerin ise çoğu evrensel, en azındankurumsaldır. Bu nedenle görenekleri geleneklerle özdeş tutmamak gerekir.

Geometri

Esk. Hendese; *Fra.* Géométrie; *İng.* Geometry; *Alm.* Geometrie

Cisimlerin, oluşumların ve tasarımların şekilsel özelliklerini ve bunların arasındaki ilişkileri, ölçme ve karşılaştırma yöntemleriyle inceleyen bilim dalı.

Etimolojik bakımdan, Yunanca "geos"*(yer, dünya)* sözcüğü ile "metron"*(ölçmek)* sözcüğünün birleştirilmesinden oluşmuştur. Dolayısıyla, özgün anlamı bakımından "yer ölçümü" demektir. Nitekim bir bilim dalı olarak geometrinin, Eski Mısır'da, arazilerin ölçülmesi ve tarlaların Nil Nehri'nin taşkınlarından korunabilmesi için hesaplı önlemlerin alınması çalışmalarından doğduğu söylenir.

Ancak geometrinin asıl kaynağının Eski Mısır olduğu kuşkuludur. Çünkü geometri, Eski Mısır tarihinden çok daha önce de var olduğu bilinen ya da öyle olduğu benimsenen Yedi Bağımsız Bilim'den biridir. Geometrinin, diğer tüm bilimlerin temeli ve içlerinde en önemlisi olduğu söylenir. Bu doğru olmasa bile, geometrinin böylesine benimsenmesi, onun önemini ve değerini ortaya koyar.

Operatif Masonlukta Geometri:

Operatif Masonluk döneminde, mesleğin gereğince uygulanabilmesi bakımından geometriye çok önem verilmiştir. Geometri bilgisi olmaksızın, bir binanın ne mimari tasarımı oluşturulabilir, ne planı hazırlanabilir ne de yapımı gerçekleştirilebilir. Bundan ötürü Operatif Masonluk döneminden kalma eski el yazmalarında geometriden özenle, en eski geometri bilgini olarak tanınan Öklit'ten de saygı ile söz edilir.

Spekülatif Masonlukta Geometri:

Bir yandan çalışma ilkelerinin başında bilime yer veren, diğer yandan simgelerinin çoğunu Operatif Masonluktan almış olan çağdaş Masonlukta, geometrinin önemli ve özel bir yer tutması doğaldır. Aslında çağdaş Masonlukta, geometriye yaraşır olan önem ve değer verilmekle birlikte, ritüelik eğitim ve öğretim kapsamında geometrik ayrıntılar ilgi konusu değildir. Yeri simgeseldir.

Spekülatif Masonlukta birçok geometrik öğeye, yüzey ve uzay geometrik şekillere simgesel anlamlar verilmiştir. En önemli simgelerden biri olan G harfi, kimilerine göre "geometri" sözcüğünü temsil eder. Çok önemli simgesel aletlerden bazıları da, aslında birer mason aleti değil, birer geometrik gereçtir.

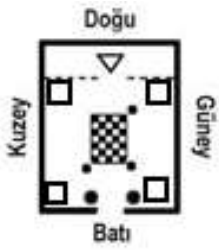
Geometrik Nokta

Esk. Hendesî Nokta; *Fra* Point géométrique;
İng. Geometric Point; *Alm*. Geometrischer Punkt

1. Bir mason mabedinin bulunduğu binanın, kent içindeki ya da o yöredeki adresinin, Masonluktaki simgesel karşılığı.

Geleneksel olarak, bir mason locasının toplantılarının yapmakta olduğu mabedin bulunduğu kent ya da belde, "vadi" olarak anılır. Geometrik nokta terimi, bu vadideki belirli yeri niteler. Ancak kesin bir biçimde tanımı yapılmaz. Bunun neresi olduğunun ilgili tüm masonlarca bilindiği varsayılır. Eğer aynı vadide, aynı obediyansın locaları, ayrı ayrı çeşitli binalarda yer alan mabetlerde çalışıyorsa, her bir geometrik nokta, diğerlerine oranla coğrafik yönlerle betimlenir; örneğin, "doğudaki geometrik nokta" gibi bir terim kullanılır. Fakat bir obediyansın bir vadide bir tek binası varsa "belirli geometrik nokta" teriminin kullanılmasıyla yetinilir.

2. Bir mason mabedinin belirli noktalarından her biri.

Bir mason mabedinin belirli noktaları, simgesel yönlerinin kesiştiği köşelerdir. Bu anlamda dört belirli geometrik nokta vardır: Kuzeydoğu, güneydoğu, kuzeybatı ve güneybatı köşeleri.

Ancak Masonlukta bunların pek sözü geçmez; mabetteki geometrik noktalardan söz edildiğinde, bunlar, coğrafyadaki dört asal yönün karşılığı olarak alınır.

Giz / Gizem

Esk. Sır, Muamma; *Fra.* Secret, Mystère, Crypte;
İng. Secret, Mystery, Crypt; *Alm.* Geheimnis, Mysterium, Krypta

Açıklanmayan soyut bilgi.

Giz ya da gizem, aslında "sır" sözcüğünün karşılığıdır. Ancak, giz ve gizem sözcükleri, yalnızca düşünü ve felsefe alanlarında kendilerine kullanım bulmuştur; "sır" sözcüğünün nesnel ve somut olarak nitelediği anlamın tümünü kapsamaz.

Dolayısıyla, "sır" sözcüğünün güncel dildeki kullanımı etkin bir şekilde sürerken, gizem ve giz sözcükleri de kendilerine özgü bir soyut anlam kazanmış olmaktadır. Bunlardan "gizem"in çok daha sık olarak yeğlenişi, kullanımında dile daha yatkın oluşundandır.

Gizem, sır olarak nitelenen her şeyi değil, dinsel, kutsalya da herkesin kavrayamayacağı ölçüde derin anlamlı bir bilginin açıklanmayarak gizli tutuluşunu dile getirir.

Örneğin, bir olay, bir konuşma, bir yazı, bir şekil, bir nesne ve bunlara benzer somut olgular, kapalı bir topluluk içinde tutulup bu topluluğun dışındakilere anlatılmıyorve gösterilmiyorsa; bunlara gizem denilemez; "sır" denilmesi çok daha anlamlıdır. Buna karşılık, bir yazının, bir şeklin, bir olayın dış görünüşünün ardında farklı ve içrek bir anlam varsa ya da bunlardan herhangi birine bir içrek anlam verilmekteyse; başkalarına açıklanmayan bu içrek anlam bir giz ya da gizemdir.

"Sır" ve "giz" ya da "gizem" sözcükleri böyle bir ayrıntısal farkla tanımlanınca, Masonluğun genelde kendine özgü sırları bulunmadığı, ancak bireylerin oluşturduğu gizemlerinin olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte, "gizem" ve "sır" sözcükleri yakın ve benzer anlamlarda dönüşümlü olarak kullanılır.

Sır

Fra. Secret; *İng.* Secret; *Alm.* Geheimnis

Somut bir iş, bir uygulama, bir yöntem ya da bir olay ile bağlantılı olmak üzere gizli tutulan ya da tutulması gereken bilgi.

"Sır" ve "giz" ya da "gizem" sözcükleri Türkçede yer yer eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ancak bunların arasında önemli bir fark vardır.

Sır sözcüğü "çömlekçilik" mesleğinden çıkmadır. Bir çömleğin sızdırmazlığını becerebilmek için gerekli olan, herkesin öğrenemeyeceği, herkese öğretilmeyen bir "somut ve pratik bilgi"yi dile getirir. Bu anlam başka alanlarda da geçerli olmaküzere genişletilmiştir.

Giz ya da aynı kökten çıkan gizem ise, herkese söylenmeyerek saklı tutulan bir "düşünsel ya da filozofik bilgi"yi dile getirir.

Yer yer özdeşleştirilen bu sözcükler, salt Masonluk açısından şöyle de tanımlanabilir: "Mason olmayanlara söylenmemesi ve açıklanmaması gereken bilgilerin tümü".

Masonluğun kendi içrek bünyesinde dereceler ilerledikçe sır ya da gizem sözcüğü "daha alt derecelerde olanlara söylenmemesi ve açıklanmaması gereken bilgiler" şeklinde de bir tanımsal boyut kazanır.

Masonlukta "sır"dan sık sık sözedilmesine karşın, Masonluğun kendine özgü olan, insanın genel bilgilerinin ve yeteneklerinin ötesinde bir sırrı yoktur. Masonlukta birer "sır" olarak nitelenen şeylerin başında, masonik işaretler, sözcükler, simgeler ve simgesel terimler gelir. Bunlar da, gene kendi başlarına birer "sır" değildir. Asıl sır, Masonlukta bunlara verilen anlamlardadır. Zaten bu nedenle bir üst derecenin işaretlerinin ve simgelerinin anlamları, daha alt derecedekiler için birer "sır" niteliği taşır.

Masonlukta bir de yapılan çalışmalarla ilgili sırlar vardır. Bunlar, herhangi bir masonik birimin mabette yaptığı bir oturumdaki görüşmelerdir. Bunlar yalnızca mason topluluğunu hatta bazı zaman sadece o masonik birimin üyelerini ilgilendirir. Mabette yapılan görüşmelerin sır olarak korunması, bu görüşmeleri katılanların, bireysel düşünce ve yargılarını özgürce söze dönüştürebilmelerini sağlar. Ayrıca, bir masonik oturumda yapılanların ve görüşülenlerin dışarıda anlatılması, olsa olsa "dedikodu" sayılır.

Masonluktaki tüm sırlar, her isteyenin keyfince edinemeyeceği bilgilerdir. Fakat Masonluk bir "gizli örgüt" olmadığı için, bunlar devletten ve devletin güvenliğini sağlamakla görevli olan denetim ve yargı organlarından, bu organların yetkili görevlilerinden saklı değildir.

Nitekim her masonik birimin oturumunda yapılan işler ve görüşmeler bir tutanağa geçirilir; bu tutanaklar, devletin yetkili organlarınca incelenebilir. Bilmeyenlerce birer "sır" olduğu sanılan ritüeller de, basılı olduğu için devletin yetkili organları bunlara her an erişilebilir.

Ritüellerin yazılı olmayan ve her masonun "görenek" yöntemiyle edindiği bilgilerise sır değildir. Çünkü bunlar, yalnızca Masonluğun kendine özgü çalışma yöntemi'nin kapsamında, kimi simgesel kimi de düzeni korumak ve disiplini sağlamak amacıyla uygulanan, sistemin ve ritüelin özünü etkilemeyen ayrıntılardır.

"Masonlukta, yalnızca mason olanların zamanı geldiğinde öğrenebilecekleri birtakım sırlar bulunduğu" konusu, özellikle Masonluğa karşıt (antimasonik) girişimlerde bulunanlarca abartılmıştır. Bu yaklaşımlarda asıl konu *"Masonlukta birtakım sırlar yer aldığı için Masonluğun kötü olması"* biçimde değildir; Masonluğun "kötü" olduğunun birtakım gizli saklı şeyler içermesi ile kanıtlanmaya çalışılmasıdır.

Sorun, Masonluğun çalışma sisteminin ezoterik oluşundan kaynaklanır.

Ezoterik çalışma sisteminin ne olduğunu bilmeyenlerce bunun anlaşılabilmesi zordur. Masonluğa bir art niyet ya da ön yargı ile karşı olanlar, toplumda ezoterik sistem hakkında bilgisi olmayan geniş kitleleri kolayca etkileyebilmektedir.

Bu, çağlar boyunca böyle olagelmiştir; günümüzde de sürmektedir.

Gizemcilik

Esk. Tasavvuf; *Eş.* Mistisizm; *Fra.* Mysticisme; *İng.* Mysticism; *Alm.* Mystizismus

Dinsel amaçları, halka açık olan dinlerde belirlenmiş yöntem ve kurallarla değil, kendine özgü ezoterik bir tutumla gerçekleştirmeye çalışan inançsal dünya görüşleri ve bunlara ilişkin felsefeler.

Bu anlamda olmak üzere Türkçede, Batı dillerinden dönüştürülerek alınmış olan Mistisizm terimi de kullanılır. Bu terimin kökeni, Yunancadaki "mysterion" sözcüğüdür. Eski ezoterik kurumların öğretilerinin içeriği anlamında olmak üzere, etimolojisi aynı olan "mister" sözcüğü de Fransızcadan dönüştürülmüş, Türkçede özellikle masonik yazında kullanılmaktadır.

Gizemciliğin temeli, Antikçağ'ın bazı gizemsel din ya da inanç ve ahlâk sistemleri tarafından atılmıştır. Bunların arasında Eski Mısır'da Hermetizm, Eski Çin'de Konfüçyüs öğretisi ve Taoizm, Eski Yunan'da Orfizm ve Pisagorculuk sayılabilir.

Günümüzde dünyada yaygın üç kitaplı ve teist nitelikli dinin hepsinin kapsamında, geçtiğimiz yüzyıllarda gizemci akımlar oluşmuştur. Bunlar, Yahudilikte Kabala, Hıristiyanlıkta Gnoz, Müslümanlıkta Tasavvuf olarak anılır. Bu bakımdan "tasavvuf" sözcüğü, aslında genel olarak gizemciliği değil, "İslam gizemciliği"ni niteler.

Antikçağ'da gizemcilik doğrudan bir din ya da ahlâk sistemiyken, teist nitelikli dinlerin oluşmasıyla birlikte farklılaşmaya başlamış, âdeta teist dinlere karşı bir tepki niteliği kazanmaya yönelmiştir.

Teist dinlerin tümünün en önemli ortak özelliği, evreni yaratan ve yöneten, geçmişe ve geleceğe egemen, insanı dünyadaki yaşamındaki yapıp etmelerine göre ödüllendiren ya da cezalandıran bir Tanrı'ya inanmak, onun vahiy yoluyla göndermiş olduğu buyruklarına uyarak ona tapınmak zorunluluğudur. Teist nitelikli dinlere karşı gösterilen tepkinin nedeni de budur.

Gizemciler, Tanrı'nın yaratıcı gücünü yadsımaz ama onun egemenliği altında yaşayarak "ölüm sonrası"na hazırlanma gereğini benimsemez. Yaşam süresi içinde Tanrı'ya ulaşıp bütünleşmeyi amaç edinirler. Bu bağlamda "kutsal kitaplar"ı birer Tanrı buyruğu olarak değil, içrek ve öz anlamlarına varılması gereken kılavuzlar olarak alırlar. Tanrı'ya tapınmayı değil, ona gönül yolu ile bağlanmayı öngörürler.

Gizemcilik yalnızca dinsel ve inançsal sistemlere özgü değildir. Tarih boyunca, dinden ve inançtan soyutlanarak gerçekleri bulmayı, doğanın ve evrenin sırlarını çözmeyi, insanları töresel ve bilgisel yönlerden yetkinleştirmeyi, onlara daha sağlıklı ve daha uzun bir yaşam sağlamayı amaçlayan çeşitli gizemci ekol ve kurumlar da görülmüştür. Genellikle bu tür ekol ve kurumlarda doğaüstü sayılan güçlerle ilişki kurmak, insanın gizli yeteneklerini bilinçaltından kurtarmak, kişinin bunları kendi buyrultusuyla kullanabilmesini sağlamak, bu kurumların en önde gelen yöntemleri olmuştur.

Gizemcilik, genellikle "dogma"ya karşı "akıl yolu"nu benimser. Ancak, doğaüstü güçlerle akıl yolu ile ilişki kurulamaması nedeniyle, bu tür gizemcilikte "sezgi" en etkili yol olarak kabul edilir.

Masonluk ile gizemcilik arasındaki yakın benzerlikler, kimilerinin Masonluğu da bir gizemci kurum olarak görmesine yol açmıştır. Bu görüşte bir gerçek payı yok değildir; bazı mason kuruluşları, kendi Masonluk anlayışları gereği, ritüellerini gizemci niteliklerle donatmıştır. Özellikle Spekülatif Masonluğun tarihçesinde, gizemci bir nitelik taşıyan ritler de kurulmuştur.

Ancak bunların yanı sıra, gizemcilik ile hiçbir şekilde bağdaşamayan Masonluk anlayışları, gizemciliği tümüyle "bilim ve akıl dışı bir yanılgı" olarak niteleyen mason kuruluşları da vardır.

Bu bakımdan, genelde Masonluk ile gizemciliğin asıl benzer yanının, her ikisinin de ezoterik sistemi benimseyerek uygulaması olduğu söylenebilir.

Masonluk ile gizemciliğin bir türlü bağdaşamadığı en önemli nokta ise şudur: Gizemcilik, salt bireysel düzeydedir ve hep bu düzeyde kalır; Masonluk ise, birevrensel insanlık idealinin peşinde koşar.

Gizemciliği "gizlicilik" ile de karıştırmamak gerekir. Çünkü gizlicilik "Okültizm" ile eş anlamlıdır ve bambaşka bir şeydir.

Gök

Esk. Sema; *Fra.* Ciel; *İng.* Heavens; *Alm.* Himmel

Yeryüzünün dışında olan.

Evrenin sonsuzluğunun simgesi olarak benimsenir. Bu simgesel benimseyişteki gök, *"gökyüzü"* teriminden farklıdır; tümüyle soyut bir tasarımdır. Bir resim ya da dekorasyonla gösterilmez. Ancak bazı derecelerin ritüeli gereğince simgesel olarak göğün işaret edilmesi vegöğe doğru bakılması ile belirtilmesine çalışılır.

Gökyüzü, çoğu mason mabetlerinde somut bir simge olarak yer alır; tavanın yıldızlarla süslenmesiyle gösterilir. Ancak genellikle "gökkubbe" ve "gökküre" terimleri kullanılır. Gök ise pek genel ve soyut bir kavramdır.

Gök Mavisi

Esk. Semaî mavi; *Fra.* Azur; *İng.* Azure; *Alm.* Himmelblau

Masonluğun simgesel derecelerindeki dekorasyonda kullanılması gereken ve bu derecelerin özelliği olan renk.

Gökkubbe

Esk. Semaî Kubbe; *Fra.* Dais Céleste;
İng. Celestial Canopy; *Alm.* Himmlischer Baldachin

Masonluğun simgesel derecelerinde çalışan bir locanın oturumlarını yaptığımabedin tavanının simgesel niteliği.

Mason mabetlerinde, yıldızlarla süslenen tavanın, bir locanın çalışmalarının evrensel niteliğini simgelediği benimsenir. Hatta bazı uygulamalarda mabedin tavanı, doğrudan bir kubbe şeklinde düzenlenir. Böyle olunca, mabedin simgesel olarak gökkube altında yer aldığı, bir diğer deyişle evrensel olduğu simgelenir.

Gökküre

Fra. Globe céleste; *İng.* Celestial Globe; *Alm.* Himmlische Kugel

Evrenin oluşumunda ve uzayda, dünyayı merkez olarak alan *(jeosentral)* bir sistem tasarlayarak açıklamaya çalışan kuramlar uyarınca; dünya dışındaki uzay cisimlerinin üzerine yerleşmiş olduğu ve dünyayı çevrelediği varsayılan küre.

Böyle bir küre, tarih öncesi çağların varsayımıdır. Katolik Kilisesi, bu tasarımı kendi dogmalarıyla çok uyumlu bulmuş ve gerçek saymıştır. Bu yüzden de astronomik araştırmaların yapılmasını kesinlikle yasaklamıştır.

Bazı mason localarının mabetlerinde, İkiz Sütunlar'dan biri üzerinde yer alan kürelerden biri gökkürenin karşılığıdır. Ancak bu uygulamada gökküre, "yerküre"nin karşıtı" niteliğini taşır. Gökküre ile yerküre, doğadaki birbirine karşıt öğeleri ve insan düşüncesindeki karşıt kavramları simgeler.

Diğeri:

Yerküre

Esk. Kürre-i Arz; *Fra.* Globe terrestre; *İng.* Terrestrial Globe; *Alm.* Terrestrische Kugel

Evrenin oluşumunu "jeosentral"*(dünya merkezli)* bir sistem tasarlayarakaçıklamaya çalışan kuram uyarınca; evrenin merkezi olan dünya.

Bazı mason localarının mabetlerinde, **İkiz Sütunlar**'dan biri üzerinde simgesel olarak yer alan kürelerden biri yerkürenin karşılığıdır.

Ancak bu uygulamalarda yerküre, çoktan tarihte kalmış olan jeosentral bir evren düşüncesinden ötürü değil, bir kavram olarak **"gökküre"**nin karşıtı olduğu için kullanılmaktadır.

Bir yanda gökküre, diğer yanda yerkürenin, doğadaki birbirine karşıt öğeleriveinsan düşüncesindeki karşıt kavramları simgelediği benimsenir.

Gönül Tokluğu

Eş. Tok Gönüllülük; *Fra*. Satisfaction; *İng.* Contentedness; *Alm*. Zufriedenheit

İnsanın, istemlerinin karşılığında edinimlerini yeterli görüşü ve daha fazlasını istemeyişi; doygunluk.

Bu açıdan gönül tokluğu, bir bakıma "hırs" teriminin karşıtıdır. Bir masondan beklenen bir niteliktir; bir erdem sayılır.

Gönye Üzerinde Çalışmak

Fra. Travailler sur l'Equerre; *İng.* Working on the Square; *Alm*. Arbeit über den Winkel

Simgesel olarak "bir mason locasında kayıtlı üye olup masonik çalışmalar yapmakta olmak".

Gönye üzerinde çalışmak, simgesel olarak bir bakıma "hamtaşı yontmak" deyimiyle aynı anlama gelir ama bu deyim, yalnızca masonlar arasında ve âdeta bir "parola" gibi kullanılır. Herhangi bir ritüelik özelliği yoktur.

Herhangi bir yerde, bir mason, tanışmış olduğu bir kimsenin mason olup olmadığını anlamak istediğinde ona sessizce *«Gönye üzerinde çalışır mısınız?»* diye soracak olursa; kendisinin "mason" olduğunu belirterek, onun da Masonluk ile bağlantısının olup olmadığını öğrenmek istiyor demektir.

Görev

Esk. Vazife; *Fra*. Devoir; *İng.* Duty; *Alm*. Dienst, Pflicht

Önemi bilinçli bir şekilde kavranarak, isteyerek ve içtenlikle üstlenilmek suretiyle yapılan ya da yerine getirilen iş.

"Görev" kavramını "ödev" kavramıyla karıştırmamak gerekir.

Görev, çoğu kez sürekliliği olan, bireysel istenç ve buyrultuyla gerçekleştirilen, sonuçlarının yararı benimsenen, sorumluluk duygusu taşıyarak yerine getirilen bir iştir. Nesnel ve somut olabildiği gibi, bireyin iç dünyasına dönük bir şekilde öznelve soyut da olabilir.

Ödev ise, özellikle yaptırımcı bir otorite tarafından bireye yüklenen, yapılması için önem ve değerinin bilinçle kavranması gerekmeyen, bu nedenle sonuçlarının yararı üzerinde durulmayabilen, salt somut ve nesnel olan, bazı zaman "görev"in içeriğinde kalan süreksiz bir iştir.

Masonlukta görevden sözedildiğinde, ilk akla gelen "yönetsel nitelikli görevler"dir. Ancak her mason, böyle bir görev üstlenmeyebilir; bu onun, Masonlukta hiçbir görevi olmadığı anlamına gelmez.

Yönetsel nitelikli görevler, örgütlenmenin ve düzenli çalışmanın gerekleridir. Masonlukta bu tür görevler, herhangi bir sosyal dernek ya da kurumda sözkonusu olan görevler ile benzer tutulabilir.

Fakat Masonlukta, yönetsel görevlerden daha önemli olan "masonik görev"dir.Her mason, masonik nitelikli görevleri "mason" oluşundan ötürü üstlenir.

Bir masonun masonik görevleri ikiye ayrılabilir. Bunlardan biri kendine karşı, diğeri ise topluma karşı olan görevleridir. Bu iki tür görev, birbirinden ayrı gibi görünmekle birlikte, aslında birbirleriyle yakından ilgilidir ve birbirlerini bütünler.

Bir masonun kendine karşı olan görevleri şöyle özetlenebilir:

- Özvarlığını eski ve kötü alışkanlıklardan, yanılgılardan, özellikle dogmalardan ve boş inançlardan, kibir ve gururdan, bencillikten ve üstünlük tutkularından, ön yargılardan arındırmaya çalışmak;
- Bilim ve akıl ilkelerini kılavuz edinerek, bilgilerini artırıp geliştirirken, töresel ve ruhsal bakımdan olgunlaşmaya çalışmak;
- Tüm erdemlerini yetkinleştirmeye uğraşırken, olumsuzluklarını da saptayarak gidermeye yönelmek.

Bir masonun topluma karşı olan görevleri ise ailesinden başlar; üyesi olduğumasonik kuruluştan geçerek tüm çevresini kapsar; buradan da önce yurduna, sonra tüm insanlığa uzanır. Bu görevler, ***"bir masonun kendisi için istediklerini başkaları için de istemesi, böylelikle tüm toplumun evrimsel doğrultuda ilerlemesi için çaba göstermesi"*** olarak özetlenebilir. Dolayısıyla bir mason, ***"masonik amaçların ve ilkelerin yaygınlaşması için elinden geleni yapmak"*** görevini de üstlenir.

Bir mason, masonik görevlerini gerektiğince yerine getirebilmek için önce "görev duygusu ve bilinci"ni edinmelidir. Bu ise, bir masonu bir yandan özeleştiriyapmaya, diğer yandan özveri göstermeye ve çalışkan olmaya yöneltir.

Böyle deniyor ama görev gerçekten de özveriyle bağdaşır mı diye sorgulamak da gerekebilir.

Özveri

Esk. Fedakârlık; *Fra.* Abnégation, Sacrifice
İng. Self-sacrifice, Self-deniance; *Alm.* Aufopferung

Başkaları için ya da yüceleştirilen bir amaç uğruna, değerli sayılan şeylerden ya da haklardan cayma.

Masonlukta, masonların, özverili kişiler olarak toplumlarına ve insanlığa hizmette bulunmaları öngörülür. Özverili olabilmek için, özdeksel yararlanma ve çıkar kaygılarından, hırslardan ve olumsuz tutkulardan arınmak gerekir.

Özveri bir masonik erdemdir. Özverili olmak, kendinden bir şeyler vermeyi ya da alabileceğini bırakmayı gerektirir.

Bunun için özveri, bir diğer masonik erdem olan "esirgemezlik" niteliğini öncelikli kılar; "alçak gönüllülük" ile de bağdaşır.

Görevler Sehpası

Fra. Ternaire des Devoirs; *İng*. Tripod of Duties; *Alm*. Stativ von Aufgaben

Bir masonun kardeşlerine karşı üstlenmesi gerekli görülen temel masonik görevleri.

Bu görevler şu şekilde belirlenmiştir:

- Her koşul altında mason kardeşine yardım etmek;
- Mason kardeşini sürekli olarak aydınlatmak;
- Mason kardeşini haksızlıklara karşı korumak ve savunmak.

Masonlukta Görevler Sehpası'nın yanı sıra bir de Haklar Sehpası'ndan söz edilir.

Haklar Sehpası

Fra. Ternaire des Droits; *İng*. Tripod of Rights; *Alm*. Stativ von Rechten

Özellikle Fransız Masonluğu'nda, bir kişinin simgesel olarak temel hakları.

Bu haklar açıklanmaz. Özgürlük - Eşitlik – Kardeşlik olarak benimsenebilir.

Görgü

Esk. **1.** Terbiye; **2.** Tecrübe; *Fra*.**1.** Maniéres; **2.** Expérience
İng. **1.** Manners; **2.** Experience; *Alm*.**1.** Erfahrung ; **2.** Erleben

1. Toplumca benimsenmiş töreye uygun tutum ve davranış.

Bir masonun görgülü bir kişi olması beklenir. Görgülü olmak, yerinde ve zamanında, herkesçe beğeniyle karşılanacak bir tutum benimseyerek, tutum ve davranışlarını buna uydurmak, yadırganabilecek ya da ayıplanabilecek davranışlardan sakınmaktır. Bu, Masonlukta çok önem ve değer verilen "etiket"in gereğidir. Nitekim bazı zaman "masonik etiket" ve "masonik görgü" terimleri eş anlamlıdır.

Masonluktaki görgü kuralları ikiye ayrılabilir.

Biri, toplumun genel kurallarından farklı olmayan tutum ve davranışlardır.

Diğeri Masonluğa özgü olup, Masonluğun gelenekleriyle bağdaşan tutum ve davranışlarla uyumlu olmaktır.

2. Yöntemsiz deney ve gözlem ile edinilen bilgi ve anlayış birikimi.

Görgü sözcüğünün bu anlamı, "deneyim"*(tecrübe)* ile benzeşir. Deneyim, bireyin, onu kazanmak için bilinçli olarak istemesiyle oluşur. Görgü ise, bireyin istencidışında kendiliğinden gelişir.

Masonik nitelikli birçok bilgi, görgü yoluyla, yani görerek ve yaşayarak edinilir. Bu nedenle masonların, localarının toplantılarına düzenli bir şekilde katılması önerilir.

Gurur

Fra. Orgueill; *İng*. Pride; *Alm*. Stolz

Kişinin kendini başkalarından farklı ve üstün görerek beğenmesi.

"Kibir" ile yakın anlamlıdır ama "onur" ile karıştırılmamalıdır.

Gurur, alçak gönüllülüğün karşıtlarından biridir. Masonluğun temel ilkelerinden eşitliğe ters düşer; kardeşliği ise zedeler. Bu nedenle Masonlukta gurur, bireysel olumsuzluklardan biri sayılır ve masonlara gururlarını yenmeye çalışmaları öğütlenir.

Kibir

Fra. Arrogance; *İng*. Arrogance; *Alm*. Arroganz

Kendini diğer insanlardan büyük ve üstün görme.

Kibir, gerçekten de büyük ve üstün oluştan değil, aslında öyle olamamaktan ileri gelir. Dolayısıyla, bir küçüklük kompleksinin, bencillik ile kıskançlığın karışımının bir ürünüdür.

Kibir, bir bakıma da bireyin, kendi değerlerini tam olarak bilemeyişinin, başkalarına karşı kendisini olduğunun üstünde gösterme çabasının belirtisidir. Bir diğer deyişle, alçak gönüllük ile taban tabana zıttır.

Kibirli bir insanın en büyük tutkusu, övünmek ve övülmeyi beklemektir. Bundan ötürü, başkalarının kendisinden üstün olamaması için elinden geleni yapar; özellikle bilgi ve beceriye karşı çıkarak, bilgili ve becerikli kimseleri başkalarının gözünde küçük düşürmeye çalışır. Kendinden başkasına pek değer vermediği için, insancı *(hümanist)* bir ülkü doğrultusundaki paylaşımlı çalışmalarda yarar sağlayamaz.

Mason töresi uyarınca; bir masonun kibirli olmaktan sakınmaya özen göstermesi gerekir. Çünkü bu, bireyin olgunlaşmasını engelleyen olumsuzluklardan biridir.

Guttural

Latince: "Gırtlağa ilişkin".

Masonlukta bu sözcük, sağ elin bir gönye biçiminde boğaza geçirilmesi suretiyle verilen ritüelik işareti nitelemek üzere kullanılır.

Güç

Eş. Kuvvet; *Fra*. Force, Puissance; *İng*. Strength; *Alm*. Stärke

Düşünü ve tasarımların gerçekleşebilmesi ya da eyleme dönüşebilmesi için gerekli olan bütünleyici öğe.

Masonlukta güç, masonik çalışmalara yön veren "bilim-akıl-bilgelik" üçlemesi yada "aklühikmet"in bütünleyicisidir. Bilim ile birleşmiş ya da bilimi kendi başına bırakmış olsun, akıl ve bilgelik *(hikmet)* güçten yoksun olursa; en üst düzeye ulaşmış olsalar bile, yalnızca tasarım, düşünce ve görüş alanında kalır. Bundan, uygulamada *(pratikte)* bir yarar sağlanamaz.

El ele vermiş bilim, akıl ve bilgeliğin ya da akıl ve hikmetin başarılı olabilmesi için, her şeyden önce bilgisizliğe, dogmalara, boş inançlara ve bağnazlığa üstün gelebilmeleri gerekir. Bunun için, kuram ve sözde kalmayıp, uygulamaya dönüşmeleri zorunludur. Bu amaçla güçten yararlanıp, onunla bütünleşmeleri kaçınılmaz.

Tek başına güç, "sevgi"nin ne olduğunu bilmeyen, güven duygusu uyandırmayan, yaşamın olumlu sevinç ve mutluluklarına aldırış etmeyen, tutkulara yol açan, haksızlıklar oluşturan, barışı yıkarak esenliği ortadan kaldıran bir öğedir. Bu nedenle de güç, bir başına kullanılmamalı, akıl ve bilgeliğin bütünleyicisi olmalı, iyiliklere ve olumluluklara yöneltilerek güzellikler ile bezenmelidir.

Güçsüz bir akıl ya da bilimin, bilgelik ile birleşmiş olsa da yürümezliğine karşılık, güçlü olup güzelliklerle bezenmeyen bir akıl ya da bilim ise, insanlığa yarardan çok zarar getirebilir.

Öte yandan, iyilik ve güzellik de tek başına tam bir değer taşımaz. Güçsüzlüklerinden ötürü hiç kimseye ne yararı ne de zararı olan kimseler, en yüksek düzeydeki iyilik ve güzellik ile bezenmiş olsalar bile, bu hiçbir işe yaramaz. Doğruluğun, iyiliğin ve güzelliğin etkinliğinin sağlanması, bilimin ve aklın uygulamada verimli ve olumlu bir şekilde değerlendirilerek kullanılmasını gerektirir. Bunu da "güç" sağlar.

Güç, Masonluktaki simgesel deyimiyle Gerçek Işığı ya da Nur-u Ziya'nın yararını, sürekliliğini, yaygınlığını, verimliliğini ve bir "yapıt"a dönüşmesini sağlar. Masonik çalışmalarda bu güç, masonların bir arada oluşuyla, bilgi ve deneyimlerini birbirlerine aktarmalarıyla, karşıt görüşlerini birleştirip sentezler oluşturmalarıyla, her masonun da bunlardan kendi yeteneğince pay almasıyla oluşur.

Uygulamaya geçişte bu güç, bir toplu davranışı ya da girişimi ne özendirici ne de isteklendiricidir. Önemli olan, her masonun bireysel güç edinerek çalışması, üzerine düşen eylemi gerçekleştirebilmesi, böylelikle görevini yerine getirebilmesidir.

Güç tek başına olunca, güzellik ile süslenmeyince ne işe yarar!

Güzellik

Fra. Beauté, Grace; *İng.* Beauty; *Alm*. Schönheit

Hoşnutluk, sevinç ve mutluluk veren düzenlilik, uyum, yararlılık, birlik ve yetkinlik.

Masonluktaki her amaç, her ilke ve her uğraşı, mutlaka güzelliği arar. Çünkü güzel olmayan ya da güzelliğe yönelmeyen hiçbir aşama ve gelişmeden "olumlu ve yararlı bir evrim" olarak söz edilemez.

Masonların evrensel amaçları, simgesel bir deyişle "Tüm insanlık için barış ve mutluluk ortamı olacak bir mabedin yapımı" olarak dile getirilmektedir. Bunun için gerekli olan "bilim, akıl ve bilgelik" ya da akl-ı hikmet ve bunları bütünleyen güç (kuvvet), iyiye ve güzele yönelik değilse, güzellikler ile süslenmezse, bu simgesel mabet bir acı ve felaket zindanına dönüşebilir.

Güçsüz olan bilim, akıl ve bilgelik durağandır; işe yaramaz ve ortaya bir yapıt çıkarmaz. Güçlü olan bilim ve akıl ise, güzelliğe yönelik değilse, er ya da geç insanın ve insanlığın zarar görmesine neden olur.

Güzellik ile süslenmeyen güç, "sevgi"yi tanımayan ve sevecenliği bilmeyen bir "kaba güç" olmaktan öteye gidemez. Bilim ve akıldan destek alan böylesine bir güç, insanları ve toplumları kırımlara ve yıkımlara sürükler; yaşamın tüm sevinç ve mutluluklarını ortadan kaldırır; olumsuz tutkulara yol açar ve adaleti yok sayar ya da yok eder. Buna karşılık güç olumlu olarak kullanılıp sevgiyle, anlayışla, soylulukla, hakla ve sevecenlikle bezenirse, gerçeğin ve adaletin utkuya ulaşmasına yarar.

Masonluktaki her tasarım ve yapılan her çalışma, insanın ve insanlığın yararına, barış ve esenliğine, iyilik ve mutluluğuna yönelmelidir. Bunun için de, güç edinmeyi isterken bilinçli olmak, edinilen gücü de iyi ve doğru bir şekilde kullanıp güzellikle donatmayı başarmak gereklidir.

Gün Dönümü

Esk. İtidal; *Fra.* Equinoxe; *İng.* Equinox; *Alm.* Tag- und Nacht Gleiche

Süre bakımından gündüz ile gecenin eşit olduğu zaman, yani 21 Mart ve 23 Eylül.

Masonlukta gün dönümü, "eşitlik" ve "denge" kavramlarının bir simgesi olarak benimsenir. Bu nedenle de bazı masonik kuruluşlar, yeni görevlilerin seçimlerini özellikle bu günlerden birinde yapar. Bazı obediyanslarda özellikle beyaz oturumlar bu günlerde düzenlenir.

Bu geleneksel uygulamalar, gündönümü teriminin Masonluktaki düzen ve ölçülü olma gereklerinin bir simgesi olarak benimsenişinden ileri gelir.

Güven

Esk. İtimat; *Fra.* Confiance; *İng.* Confidance, Trust; *Alm.* Fiduz, Vertrauen

İnsanın kendine ve bireysel değerlerine inanmaktan kaynaklanan yüreklilik; ayrıca bir başkasına inanma ve bağlanma duygusu.

Güven duyma ya da karşıtı olan güvensizlik, insanın doğuştan sahip olduğu bir özellik değildir. Zaman ve toplum içinde yaşayarak, deneyim edinerek gelişir. İyi ve kötüyü, doğru ve yanlışı, hüzün ve sevinci, umut ve düş kırıklığını öğrenerek oluşan bir tür içsel niteliktir.

Güven kişinin kendisiyle başlar; sevdikleri ve saygı duyduklarıyla sürerek tüm toplumsal ilişkilerine yayılır. Küçük yaşlarda bir çocuk güveni önce çevresinden edinir; bilinç düzeyi arttıkça kendini tanımaya başlar ve işte o aşamada "kendine güven duygusu" ya gelişir ya gelişemez ve yerini sürekli kuşkuyla beslenen güvensizlik doldurur.

Kişinin kendine güveni (öz güven), kendisini ne kadar iyi tanıdığının da bir göstergesidir. Kendine güvenen bir insan aynı zamanda o güveni hakedecek kadar da kendini iyi tanımalıdır. Aksi halde doğabilecek güvensizlik ya da tersine kendine aşırı güven, kişiyi yanılgıya düşmeye iten bir zayıflık olur.

Güven duygusu ve umut iç içedir. İnsan umut ettiği için güvenir ya da güvendiği için umut bağlar.

Masonlukta güven çok önemlidir çünkü bir yandan kendini iyi tanımanın da bir göstergesi diğer yandan kardeşliğin temellerinden biridir.

Masonlukta önemli olan bir diğer önemli nokta, kişinin güven duyarken bile ölçülü olabilmeyi başarabilmesi ve gerek kendisine gerekse başkalarına karşı duyduğu güveni de güvensizliği de sorgulayabilmesidir.

Hak

Fra. Droit; *İng*. Right; *Alm*. Recht

Bireyin ya da toplumun, nesnel ya da tinsel olarak elde etmesi, sahip olması gereken şey.

Birey ve toplumun haklarının, eşitliğin bir gereği olduğu ileri sürülürse de, bu yanlıştır. Çünkü toplum içindeki bireylerin ya da tüm toplulukların hakları eşit olmayabilir. Fakat eşitlik, herkese hakkı olanın verilmesini ve tanınmasını, bu açıdan ayırım güdülmemesini gerektirir. Hak, adaletin gereğidir. Bireyin ve toplumun hakları, ancak adaletin gerçekten varlığı ile sağlanabilir.

Her mason, kendi hakları gibi, başkalarının haklarını da korumayı, güçsüzlere ve ezilenlere haklarını elde edebilmeleri için destek olmayı görev sayar.

Hâkim-i Mutlak

Egemenlik gücü ve yetkisi kesin ve tartışılmaz olan.

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nde bir yüksek konseyi nitelemek üzere kullanılır.

Haricî

Fra. Profane; *İng*. Profane; *Alm*. Profan, Unheilig

Dışarıda olan kişi.

Bu terimin kullanımı, göreli bir olguyu dile getirir. Ezoterik nitelikli bir ekol, örgüt, kurum ya da topluluğun bakış ve değerlendirme açısından, kendi üyesi olmayan kişiyi betimler.

Bir diğer deyişle, bu terimin kullanımı, "içeride olan kişi" ile "içeriye girmemiş olan kişi" arasındaki ayırımı tek yanlı olarak belirtir. Nitekim Masonlukta da bundan ötürü "mason olmayan kişi" anlamına gelir.

Bu sözcüğün Batı dillerinin birçoğundaki karşılığı, Türkçeye de "profan" olarak alınmıştır. Profan, "inisyatik bilgileri elde etmemiş kişi" demektir. Bunun karşıtı ise "inisiye", yani "tekris olmuş, aydınlanmış kişi"dir. Buradaki "aydınlanma", genel anlamda bir aydınlanma değildir; ilgili ezoterik kuruluşun eğitim ve öğretiminin tümünün edinilmiş olması anlamına da gelmez; yalnızca gerekli bilgileri öğrenmeye ve bunları kavramaya başlama olgusunu yansıtır.

Bunlardan ötürü, bir kişiden "haricî" olarak söz etmek, kesinlikle onu küçültmek, küçümsemek ya da aşağılamak değildir. Herhangi bir ezoterik topluluğun ya da örgütün üyesi olan bir kişi, ezoterik nitelikli bir başka topluluk ya da örgüt açısından bir haricîdir.

Masonlukta haricî olarak nitelenen bir kişi bir başka kurum ya da toplulukta inisiye olabilir; bir başka kurum ya da topluluğun görüş açısından ise, bir mason da haricî sayılabilir.

Aynı anlama gelen bir diğer terim var.

Neofit

Fra. Néophyte; *İng*. Neophyte; *Alm*. Neuaufgenommener

Masonluğa Kabul Töreni'nde, mabede alınmış bulunan ancak henüz kendisine "mason" unvanı verilmemiş olan kişi.

Yunancadaki **"**neophytos" sözcüğünden alınma olan neofit, sözlük anlamı bakımından "yeni doğmuş" ya da "henüz ekilmiş" demektir. Hıristiyanlığın başlarında bu yeni dine girmeyi benimsemiş ve bu amaçla gerekli görülen törene katılan bir kişiyi nitelemek üzere kullanılmıştır. Herhangi bir bilim dalını ya da sanatı yeni öğrenmeye başlamış olan bir kişi için de kullanılır.

Bir de bunların karşıtı…

İnisiye

Lat. Initiatus; *Fra*. Initié; *İng*. Initiate; *Alm*. Aufnehmende

1. Ezoterik sistemde çalışan bir örgüt ya da kuruma tekris (inisiyasyon) yöntemiyle alınmış, ilgili örgüt ya da kurumun inisiyatik aşamalarını izlemekte olan kişi.

Bu anlamdaki inisiye sözcüğü, ilgili kuruluşun tüm üyelerini niteler. Çünkü her ne kadar sözlük anlamı bakımından inisiyasyon "başlangıç" demek ise de bu kuruluşun eğitim ve öğretimini, hiçbir noksanı olmaksızın edinmemiş olan kişinin inisiyasyonu sona ermiş sayılmaz.

2. Çağdaş Masonlukta, çırak derecesini almış ve bundan sonraki derecelere için aday olmaya hazırlanan mason.

İnisiyasyon

Eş. Erginlenme; *Fra*. Initiation; *İng*. Initiation; *Alm*. Aufnehmung

Türkçede **"tekris"** ile eş anlamlı olmak üzere Batı dillerinden dönüştürülmüş terim.

Bu terim Latincedeki "initium" *(giriş, başlangıç)* kökünden türetilmiştir. Ezoterik *(içrek)* olarak çalışan herhangi bir kuruluşta, gerek bu kuruluşa ilk girişi gerekse aşama aşama yükselişi niteler. Masonluk da temel niteliği bakımından ezoterik olduğundan, her mason bir inisiye sayılır.

Heredom

Eş. Herodem, Herodom

Rozkrua (Rose-croix) derecelerinde, oturumun yapıldığı mabet ya da bu mabedin temsil ettiği yer.

Bu sözcüğün etimolojisi üzerinde birbiriyle çelişkili kuramlar ileri sürülmüştür. "Harodim" sözcüğüyle karıştırıldığı da olmuştur. Sözlük anlamı bakımından yapılan açıklamalardan biri şöyledir:

Bu sözcük Yunancadaki "hieros" *(kutsal)* ve "domos" *(ev)* sözcüklerinin birleşiminden türetilmiştir. Bundan ötürü "mabet" ya da "loca" sözcükleriyle hemen hemen aynı anlama gelir.

Bir başka görüş uyarınca, Latincedeki "hoerodum" *(kalıtım)* sözcüğünden alınmadır. Burada sözkonusu olan "kalıtım" *(miras)* ile İngiltere tahtı üzerindeki haksahipliğinin vurgulanması istenmektedir. *«Heredom, 17. yüzyılın sonlarına doğru ülkelerinden ayrılmak zorunda kalıp Fransa'ya geçen, çoğu Paris yakınında St. Germain Şatosu'na yerleşen Stuartların yaşamış olduğu yeri belirtir.»* denir. Nitekim bu sözcüğün ilk kullanımı, Stuartist Masonlukta görülmüştür.

Üçüncü bir açıklamaya göre de İskoçya'da "Heroden" olarak anılan bir eski dağın adından alınmadır.

Hemşire

Fra. Sœur; *İng.* Sister; *Alm.* Schwester

Bir mason için, diğer bir masonun eşinin ve yetişkin kızının sıfatı ve niteliği.

Bu kavram, Masonlukta "kız kardeş" anlamında kullanılır. Bir mason, tüm diğer masonları kardeşi olarak tanırken, eşlerini de hemşireleri olarak benimser. Böylece, Masonlukta aileye verilen önem ve değer ile kadınların sevgi ve saygıya yaraşırlıkları vurgulanmış olur.

Bazı mason kuruluşlarında, masonların yalnızca eşleri ve kız çocukları değil, anneleri ve yetişkin kız kardeşleri de hemşire olarak nitelenir ve anılır. Ancak, masonların babalarına, erkek kardeşlerine ve oğullarına buna benzer bir nitelik verilmez.

Hemşireler, mason localarının düzenlediği "beyaz oturumlar"a katılabilir. Bir masonun ölümü, "hemşire"nin niteliğini kaldırmaz. Ancak, mason olan eşinden ayrılan ya da onun ölümünden sonra mason olmayan bir kimseyle evlenen kadına artık "hemşire" denmez.

Bu terim, Masonluğa yalnızca erkeklerin alınabileceği görüşüyle oluşturulmuştur. Kadınların da mason olabileceğinin kabul edildiği bir ortamda, kadın masonlara *"hemşire"* değil "kardeş" denir. Fakat erkek masonların mason olmayan eşleri ve yetişkin kızları gene de "hemşire" olarak anılır. Buna göre, gerek kadın masonların mason olmayan eşleri ile yetişkin erkek kardeşleri ve çocuklarının "birader" olarak anılması gerekirse de Masonlukta "birader" sözcüğü ve bu sözcüğün başkadillerdeki karşılıkları bu anlama gelmek üzere kullanılmamaktadır.

Eğer Türk dili bir evrim geçirmemiş ve "birader" sözcüğünün kullanımı terkedilmemiş olsaydı, kadın masonlara da "kardeş" değil, "hemşire" denirdi. Ancak Türk masonları birbirlerine "kardeş" dediği için, günümüzde erkek masonlar, yalnızca kendiaralarında konuşurken, kadın masonlar için "kız kardeş" terimini kullanmaktadır. Kadınların da mason olabileceğini benimseyenlere göre, cinsiyet ayırımı yapılmaksızın tüm masonlar kardeştir ve öyle anılmalıdır.

Bu durumda "kardeş" ve "kız kardeş" terimleri de gündeme geliyor.

Kardeş

Esk. Birader; *Fra.* Frère; *İng.* Brother; *Alm.* Bruder

Bir mason için, herhangi bir diğer masonun niteliği.

Bir mason, bir diğeriyle konuşurken ona «kardeşim» der. Masonlar arasında bir başka masondan söz edilirken, o mason "..... kardeş" olarak anılır.

Bu geleneksel nitelendirmeye yalnız konuşmada değil, yazışmalarda da uyulur.

Zaman zaman aynı amaçla "üstat" sözcüğü de kullanılır; fakat bu kullanım diğerinden öncelikli değildir ve ancak kendisine "kardeş" yerine "üstat" denilen kimseye ayrıca saygı gösterildiğini vurgulamaktan ileri gitmez. Türkiye'de kimi masonlar, masonik ilişkilerinde **"üstat"** sözcüğünü dillerine dolamıştır. Bu bakımdan zaman zaman henüz üstat derecesini almamış olan yeni bir masona bile "üstat" denilerek yanlışlık yapıldığı da görülebilmektedir.

Masonların birbirlerini kardeş olarak bilip öyle tanımasının, öncelikle Masonluğun temel ilkelerinden birinin KARDEŞLİK olmasından ileri geldiği düşünülebilir. Ancak, sadece Masonlukta değil, tüm insanlara yönelik türde bir ülküsel amaç peşinde koşan diğer birçok kuruluşta da -bunların "kardeşlik" diye bir temel ilkesi olmasa bile- üyeler birbirlerini kardeş olarak bilir ve anar.

Bu olguya tarih boyunca birçok kurumda rastlanmıştır. Demek oluyor ki, masonların kardeşliği, salt bu kurumun temel ilkelerinden birinin gereğinden değil, bir "ülkü birliği"nden kaynaklanır.

Bir başkasını "kardeş" olarak tanımak, bunu ona da duyumsattırmak, basitçe sıradan bir iş değildir. Güncel yaşamda kimilerinin başkalarına "kardeşim" demesi bir ağız alışkanlığıdır. Bu alışkanlık bilinçli bir tutumdan kaynaklansa ne güzel olurdu ama aslında bir içtenlik gösterisidir. Kimi zaman da basitçe laubalilikten ileri gelir.

Masonların birbirlerine "kardeşim" demeleri ise bunlarla benzeştirilemez; çünkü bilinçli bir benimseyişten ileri gelir. Aynı ana ve babadan olma iki kişinin kardeşliği, kan bağına dayanır. Ancak, böyle iki kardeşin, birbirlerine kardeşliğin gerektirdiği sevgiyi duyamadıkları, saygı ve güveni gösteremedikleri, aralarında bağlılık ve dayanışma oluşturamadıkları hatta birbirlerine kin besledikleri çok görülmüştür. Birbirlerine darılan hatta birbirlerine karşı olan duygularını nefret mertebesine çıkaran aynı ana ve babadan doğma kimseler, birbirlerinden "kardeş" diye sözetmekten olanca güçleriyle sakınır. Demek oluyor ki "kardeş" sözcüğünün altında önemli bir duygusal bağ olgusu vardır. Bu, sıradan bir kan bağının çok ötesinde, gerçek birliğin, sevginin, içtenliğin, bağlılığın ve güvenin bir yansıması ve doğal sonucudur.

Kan bağı bakımından hiçbir ilgisi olmayan iki kişinin birbirlerine «kardeşim» diyebilmesi ve birbirlerini kardeş olarak tanıyabilmesi için, mason ya da aynı ezoterik kurumun üyesi olmaları da gerekmez. Toplumsal yaşamında bir insan, bir gerçek dostunu, kendisine içtenlikle bağlandığı bir arkadaşını da "kardeş" olarak görebilir. Her mason, bir diğer masonu, öncelikle Masonluğun amaç ve ilkelerinde birleştikleri, bu uğurda ortak çaba gösterdikleri için kardeşi olarak tanır. Ancak bu durum, insanı ve insanlığı seven bir masonun, başkalarını da kardeş bilip kardeş saymasına engel değildir. Aslında Masonluk, "mason" sıfatını taşımakta olup olmadıklarına bakılmaksızın tüm insanların birbirlerini kardeş sayarak kucaklamalarını bir temel amaç olarak ortaya koymuştur.

Bazı mason kuruluşlarında "kardeş" sözcüğü, ülküsel değil, dinsel nitelikli bir temele dayandırılır. Bu benimseyişin gerekçesi şöyledir: *«Tanrı tüm insanların babasıdır; bundan ötürü tüm insanlar da birbirlerinin kardeşidir.»*

Kardeşliğin bu tür tanımlamasında da amaç aynıdır ama yaklaşım farklıdır. Bir de zayıf noktası vardır. Çünkü Tanrı'nın tüm insanların babası olduğu bir dogmadır; üstelik salt Hıristiyan dogmasıdır; bir gün bu dogmatik inancın yanlışlığı kanıtlanacak olursa, insanların kardeşliğinden söz edebilme olgusu kendiliğinden ortadan kalkar.

Ülkü birliğinden kaynaklanan kardeşlik çok daha güçlüdür; benimsenen amacın bir gün gerçekleştirilebileceğine ilişkin umut yitirilmedikçe, varlığını korur.

Dogmatik inançlara saplanmış ya da bağnaz kimseler, temeli salt insanca bir ülkü birliği üzerine kurulu bir kardeşliği anlayamaz. Onlar için kardeşlik, ancak ya bir kan bağına dayanan karın kardeşliği ya da ortak inanca dayanan din kardeşliği biçiminde olabilir. Dolayısıyla bu düşüncede olanlar, Masonluktaki ya da benzer ezoterik kurumlardaki KARDEŞLİK ilke ve olgusunu küçümser, bunu Masonluğu ya da o ezoterik kurumu kötülemek için kullanmaya çalışırlar.

Masonluk, ilk örgütlenmesinde sadece erkek üyeler için oluşturulmuştur. Amaç ve ilkeleri kadınları dışlamakta değilse de, kadınların mason olamayacağı öngörülmüştür. Bu, salt Masonluğa özgü bir tutum değildir. Tarih boyunca toplumlarda erkek ile kadın arasında var olagelmiş ayırımdan kaynaklanmaktadır.

Bu ataerkil düşünce ya da eğilim nedeniyle de hemen hemen tüm dillerde dilimizdeki "kardeş" sözcüğünün karşılığı, "erkek kardeş" anlamına gelir. Ne var ki, Operatif Masonluk dönemi boyunca süregelmiş, Spekülatif Masonluğun örgütsel oluşumu sırasında da korunmuş olan bu geleneksel tutum, 19. yüzyıl sonlarından bu yana çöküntüye uğramıştır. Dünya yüzündeki çoğu mason kuruluşları bunu benimsemeye yanaşmasalar bile, yüzyılı aşkın bir süreden bu yana kadınların da "mason" olabildiği yadsınamayacak bir gerçektir.

Fakat konu "kardeş" sözcüğü olunca, çoğu dillerde erkek ve kadın masonların birbirlerine aynı sözcüğü kullanarak seslenmeleri, dil kuralları bakımından olanaklı değildir.

Türk Masonluğu bu bakımdan büyük bir avantaja sahiptir. Eskiden kullanılan "birader" sözcüğü çoktan terk edilmiştir. Erkek masonlar, yalnızca kadın masonlardan söz ederken, onlardan söz etmekte olduklarını açıkça belirtebilmek bakımından "kız kardeş" sözcüğünü kullanmaktadır. Fakat genel olarak "kardeş" sözcüğü, hem erkek hem de kadın masonlar için geçerlidir.

Kız Kardeş

Fra. Soeur; *İng.* Sister; *Alm.* Schwester

Herhangi bir erkek mason için, bir kadın masonun niteliği.

Spekülatif Masonluk, önceleri örgütsel bakımdan yalnızca erkeklerin üye olabileceği bir tarzda oluşturulmuştu. Amaç ve ilkeleri kadınları dışlamakta değildi ama kadınların "mason" olamayacağı düşünülmüştü. Bu, tarih boyunca hemen hemen tüm toplumlarda erkek ile kadın arasında var olagelmiş cinsiyet ayırımı nedeniyledir. Oysa 19. yüzyıl sonlarından buyana kadınlar "mason" olabilmektedir. Fakat bu, Masonluğun genel tarihiyle karşılaştırılacak olursa, yeni bir olgu sayılır. Belki daha da "yeni" olarak nitelenebilecek bir olgu, bu bağlamda ırk ayırımcılığı da olmamasıdır.

Çoğu dilde erkek ve kadın için "kardeş" sözcüğünün ayrı ayrı karşılıkları vardır. Bu farklılık eskiden Türkçede de vardı; erkek kardeşe *"birader"*, kız kardeşe *"hemşire"* denirdi; Anadolu'da yer yer hâlâ *"bacı"* denir.

"Hemşire" sözcüğü, tıp ve bakım ile ilgili anlamlarda da "kız kardeş" sözcüğünün Batı dillerindeki karşılıklarıyla uyumludur ama Türkçede "kız kardeş" anlamına gelmek üzere pek kullanılmaz olmuştur.

Türk Masonluğu'nda, kişilerin "mason" olabilmeleri bakımından cinsiyet ayırımı gütmeyenler, diğer masonlar için salt "kardeş" sıfatını kullanır.

Türk dili, bu bakımdan ayırımsızlık olanağı sağlar. Fakat Türkiye'de kadınların da mason olabilmesi, Avrupa'ya oranla henüz pek yeni bir olgudur. Erkek masonların, alışkanlıklarını değiştirebilmeleri kolay değildir.

Yalnızca kadın masonların bulunduğu ya da kadın ve erkek masonların bir arada olduğu bir ortamda, tüm masonlara hiçbir ayırım yapmadan "kardeş" denir. Ancak, sadece erkek masonların bulunduğu bir ortamda "kardeş" denilince, çoğu kez bu sözcük kadın masonları da içermez. Bu nedenle erkek masonlarca, özellikle kadın masonlardan söz edilirken "kız kardeş" terimi kullanılmaktadır.

Anlaşılan o ki, bu konu başlıklarının bütünlenebilmesi bakımından kadınlarda Masonluk konusundan da söz etmek gerekiyor.

Hermetik Felsefe

Temel öğelerini Hermetizm'den almış olan bazı felsefe türleri.

Bu terim, öncelikle Alşimistlerin, aynı zamanda Rozkruacıların felsefesini nitelemek üzere kullanılmıştır. Doğanın tözünün üç temel kimyasal öğeden oluştuğunu, bunların da kükürt, cıva ve tuz olduğunu benimseyen felsefeler de bu sıfatla anılmıştır. Dolayısıyla, "hermetik" olan her şeyin alşimiyle bir ilgisi bulunduğu varsayılabilir.

Hırs

Fra. Ambition; *İng*. Ambition; *Alm*. Ehrgeiz

Tutkunun aşırılığa varması.

Masonlukta her türlü aşırılık, olumsuz olarak nitelenir ve masonlara tüm tutum ve davranışlarında ölçülü olmaları önerilir. Bu nedenle Masonlukta hırsın hiçbir türü onanmaz. Ancak hırs ile bir şeyi mutlaka başarabilmek için uğraşı vermekte direnmeyi eş tutmamak gerekir.

Hiram'ın Çocukları

Fra. Enfants d'Hiram; *İng*. Hiram's Children; *Alm*. Kinder von Hiram

Simgesel anlamda "tüm masonlar".

Burada "Hiram'ın çocukları" denilirken, bu aslında simgesel bir ünlüm taşımaküzere ve "Hiram'ın ardılları" olarak düşünülmektedir.

Bu terim, sadece Spekülatif Masonlukta değil, Operatif Masonluk döneminde de kullanılmıştır. Bunun belirgin nedeni, Ortaçağ'daki masonların, Süleyman Mabedi'ni ulu tutup, o değerde bir yapıt verebilme umudunu taşımış olmalarıdır.

Süleyman Mabedi'nin gerçekten yapılmış olup olmadığına ilişkin kararsızlıklar bir yana dursun, bu mabedin tüm uygarlık tarihi boyunca meslek ve sanatları yapıcılık olanların gerçekleştirilmiş olduğu "en ulu yapıt" olup olmadığı tartışma konusu edilebilir. Ancak bu konudaki bilgiler yetersizdir. Gerçekten yapılmış olup olmadığı bilinmediği bu mabedin, yapılmışsa, özellikleri tam olarak bilinememektedir.

Bu konuda ortaya konmuş olan tezler ancak birer varsayım niteliği taşır. Bu nedenle operatif masonlar, kendilerini "Hiram'ın çocukları" olarak nitelendirerek, mesleklerinde yapılmış olanların daha iyisini, daha güzelini, daha görkemlisini yapmaya çalışıp, atalarının yapıtına eş değer bir yapıt verme umudunu sürdürmüşlerdir. Spekülatif Masonlukta da böyle bir yapıt, "İnsanlık Mabedi" ya da "Ülkü Mabedi" kavramıyla örtüşür.

Hiyeroglif

Fra. Hiéroglyphe; *İng*. Hieroglyphics; *Alm*.Hieroglyphe

Eski Mısır'ın simgesel ve gizemsel yazısı.

Etimolojik olarak Yunancadaki "hieros gluphein" *(kutsal şeylerin oyması)* teriminden türetilmiş bir terimdir.

Eski Mısır yazısında, doğada bulunan çeşitli öğelerin basit çizimleriyle harfler, heceler ve sözcükler oluşturulurdu. Hiyeroglifin asıl kullanımı, ezoterik ekollerin rahiplerince uygulanmıştır.

Bu kurumların mabetlerinin duvarlarında, günümüzde bile henüz bütünüyle çözümlenememiş olan hiyeroglifler vardır.

Hiyerogliflerin oluşturulmasında kullanılmış olan dil, yalnızca simgesel değil, aynı zamanda alegoriktir. Çözümlenmesi pek zordur. Konunun ana hatlarının önceden bilinmesi, ayrıca yazılmış oldukları tarihteki olay ve eğilimlerin gözönünde tutulması gerekir. Bu nedenle birçok hiyeroglif yorumlanmış ama tam olarak çözümlenememiştir.

Hiyerogramatist

Fra. Hiérogrammate; *İng*. Hierogrammatist; *Alm*. Hierogramatist

Sözlük anlamı bakımından "kutsal sözleri bilen kişi".

Eski Mısır'ın ezoterik ekollerinde, gizli belgeleri korumakla ve örgüte yeni kabul edilmiş olan kişilere ilk ritüelik bilgileri vermekle sorumlu olan görevli.

Hoşgörü

Esk. Müsamaha; *Fra*. Indulgence; *İng*. Indulgence; *Alm*. Nachsicht

Başkalarının tutum, söz ve davranışlarını, sert tepkiler göstermeksizin, ılımlı olarak ve anlayışla karşılama.

Hoşgörülü olmak, bir masonik erdem olarak nitelenebilir. Çünkü olgunluk, deneyimlilik, serin kanlılık, sevgi ve sevecenlik *(şefkat)* ile oluşur.

Birbirlerine çok yakın anlamlı oldukları için, "hoşgörü" ile "tolerans" kavramının karıştırıldığı hatta eş anlamlı tutulduğu görülebilir. Ancak, hoşgörü ile tolerans aynı şey değildir. Bunu bilmek ve hoşgörü terimini tolerans anlamında kullanmamaya özen göstermek gerekir.

Hoşgörüde, öncelikle duygusal bir yaklaşım vardır. Hoşgörüyle karşılanan kimsenin tutumunun, söz ve davranışlarının temelindeki nedenleri, savlarını, görüş ve inançlarını anlayıp değerlendirmeyi, kendine göre bir haklılığının bulunup bulunmadığını araştırıp incelemeyi gerektirmez.

Bir diğer bakışla, hoşgörünün gerekçesi sorun çıkarmamak olarak nitelenebilir. Dolayısıyla, "bağışlama", "gözyumma" ve "aldırış etmeme" gibi kavramlarla bağdaşır.

Buna karşılık "tolerans"ta ne bağışlama, ne gözyumma ne de aldırış etmeme vardır. Tolerans, duygusallıktan uzak, tümüyle bilimsel ve akılcı bir yaklaşımı, anlamayı ve değerlendirmeyi gerektirir.

Bir kişinin diğerine onu hoş gördüğünü söylemesi, ona aldırmadığını, onu pek de umursamadığını ya da büyüklük gösterip onu bağışladığını belirtmesidir. Oysa birinin diğerine tolerans gösterdiğini söylemesi, onunla aynı görüş ve düşüncede olmamakla birlikte onun da kendine göre haklı yanlarının bulunabileceğinin benimsendiğini yansıtır.

Bir kusur hatta bir suç hoşgörü ile karşılanabilir ama tolerans la karşılanamaz. Ancak bir tutum, inanç ve düşünülerdeki yanılgı ya da eksikliğe tolerans gösterilebilir.

Masonlara, yaşamlarında başkalarıyla ilişkilerinde hoşgörülü olmaya çalışmaları, ancak bunu aşırılığa kaçırmamaya özen göstermeleri öğütlenir. Çünkü aşırı ya da sürekli hoşgörü, bir yandan hoş görülenin şımarmasına yol açarken, diğeryandanda hoşgörü göstereni ya miskin ya da mutsuz eder. Bundan daha önemli olanı ise, başkalarına tolerans gösterebilmektir.

Işık

Eş. Nur; *Fra*. Lumière; *İng.* Light; *Alm*. Licht

Aydınlığı sağlayan kaynak.

Masonlukta "aydınlık" kavramı, bilgi ve bilgelik sözcüklerinin simgesel karşılığı olarak kullanılır. Tarih boyunca hemen her ezoterik ekolde, dinlerde ve tarikatlarda, aydınlık "iyi, doğru ve güzel" olanı, karanlık ise "kötü, yanlış ve çirkin" olanı nitelemek üzere kullanılmıştır.

Bireyin amacı "karanlıktan aydınlığa geçiş" simgesel deyişiyle dile getirilir. Bunu sağlayan ışıktır. Bu yüzden, gerek bir kavram gerekse somut bir aydınlatıcıöğeolarak ışık, tüm bu ezoterik kurum ve örgütlerde çok önemli bir yer tutmuştur.

Masonlukta ışık kavramı, masonik eğitim ve öğretimin verilmesinde kullanılan tüm öğeleri içerir. Bu bakımdan simgeler, alegoriler, özdeyişler ve ritüellerin bir öğütleme ya da aşılama içeren bölümlerinin her biri "ışık" olarak nitelenir. Bunlar birleşince Masonluktaki aydınlığı oluşturur; bir masonun aydınlanmasını sağlar.

Işığa Kavuşmak

Eş. Nura Kavuşmak

Mason olmak isteyen kişinin, Kabul Töreni'nden geçerek dileğine ermesi.

Bu bir simgesel terimdir. Mason olmayan bir kişinin, simgesel olarak *"karanlıklar içinde"* bulunduğunun kabul edilmesiyle bağlantılıdır. Nitekim adayın Masonluğa Kabul Töreni'nin büyük bölümünde gözlerinin bağlı oluşunun nedeni de budur. Törenin sonunda gözleri açılır ve somut olarak ışığa kavuşması sağlanır.

Masonlukta "ışığa kavuşmak" terimi bu somut olayı nitelemek üzere kullanılmaz. Masonlukta nasıl "ışık" ve "karanlık" sözcükleri birer simgesel anlam taşırsa, "ışığa kavuşmak" terimi de öyledir; simgesel olarak "aydınlanma" terimiyle özdeşleşir.

Işığa Kavuşturmak

Eş. Nura Kavuşturmak

Mason olmak isteyen bir kişinin kabul törenini yöneterek, tören sonunda onarıtüelik olarak simgesel ışık verilmesini sağlamak ve "mason" sıfatını da vermek.

Masonlukta "ışığa kavuşmak" teriminin sık kullanılmasına karşılık, "ışığa kavuşturmak" terimi pek ender olarak geçer. Bunun nedeni de bir bakıma Masonluktaki alçak gönüllülüktür. Hiçbir locanın saygıdeğer üstadı / üstad-ı muhterem ya da bu görevi daha önce yapmış olan bir mason, bir diğer kardeşin geçmişteki kabul törenindensöz ederken *«Onu ışığa ben kavuşturdum.»* gibi bir sözetmez. Bir mason, ışığa kendisi kavuşur, ondan önceki masonlar ona bu bağlamda sadece yardımcı olur.

İbranîce

Fra. Hébreu; *İng*. Hebrew ; *Alm*. Hebräisch

Samî dillerinin kuzeybatı öbeği.

İbranîce, eskimiş ve günümüzde dinsel amaçlar dışında pek kullanılmayan bir dildir. Günümüzde İsrail'de İbranîceye pek yakın olan Arami dili konuşulur.

İbranîce, eskiden de salt Yahudilere özgü bir dil değildi. Doğu Akdeniz ile Mezopotamya arasında kalan bölgede bu dilin çeşitli ağızları *(lehçeleri)* konuşulurdu. Bir Samî dili oluşu nedeniyle, gerek Arapça gerekse eski Fenike diline pek yakındı.

Mason ritüellerindeki sözcük ve terimler arasında İbranîce kökenli olanlarıçoktur.Ön yargılı antisemitistler bunu yadırgar; antimasonik yazarlar ise, budurumu, *"Masonluk ile Siyonizmin bağdaştığını gösteren bir kanıt"* olarak göstermeye çalışır.

Masonlukta sık sık İbranîce sözcükler görülmesinin bir nedeni, birçok derecenin ritüelinde Süleyman Mabedi'nin yapımına ilişkin bir alegorik öyküden pasajlar anlatılışıdır.

Bundan daha önemli olan bir diğer nokta ise, Hıristiyanlığın kutsal kitapları olan Tevrat (Eski Ahit) ile İncil'in (Yeni Ahit), özgün anlatımlarının İbranîce olmasıdır. Bunlardan Tevrat, Batı dillerine çevrilmeden önce Yunanca yazılmış ama kişi adları ile birtakım sözcükler İbranîce olarak bırakılmıştır. İncil ise Latinceye çevrilmiştir. Masonluğun çeşitli derecelerinin ritüellerinde hem İbranîce hem de Latincesözcükler ve özdeyişler vardır.

Spekülatif Masonluk, 18. yüzyıl başlarında Hıristiyan inançlarının yaygın olduğubir ortamda kurmuştur. İlk kuruluşunda dinler ve inançlar arasında ayırım gütmezgibibir tutumtakınmışsa da bu ayırımsızlığın sadece Hıristiyan mezhepleri arasında olduğu bellidir. Kaldı ki, çok kısa bir süre sonra özellikle ilk kuruluş yeri olan İngiltere'de Masonluğun din görüşünün de açıkça ortaya konması zorunluluğu doğmuştur.

Ritüellerde özellikle Hıristiyanlığın inanç ilkelerinin, lejant ya da gelenekleriyle ilintili birçok öğenin yer almakta oluşu doğaldır. İbranîce sözcük ve terimlerin sıklığı da bu olgudan kaynaklanır.

İbrani alfabesinde sesli harf yoktur. Dilin sonradan zenginleşmesiyle, herhangi bir sözcüğün nasıl okunacağı, harflerin yanlarına ve altlarına konulan ve "mazoretik" olarak anılan ek noktalarla belirtilmiştir.

Dolayısıyla, İbranîce sözcüklerden birçoğu, Latin harfleriyle yazılıp, okunuşları da Batı dillerine dönüştürülürken, ilgili dilin fonetiğine göre yer yer farklı şekiller almıştır. Fakat bunun çağdaş Masonlukta pek önemi yoktur; çünkü tümbusözcükler yalnızca birer simge niteliği taşır.

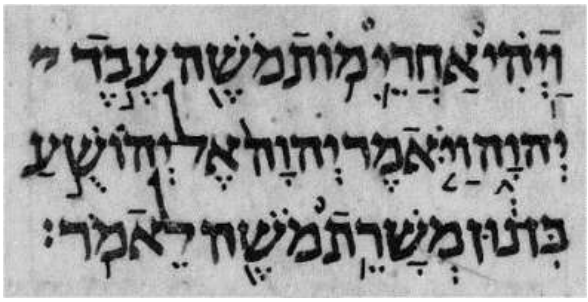
Mazoretik Noktalar

Fra. Points massorétiques; *İng*. Masoretic Points; *Alm*. Masoretischepunkte

Arap ya da İbranî harfleriyle yazılan bir yazının nasıl okunması gerektiğini belirten noktalama işaretleri.

Bu alfabelerde sessiz harf yoktur. Dillerin ilkel dönemlerinde, kullanılan sözcüklerin sayısı pek azdı. Okuma yazma bilenlerin sayısının pek az olduğu dönemlerde, yazan ne yazdığını okuyan da neyi okuduğunu bildiği için, sözcüklerin yanlış okunması olasılığı yoktu. Sonradan, gerek dillerdeki sözcük sayısının artması gerekse yazanile okuyanın çok farklı nitelikler taşıyabilmesi, birtakım sözcüklerin yanlış okunabilme ve yazılma amacından farklı bir anlama çekilebilme olasılığını çıkardı.

18. yüzyılda, bu sakıncayı giderebilmek amacıyla "Mazorit" adı verilen bir okul kuruldu. Bu okulda, gerek İbranîce gerekse Arapçada farklı okunuşları belirlemek üzere harflerin üstlerine ve altlarına noktalar konması kuralı getirildi; bu işlem kesin kurallara bağlandı.

Ancak "mazoretik" olarak anılan bu noktaların, kutsal metinlerde kullanılmamasına özen gösterildi. Bu nedenle gerek Tevrat gerekse Kuran'da yer alan birçok sözcük, farklı şekillerde okunabilmekte, bunun sonucunda farklı anlamlar çıkarılabilmektedir. Nitekim Çağdaş Masonlukta İbranîce kökenli birçok sözcüğe birkaç ayrı anlam verilmekte oluşu da bundan ileri gelmektedir.

İçtenlik

Esk. Samimîyet; *Fra.* Sincérité; *İng.* Sincerity; *Alm.* Aufrichtigkeit

Sözde, tutumda ve davranışta art niyetsiz ve saklamasız olma.

İçtenlik, kimine göre bir erdemdir, kimine göre ise öyle sayılmaz. Ancak tüm erdemleri besleyen bir nitelik olduğu kuşkusuzdur.

İçtenlik, ikiyüzlülüğün, yalancılığın, yüzegülücülüğün, dalkavukluğun ve art niyetli oluşun karşıtıdır. Sevginin, dostluğun, gerçek ülkü kardeşliğinin, güç birliğinin, bağlılığın, dayanışmanın ve uyuşmanın kaçınılmaz gereğidir.

Bir insan, içtenlikle doğru ve dürüst bir kimse değilse, onun doğruluğundan ve dürüstlüğünden sözedilemez; sadece doğru ve dürüstmüş gibi görünüyor demektir. Bir insan, iyiliği içtenlikle benimsememişse, onun yaptığı iyilik ya bir gösteriştir ya da bundan kendine de pay çıkarabilmek içindir.

İçtenlikle dolu bir insan, çevresinde hoş karşılanabilmek için, onur ve saygınlığından özveride bulunmayan kimsedir; sözünü, düşündüğü gibi, çekinmeden ve açıkça söyler.

Masonlukta, bir masondan üç tür içtenlik beklenir:

a) Kendine karşı içtenlikle dolu olması, yani kendini aldatmaması;

b) Mason kardeşlerine karşı içtenlikle beslenen bir tutumu benimsemesi yani kendisini olduğundan başka türlü göstermeye kalkışmaması;

c) Masonluğa içtenlikle bağlanması, yani masonik amaç ve ilkeleri sadecegörünüşte benimsemiş olup, aslında başka amaçlar peşinde koşmaması ve başka ilkeleri öncelikli tutar olmaması.

Masonluğun, evrensel amaçlarının gerçekleşebilmesinin, büyük ölçüde insanların içtenliğine dayandığı söylenebilir

İdealizm

Fra. Idéalisme; *İng*. Idealism; *Alm*. Idealismus

1. Düşünce, tutum ve davranışların belirli bir ülküye göre düzenlenmesi.

İdealizm kavramı bu tanıma uygun olarak kullanıldığında, bir tutumu dile getirir. "Ülkücülük" ile eş anlamlıdır.

2. Gerçeklerin araştırılmasında, düşünceyi öncelikli tutan bir öğreti.

İdealizm kavramı bu tanıma uygun olarak kullanıldığında, "Düşüncecilik" ile eş anlamlıdır. Bu öğreti, gerçeklerin araştırılmasında düşünce üretmeyi öncelikli tutar. Temel özelliği nedeniyle metafizik bir özellik taşır. Bu nedenle de materyalist diyalektik ile çelişir.

İkonoloji

Fra. Iconologie; *İng*. Iconology; *Alm*. Ikonologie

Eski çağlarda resim ve simgelerle yapılmış olan anlatımları açıklamaya çalışan bilim dalı.

Eski ezoterik kuruluşların tarihi ve öğretilerinin büyük çoğunluğu, kalıntılar üzerindeki resim ve simgelerin anlamlandırılarak çözümlenmeleriyle öğrenilebilmiştir. Bu bakımdan ikonoloji, Masonluktaki yaklaşım uyarınca tarihsel ve filozofik çalışmalara çok değerli katkılarda bulunan, önemsenmeye ve üzerinde durulmaya değer bir bilim dalıdır.

İmge

Esk. Hayal; *Fra*. Image; *İng*. Image; *Alm*. Vorstellungsbild

Gerçek dışı fakat düşüncede gerçekmiş gibi benimsenen bir tasarım ya da varsayım.

İmgenin gerçek olamayışının nedeni, salt insan bilincinde oluşturulması, doğanın nesnel olgularıyla uyum sağlamamasıdır. Masonluğun öğretiminde masonların imgelere kapılmaktan sakınmaları önerilir. Çünkü imgeler, insanın, gerçekleri bulabilmesini engeller.

İnanç - Umut - Yardım

Esk. İtikat-Ümid-İane; *Fra.* Foi-Espérance-Charité
İng. Faith-Hope-Charity; *Alm.* Glaube-Hoffnung-Nächstenliebe

Masonluğun bazı ileri ve yüksek derecelerinde, birbirlerine bağlı olarak benimsenmiş üç temel ilke.

Bu üç ilke, bu şekilde bir üçleme halinde Hıristiyanlıkta kullanılır. Masonluğa da bu kaynaktan alınmıştır. Bu üç ilkenin sonuncusu olan yardım, varlıklı olanın yoksul olana yardımı *(sadaka)* anlamındadır.

İnsancılık (İnsancıllık)

Eş. Hümanizm, Hümanistlik; *Fra.* Humanisme; *İng.* Humanism; *Alm.* Humanismus

Tüm insanlara, bireysel olarak gönenç, esenlik, mutluluk ve eşit haklar sağlanmasını öngören ve savunan ülkü.

Güncel Türkçede aynı anlamda olmak üzere "insancıllık" terimi de kullanılır ama bu yanlıştır. Çünkü insancıllık *"insana yakın olma ve insanı sevme ya da insana değer verme durumu"* şeklinde tanımlanabilir; herhangi bir ülküsel nitelik taşımaz.

İnsancılık akımı, belirgin olarak Eski Yunan'da başlamıştır. Ortaçağ sırasında Avrupa'da durdurulmuş, Doğu'da gelişimini sürdürmüştür. Rönesans ile birlikte Batı'da da yeniden canlanarak çağımıza ışık tutmuştur.

Rönesans'ın insancılığı, Avrupa insanının Ortaçağ'da yitirdiği kişiliğini kazanması amacına yönelmiştir. 18. yüzyılın ikinci yarısında, Aydınlanma Çağı olarak anılan dönemde ise insana, kendine yaraşır bir yaşam sağlamayı gözeten bir ülkü olmaya dönüşmüştür. Böylece, insanın eğitilmesini, bilgi ve becerilerinin geliştirilerek değerlendirilmesini, insanların topluca evrimselleşmesini de kapsar olmuştur.

İnsancılık, Masonluğun amaç ve ilkeleri ile çok sıkı bağdaşır. Hatta bazı masonik yazarlar, Masonluk ile insancılığı özdeş tutmuştur. Ancak Masonluk, insanı bireysel özgürlük, gönenç ve mutluluğu açısından değerlendirmekle kalmaz; bunları toplumsal amaçlarla da bağdaştırarak bütünleştirmeyi öngörür. Bu bakımdan Masonluğun öğretimi insancılığı içerir fakat onu aşar.

İnsanlık Mabedi

Fra. Temple de l'Humanité; *İng.* Temple of Humanity; *Alm.* Tempel der allen Menschen

Masonluğun evrensel amaç ve ülküsünün tasarımsal simgesi.

Eş anlama gelmek üzere **"Ülkü Mabedi"** terimi de kullanılır.

Masonluğun evrensel boyutta benimsemiş olduğu amaç, dünya yüzündeki tüm insanları ve bu insanların oluşturdukları tüm toplumları ayırımsız olarak içermek üzere bir "insanlık ideali"ne yönelmiştir.

Bu idealin gereği olarak, tüm insanların ve tüm toplumların sonsuz ve koşulsuz bir barış içinde, esenlik ve mutlulukla dolu olarak yaşaması, birbirlerine güvenle ve sevgiyle sarılmaları, hep birlikte evrim doğrultusunda ilerlemeleri öngörülmektedir.

Böyle bir amaç, ancak "mabet" sözcüğü ile simgelenebilir. Çünkü bu amacın yüceliği onu kutsallaştırmaktadır.

Bu mabet, bir dinsel yükümlülüğün yerine getirileceği ya da tapınım için kullanılacak bir mabet değildir. Bu mabet, aynı ya da benzer inançlıların bir araya getirilerek, topluca fakat bireysel düzeyde huzur ve mutluluk arayışında bulunacakları bir mabet de değildir.

Simgesel nitelikli bu mabet geçmişimizde yoktu, çağımızda da yoktur. Gelecekte kurulması umulmakta, ülkü edinilmekte, Masonlukta yapılan çalışmaların bu ülküye yöneltilmesi öngörülmektedir.

Bu geleceğin tasarımsal mabedinin, tüm iyilik, güzellik ve doğrulukların kaynaştığı bir ortam olması istenmektedir.

İnsanlık Mabedi, "bir toplumsal düzen" olarak da betimlenebilir. Bu toplumsal düzende tüm insanlar, dogmalardan, her türlü bağnazlıktan, batıl saplantılardan, özdeksel ve olumsuz tutkulardan, bireysel yararlanma kaygılarından arınmıştır; gerçek özgürlüklerini kazanmışlardır. Bu toplumsal düzende, insanlar arasında hiçbir nedenle ayırım ve ayrıcalık yoktur; herkes, her koşulda adaletin gerektirdiği eşit haklara sahiptir. İnsanlar birbirlerine hiçbir karşılık beklemeksizin sevgi, tolerans, güven, saygı ve anlayışla bağlanmıştır.

Bu mabedin her bir taşı iyilik, doğruluk, adalet, bilgi, olgunluk ve mutluluk ile süslenmiştir. Bilim, akıl ve bilgeliğin ışığı ile aydınlatılmıştır.

Böyle bir idealin gerçekleşmesine olanak bulunmadığı, hiçbir zaman da bulunamayacağı, bu tasarımın bir imge *(hayal)* olmaktan öteye gidemeyeceği ileri sürülebilir. Uygarlık tarihinin bugüne kadarki geçmişi, bu karamsar görüşü desteklemektedir. Ancak insanlığın geçmişinin böyle oluşu, geleceğinin de böyle olacağını göstermez.

Tüm olumsuz etkenlere karşın, Masonlukta, insanın evrim yeteneğinin sınırsızlığına güvenilerek, bu yüce idealin bir gün gerçekleşeceği umudu beslenmekte, bu mabedin yapı taşlarının hazırlanmasına çalışılmaktadır. Bu umudun yitirilip bu çalışmanın durması halinde, Masonluğun varlığını sürdürmesinin bir anlamı kalmaz.

İskoççuluk

Batı dillerinden dönüştürülerek Türkçeye alınmış **"Ekosizm"** teriminin sözlük karşılığı.

Bu terim, doğrudan bir doktrinel anlam taşır. Salt Stuartist Masonluk bakımından da 18. yüzyılın ilk yarısında, o dönemin politika olgusuna uygun olarak, hemen hemen bu anlamda kullanılmıştır.

Ancak sonradan, Stuartların politik emellerinin gerçekleşememesi bir yana dursun, İskoç Masonluğu, "İskoçluk" ile hiçbir ilgisi ve ilişkisi olmaksızın, "Ekosizm" adı altında varlığını genişleterek sürdürmüştür.

Ekosizm, yalnızca Masonluğa özgü bir terimdir; İskoççuluk ise değildir. Bu nedenle Türk Masonluğu'nda "Ekosizm" teriminin kullanılması benimsenmiştir.

İsteklilik

Esk. İştiyak, Şevk; *Fra*. Volonté; *İng.* Fervency; *Alm*. Glühendlichkeit

Bir şeyi, yararlı olacağı düşünüsü ya da inancıyla, benimseyerek yapma

Masonik çalışmalarda isteklilik ya da gönüllü olma, çok önemli bir etkendir. Çünkü bu tür bir çalışma yapmaya istekli olmayan bir mason, Masonluğun amaçlarının gerçekleştirilebilmesi doğrultusunda hiçbir yarar sağlayamaz. Nitekim bu nedenle masonik çalışmalarda her masonu isteklendirmek *(teşvik etmek)* diğer masonların görevlerindendir.

İyilik

Esk. Salâh; *Fra*. Bonté; *İng.* Goodness; *Alm*. Güte

İnsan ruhunun temel olgusu.

İyilik, Masonluğun töresel ilkelerinden biridir. Masonlukta iyi insan olmak ve başkalarına iyilik etmek, yalnızca insan ve insanlık sevgisine dayanan, herhangi bir yarar gözetmeden ve karşılık beklemeksizin yerine getirilen bir erdemdir.

Bilerek ve isteyerek kötülük yapmamak, bilmeden yaptığı bir kötülükten ötürü acı duyarak onu gidermeye çalışmak, sağlam ve olumlu bir insan karakterinin yansımasıdır. Bu karakter yapısı, nerede ve her ne şekilde olursa olsun, hiçbir an ve hiçbir koşul altında bireyin kendi çıkarını başkasının zararında aramamasını gerektirir.

Masonluktaki iyilik anlayışı, çoğu dinsel inançtaki anlayıştan hayli farklıdır. Gerek "bu dünya"da gerekse "öteki dünya" olarak nitelenen ölümden sonraki varsayımsal yaşam ortamında, ödüllendirilme bekleyişiyle ya da cezalandırılma korkusu ileyerine getirilen sahte bir erdemlilik görüntüsünün dışındadır.

Beğeni, övgü ya da saygı kazanmak hatta yalnızca ilgi çekmek amacıyla yapılan iyilik ve iyilikçi görünme de "mason töresi"ne sığmaz. Bunun için, Masonlukta her türlü iyilik bildirilmeksizin ve anlatılmaksızın yapılır.

Bir diğer deyişle, Masonlukta iyilik, ancak alçak gönüllülük ve içtenlik dolu olarak yapılırsa değer kazanır; gönül yüceliği ile pekişerek gerçekleşir.

İnsanları *"iyiler"* ve *"kötüler"* diye ikiye ayırma olanağı yoktur. İyilik yetkinliktir; kötülük ise noksanlıktır. Her insan, kendi benliğinde hem iyilik hem de kötülük öğelerini birlikte taşır. Önemli olan, noksanlıkları gidererek yetkinliğe yönelmek, kötülüklerden kaçınarak iyiliklerin yolunu tutmak, bu tutumu başkalarıyla da paylaşarak topluma yaygınlaştırmaktır.

Mason olmadığı halde iyi olan insan çoktur; bir mason da mutlaka "iyi bir insan" olmalıdır. Ancak "mason" unvanını taşımakla birlikte gönlünde doğru dürüst bir iyilik duygusu taşımayanların bulunduğu da bir gerçektir.

Justitia Nobis Regula Immutabilis

Latince: "Bizim için adalet, değişmez bir yasadır."

Kaba Güç / Kuvvet

Fra. Force brute; *İng*. Brutal Force; *Alm*. Brutale Stärke

Bir şeyi ele geçirmek, egemenlik sağlamak ve üstünlüğü göstermek amaçlarıyla kullanılan, salt bedensel nitelikli ya da salt özdeksel olanaklara dayanan güç.

Masonluktaki benimseyişe göre bu tür gücün kullanımı, noksanlığın birgöstergesidir. Çünkü kaba güç, bilgiden, her türlü duygudan, özellikle sevgiden, anlayıştan, toleranstan, hak ve adaletten, erdemden ve güzellikten yoksundur. Yalnızca kırmayı, ezmeyi, incitmeyi, yıkmayı ve yok etmeyi sağlayabilir. Böylelikle, bireysel olumsuz tutkular geçici bir doyuma kavuşturulabilir; zümreci nitelikli özdeksel emeller gerçekleştirilebilir. Fakat tüm bunlar, ancak başkalarının acı çekmesi ve evrimin kösteklenmesiyle sağlanabilir.

Masonluğun amaçları, ilkeleri ve öğretimi, her ne türde olursa olsun kaba güç kullanımına karşıdır.

Kaba Taş

Ocaktan çıkarıldıktan sonra hiç işlenmemiş yamru yumru taş.

Kaba taş, "hamtaş" ile aynı şey değildir. Biraz düzeltilip işlenecek ve yontulmak üzere hamtaş haline getirilecektir. Masonluğa girecek adaylarda yontularak "küptaş" haline getirilmek üzere "hamtaş" niteliği aranır; kaba taşlar bir yana bırakılır. Bu taşlar, ancak işlenip "hamtaş" niteliği aldıktan sonra Masonlukta inisiyasyon için ilgi konusu olabilir.

Ancak bu, masonların kaba taşlarla hiç ilgilenmediği anlamına da gelmez. Bir masonun görevi, onların da işlenip düzeltilmesi için, -inisiyasyon sözkonusuolmasa bile- elinden gelen çabayı göstermesidir. Nitekim masonların sadece kendileri için değil, tüm insanların barış ve mutluluk ortamının sağlanması amacıyla çalışmakta oluşları da bunu gerektirir.

Karanlıktan Aydınlığa Geçiş

Bilgisizlikten bilgiye, noksanlıktan erdeme, yanlıştan doğruya, kötülükten iyiliğe, özetle olumsuzluklardan olumluluklara yönelmeyi yansıtan simgesel deyiş.

Aynı deyiş, haricî olmaktan inisiye olmaya dönüşme anlamında da geçerlidir.

Kardeşlik

Esk. Uhuvvet; *Fra*. Fraternité; *İng*. Fraternity, Brotherhood; *Alm*. Brüderlichkeit

Masonluğun üç temel ilkesinden biri.

Kardeşlik, özgürlük ve eşitlik ile birlikte, Masonluğun birbirinden ayrılmaz ve birbirini bütünler nitelikteki üç temel ilkesini oluşturur. Aralarındaki anlayış farklarına rağmen her nasıl olursa olsun, dünyadaki tüm mason kuruluşları bu üç temel ilkeyi benimsenmiştir.

Bu üç temel ilkeden özgürlük ve eşitlik, elde edilmesi pek zor, elde edildikten sonra ise korunması çok daha zor birer değer, birer kutsal kavramdır. Bunları gerçekleştirerek sürekli ve olmalarını sağlayabilecek güç, birliğin kaynağı olan kardeşliktir.

Masonluktaki kardeşlik anlayışı, bazı mason kuruluşlarına göre dinsel kökenli bir gerekçeden kaynaklanır. Bazılarına göre ise, dinden ve dinsel inançlardan bağımsız bir "insanlık ideali"nden doğar.

Kardeşliği dinsel nitelikli bir kaynağa bağlayanlar, bunun, *«Tanrı'nın tüm insanların babası olduğu»* gerçeğinden kaynaklandığını belirtir. Böyle bir düşüncenin ancak bir "dogma" olabileceğini savunan mason kuruluşları ise, kardeşliğin, insanın sevgi ve buyrultu gücünü kullanarak, akıl yoluyla oluşturulabileceği bir yüce erdem olduğunu benimser. Kaynak ve neden farklı olsa da, amaç ve sonuç aynıdır: Kardeşlik, "mason ruhu"nu, Masonluğun evrensel niteliğini ve amacını özetler.

Masonluktaki kardeşlik anlayışı, ülküde birleşmeyi, hoşgörüyü, özveriyi, dayanışmayı, gönüllülüğü, gerçek bir güven duygusunu gerektirir. Bireylerin sevgiyi, bağlılığı, çıkar kaygıları ve bencillikten uzaklaşmayı, içtenliği, alçak bu ve benzer erdemlerinden oluşan kardeşlik anlayışı ile buna uygun tutum ve davranışlar, kişinin bu bireysel erdemlerdeki herhangi bir noksanını gidermesine de yarar.

Masonluktaki kardeşlik ilkesi, sırf masonlar için değil, tüm insanlık boyutunda gerçekleşmesi öngörülen bir özlemdir. İnsanlar arasında evrensel nitelikli bir kardeşliğin sağlanmasının bir düşten başka bir şey olmadığı, buna hiçbir zaman erişilemeyeceği söylenegelmiştir. Buna karşın Masonluk, bir kurum olarak, insanın evrimselleşme yeteneğinin sınırsızlığına da güvenerek, bu konu umudunu yitirmemiştir.

Kaldı ki, bu umudun yitirilmesi, Masonluğun varlığının gerekçesini ortadan kaldırır.

Basit olarak "kardeşlik" sözcüğünün sözlük anlamının kapsamında böylesine yücebir ülküyü görebilmek zor olabilir ama insanları içten bağlarla birbirlerine yakınlaştıran "kardeşlik duygusu", töresel, tüzel *(hukuki)* ve insancı *(hümanist)* ilkelerin egemenliği altında kurulabilip sürdürülebilen bir gerçektir.

Dolayısıyla Masonlukta sözü edilen ve bir ilke olarak benimsenen kardeşlik, sıradan bir sözlüğün içermesinin beklendiği basit bir düşünüş ya da tanımdan çokdahayüce, çok daha geniş kapsamlı bir toplumsal ülküdür.

Belirli bir amaç ve ülkü uğrunda gerek özdeksel gerekse tinsel güç ve yeteneklerini birleştiren insanlar için, böylesine bir kardeşliğin oluşturulmasına engelolanetkenler, "giderilebilir" bir nitelik taşır. Bu insanlar, birbirlerini hiç tanımasa, çok uzak ülkelerin apayrı özellikleri olan toplumlarının bireyleri olsalar bile, edindikleri amaç ve benimsedikleri insanlık ülküsü, onları birbirlerine yakınlaştırır. Bu insanlar arasında kendiliğinden kurulan çözülmez uyuşma, kardeşlik kavramının betimlediği bir olgunun örneğidir.

Masonluktaki "kardeşlik" kavramının iyi anlaşılabilmesi bakımından belki bir diğer kavram yardımcı olabilir.

Ülkü Birliği

Bir grup insanın ya da bir topluluğun, belirli bir ülkü doğrultusunda bir araya gelişlerinin kaçınılmaz ürünü.

Bu terim, soyut olarak, aynı ülküyü benimsemiş insanların birbirleriyle ilişkilerinin temel niteliğini yansıtır. Bir topluluğun tüm bireylerinin aynı ülküyü içtenlikle benimsemeleri, aralarında "kardeşlik" ölçüsünde bir yakınlığın doğmasına da yol açar.

Karşılaştırılamaz Hazine

Fra. Trésor incomparable; *İng*. Incomparable Treasure; *Alm*. Unvergleichlicher Schatz

"Evrensel gerçek" kavramının simgesel karşılığı.

18. yüzyılda Masonluğun gelişimi sırasında bazı yüksek derecelerindekullanılmış olan bu terim Alşimistlerden alınmadır. Aynı terimi, Spekülatif Masonluk döneminden önce kimi hermetik düşünürlerin de kullanmış oldukları görülür.

Alşimistlere ve Ortaçağ sonrasının hermetik düşünürlerine göre; Karşılaştırılamaz Hazine, doğanın ve yaşamın özanlamı, "gizemlerin gizemi"dir. Bazı masonik yazında bu amaçla "aydınlığın ışığı" anlamına gelen terimler de kullanılmıştır.

Türk Masonluğu'nda öteden beri yer etmiş olan "Nur-u Ziya" teriminin de böylebir kaynaktan esinlenilerek alınmış olması olasıdır.

Karmaşa

Fra. Chaos; *İng*. Chaos; *Alm*. Chaos

Hiçbir yasa ya da kurala uymayan, karmakarışık ve düzensiz ortam yani kaos.

Ordo ab Chao

Latince: "Karmaşadan düzene"

Bu terim, dinsel bakımdan, Tanrı'nın evreni bir karmaşadan (kaostan) bir uyum ve düzen içinde yaratışını özetlemek için kullanılır. Masonlukta ise aynı terim, iki ayrı konuyu yansıtır:

a) 18. yüzyılın ikinci yarısında Masonlukta sayısı yüzleri bulan çeşitli ritler oluşturulmuştur. Bunlardan her biri Masonluğu kendine göre yorumlamış ve gene kendine göre bir çalışma sistemi oluşturmuştur. Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin 1786 yılında yürürlüğe girmiş olduğu söylenen özgün anayasası, genelde Ekosizm olarak anılan çalışma sistemindeki karmaşayı gidermeyi ve belirli bir düzen oluşturmayı amaçlamıştır. Bu nedenle anayasanın başına "Ordo Ab Chao" özdeyişi yerleştirilmiştir.

b) Spekülatif Masonluk, çalışmalarında, her şeyden önce bireysel gelişimi amaçlar. Bu da bireyin kendi kafasını toplamasını, karmaşık düşünülerini ve kararsızlıklarını gidermesini, dogmalardan ve boş inançlardan kurtulmasını, bilimsel bilgiler üzerinde yoğunlaşarak düşünülerine bir çeki düzen vermesini gerektirir.

Kavram

Esk. Mefhum; *Fra.* Concept; *İng.* Concept; *Alm.* Konzept

Bir nesnenin zihindeki soyut ve genel tasarımı.

Kimya

Fra. Chimie; *İng.* Chemistry; *Alm.* Chemie

Maddenin özelliklerini, yapısını, değişimini, etkileşim ve bileşimlerini inceleyen bilim dalı.

Bir pozitif bilim dalı olan kimya, kendinden daha eski olan alşimi ya da simyadan doğmuş, ancak beriki sadece gözlem alanında kalıp deney ve kuram alanına ulaşamadığından onu geçmiştir. Öyle ki, kimyanın kendi içinde, organik, anorganik, biyo gibi branşları bile oluşmuştur.

Klandesten

Fra. Clandestin; *İng*. Clandestine; *Alm*. Heimlich

Gizli ve kötü bir amaç taşıyan.

Bu terim, bazı mason kuruluşlarınca, diğer mason örgütleri arasında kimisini "düzenli ve gerçek bir mason topluluğu" olarak saymayıp, onları yermek için kullanılır. Böylece, "klandesten" olarak nitelenen bir kuruluş ya da örgütün, Masonluğun kural ve yasalarına uymamasının yanı sıra, kendisini sanki bir masonik kuruluş yada örgütmüş gibi tanıtmakla, Masonluğa da kötülük ettiği vurgulanır. İlk kez 20. yüzyıl başlarında İngiltere Birleşik Büyük Locası tarafından kullanılmıştır. Bu büyük loca kendi kural ve ilkeleri uyarınca "düzenli" olmayan masonik kuruluşları, klandesten olarak niteler. Bu yakıştırma, özellikle şu tür kuruluşlar için söz konusudur:

a) Masonluğu insancı *(hümanist)* amaçlar taşıyan bir kardeşlik kurumu olarak benimseyen, bireyler için geçerli olan dinsel inanç ve yükümlülüklerin her türünü Masonluğun dışında tutarak masonların dinleri ve inançlarıyla pek ilgilenmeyen, bunu "mason" olabilmek için bir zorunlu koşul saymayan, bireylerde aranan nitelikler bakımından öncelikle "özgür düşünce"ye önem verenler;

b) Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasasına bağlı kalan, ancak Operatif Masonluk ile Spekülatif Masonluğu birbirinden ayırt ederek Masonlukta 18.yüzyıl öncesinden kalma "Eski Yükümlülükler"i pek umursamayan ya da bunları "çağın koşul ve gerekleri gerisinde kalmış, çağdaş Masonluğun amaç ve ilkeleriyle uyumsuz" bulan, birer tarihsel anı olarak bunları saygıyla anmakta olsalar bile bunların günümüzde geçerli olduğunu yadsıyanlar;

c) Kadınların da mason olabileceğini benimseyen ve bu benimseyişleri uygulamaya koyanlar ile localarına üye olarak yalnızca erkekleri almayı sürdürmekle birlikte aslında Masonlukta "erkek-kadın ayırımı" gözetmeyen ve yalnızca kadınları yada hem erkek hem de kadınları bir arada üye olarak alan örgütlerle masonik ilişkiler kuranlar ile localarının toplantılarına onları da kabul edenler;

d) İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın izin ve onayı olmaksızın uluslararası nitelikteki mason örgütlerine üye olan ya da böyle çalışmaları destekleyenler.

Dünyadaki mason örgütleri arasında, bir masonik kuruluşun hangi koşullar altında "düzenli" sayılabileceği, ne gibi durumlarda da "düzensiz" olacağı konusunda, günümüze dek evrensel boyutta bir uyuşma sağlanamamıştır. Her mason kuruluşu Masonluktaki DÜZEN kavramını, kendi görüş ve anlayışına göre tanımlar. İki ayrı mason kuruluşunun yaptığı tanımlar arasında önemli farklar varsa, bunlardan daha tutucu olanı, diğerini düzensiz olarak niteleyebilir. Bu ise, Masonlukta açıkça bir "bölünmüşlük" olgusu yaratır. Nitekim olan da budur. Birçok mason kuruluşu, Masonluktaki "düzen" kavramının kendi tanımladığı gibi olduğunda diretmektedir. Dolayısıyla Masonluk dünya çapında bölünmüş durumdadır.

"Klandesten" teriminin kullanımı, bir mason kuruluşunu "düzensiz" olarak nitelemeyi bir adım daha ileri götürmektedir. Böyle bir kuruluşu "Masonluk dışı bir örgüt" olarak saymakta, hatta bununla da kalmayarak onu Masonluğa zararı dokunan bir topluluk sınıfına sokmaktadır.

Tutucu Masonluk anlayışını benimseyen obediyanslar, Liberal Masonluk anlayışını benimseyenlere "klandesten" deyince; berikiler de onlara "dogmatik" der. Çünkü bir mason kuruluşunun klandesten olduğunun ileri sürülmesi, benimsenmiş örgütlenme kurallarının salt dinsel inançlara bağlanarak dogmalaştırılmasıdır.

Kör İnanç

Bilimsel ve akıl verilerine dayanmadığı için güvenilir olmayan, birtakım gözlem ve deneyimlerin sonuçlarının yanlış bir yaklaşımla yorumlanması ya da saptırılması sonucunda oluşturulmuş bulunan, insanları gerçeklerden uzaklaştırarak dogma ve anlamsız saplantılara yönelten, imgeler ve varsayımlar üzerine kurulu, genellikle kuruntulara yol açan inanç.

Körlük

Fra. Aveuglement; *İng*. Blindness; *Alm*. Verblendung

Mecazî ya da simgesel olarak, "ışığı görememek", bu nedenle "karanlıklar içinde olma" durumu.

Masonlukta kullanılan simgesel dilin yorumlarından biri uyarınca dogmalara, batıl inançlara, bağnazlığa saplanmış olmak "körlük" deyimiyle dile getirilir.

Kuşkuculuk

Eş. Septisizm; *Esk*. Şüphecilik; *Fra*. Scepticisme; *İng*. Septisism; *Alm*. Skeptisizmus

Herhangi bir bilginin doğruluğunu sorgulayan, temelini ve etkilerini araştıran, salt aklın kesin bir bilgiye varamayacağını, bilginin mutlaka göreli ve bütünlenmemiş kalacağını savunan felsefi tutum.

Bu gezintinin ilk aşaması buraya kadar… İkinci aşaması izleyen gezintide…